

Tanya's Beauty Salon

- THREADING / WAXING
- FACIAL (MEN & WOMEN)
- ANTI-AGING FACIAL - BLEACH
- HAIR CUT - COLOR AND STYLE

WE SPECIALIZE IN **BRIDAL & HENNA**

85-03 ROOSEVELT AVE. JACKSON HEIGHTS, NY 11373
Tel: 718-205-7832

One Stop Solutions: CPA Office

*Income Tax Returns Preparation *Business and Personal *Income Tax Preparation.

*Setting up New Corporation or LLC, Domestic & Foreign Corps, Non-Profit Organizations.

*Accounting & Book-Keeping Services *Payroll Services.

KESHAV LAL, Certified Public Accountant
300 Kimball St., Ste. 204, Woodbridge, NJ 07095
Ph: 732-602-1120 KLALCPA@GMAIL.COM

ਬੋਬੀ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਰ ਪਲ ਹਾਜ਼ਰ

ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਗੱਡੀਆਂ, ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਟਰੱਕ, ਲਾਈਫ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਬੋਬੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਕਾਲ ਕਰੋ

(ਸੈਲ): 718-757-7809
ਫੋਨ (ਦਫਤਰ): 718-262-9700
(ਫੈਕਸ): 516-439-5418

ਗੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਸਬੰਧੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬੱਚਤ ਕਰੋ।

120-20 101 Avenue S. Richmond Hill, NY 11419

Eighteenth Year of Publication ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 18, Issue 16, April 22, 2017 20451 N Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

Email: punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com

ਡੇਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂ ਤਨਖਾਹੀਆ ਕਰਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੌਰਾਨ ਵੋਟਾਂ ਖਾਤਰ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਤਨਖਾਹ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਤਨਖਾਹ ਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਪਤਿਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸੌਂਪੇ। ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ।

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਵਿਖੇ ਤਲਬ ਕੀਤੇ 44 ਸਿੰਘ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ, ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ ਤੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ (ਸਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸੀ) ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਅਕਾਲੀ ਮੰਤਰੀ ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਸਮੇਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ 39 ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਲਾਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 27 ਅਕਾਲੀ ਦਲ, 11 ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਇਕ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਇਆਲੀ ਨੂੰ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿਚ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਗੁਰਸਿੰਘ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਰਵਾਇਤ ਮੁਤਾਬਕ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਫਸੀਲ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਤਨਖਾਹ ਸੁਣਾਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁੱਲ 21 ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ 20 ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਅਤੇ ਇਕ ਕਾਂਗਰਸੀ (ਅਜੀਤਇੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਦੀ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਸੇਵਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਤਨਖਾਹ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਸੇਵਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਮੁੱਖ ਇਮਾਰਤ ਹੇਠਾਂ ਬਣੇ ਭੋਰੇ ਵਿਚ ਏ.ਸੀ. ਦੀ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਚਾਹ-ਪਾਣੀ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਲਬ ਕੀਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਮੋਢਰ) ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਂਤ, ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੀਡਸਾ, ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਇੰਦਰ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ, ਮਨਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ, ਸਿਕੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਲੂਕਾ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ, ਜੀਤਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਪਰਮਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੋਜ਼ੀ ਬਰਕਦੀ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਟਭਾਈ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੱਖੜਾ,

ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਝੁੰਦਾ, ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਅਤੇ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਗੂ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜ ਦਿਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਓਰੀ ਤੱਕ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਸੂਤੇ ਫਸਾਏ ਜਥੇਦਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਹਮਾਇਤ ਲੈਣ ਗਏ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਜ਼ਾ ਲਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਵਾਦ ਛਿੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਡੇਰਾ ਹਮਾਇਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਖੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬੈਠਕ ਨਾਲ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਏ।

ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਕਈ ਫੈਸਲੇ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣ ਉਤੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਮਨਾਉਣ ਗਏ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਵਾਲਾ ਪੱਤਰ ਕੌਣ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸ ਕੋਲ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਡੇਢ ਸਾਲ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਮੁਆਫੀ ਸਬੰਧੀ ਚਿੰਨੀ ਬਾਰੇ ਪੰਥ ਨੂੰ

ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਚਿੰਨੀ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਜੋਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਛਪਦੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ 'ਤੇ ਵੀ ਡੇਰਾ ਸਿਰਸਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸੰਪਾਦਕ, ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

Best Fare Guarantee

AMRITSAR \$915

DELHI \$875

Mumbai \$865

866 66 INDIA

WorldWide Travel
www.fly2world.com

Detroit Chicago
734 838 9998 312 224 8800

Fares shown above are from Chicago and may change without notice, please call our office for more details. Other conditions apply.

Ghot Pokar Enterprises Inc

120-19 101 Ave. S. Richmond Hill, NY 11419

RENT a CAR

We rent black@green CARS at very low rate. All new model cars-Honda, Acura, Toyota Camry, Hybrid, Chrysler and Chevy Sub.

Please Contact: 718-578-2880
Ph: 718-223-3174 or 718-846-0800
Fax: 718-846-0811

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਰਿਚਮੰਡ ਹਿੱਲ

95-30 118 ਸਟਰੀਟ, ਰਿਚਮੰਡ ਹਿੱਲ, ਨਿਊਯਾਰਕ 11419 ਵਲੋਂ

30 ਵੀਂ ਸਿੱਖ - ਡੇਅ ਪਰੇਡ

ਮਿਤੀ 22 ਅਪ੍ਰੈਲ 2017, ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 12:00 ਵਜੇ

ਨਿਊਯਾਰਕ ਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸਮੂਹ ਟਰਾਈ ਸਟੇਟ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ, ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਜਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਪਰੇਡ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ ਜੀ।

ਆਪ ਸਭ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰੇਡ ਵਿੱਚ ਵੀਰ ਸਿਰ ਤੇ ਕੇਸਰੀ ਦਸਤਾਰਾਂ ਤੇ ਭੈਣਾਂ ਕੇਸਰੀ ਦੁਪੱਟੇ ਸਜਾ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਇਸ ਪਰੇਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ ਜੀ ਤਾਂ ਜੋ ਸਥਾਨਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਹਿਚਾਣ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਸਕੀਏ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰੇਡ ਦੇ ਰੂਟ ਉਪਰ ਫੁੱਟਪਾਥ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਰੇਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਇਸਦੀ ਸ਼ਾਨੋ ਸ਼ੌਕਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਓ ਜੀ।

ਪਰੇਡ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਮਵਾਰ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ, ਕਥਾਵਾਚਕ, ਰਾਗੀ, ਢਾਡੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਸਿਟੀ ਦੇ (Mayor Bill de Blasio), Elected Officials, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ

ਅਪ੍ਰੈਲ 13, 2017 ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 5:00 ਵਜੇ ਤੋਂ 10:30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀਵਾਨ ਸਜਣਗੇ।

ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ

ਅਪ੍ਰੈਲ 8, 2017 ਦਿਨ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 5:00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਰਾਤ 12:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਵਲੋਂ ਰੈਣ ਸਥਾਈ ਕੀਰਤਨ, ਜੋ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ 1978 ਦੀ ਵੈਸਾਖੀ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕਾਂਡ ਵਿੱਚ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਦੇ 13 ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ

ਅਪ੍ਰੈਲ 23, 2017 ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀ ਸਵੇਰੇ 9:00 ਵਜੇ ਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ ਜੀ। ਕਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰੂਘਰ ਵਲੋਂ ਫ੍ਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਹਿੱਤ :

ਸੰਗਤਾਂ ਸਵੇਰੇ 10:00 ਵਜੇ ਤੋਂ 12:00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਮਨਹਾਟਨ ਦੇ ਮੈਡੀਸਨ ਐਵਨਿਊ ਅਤੇ 37, 38, 39 ਸਟਰੀਟ ਵਿੱਖੇ ਇੱਕਤਰ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਠੀਕ ਦੁਪਹਿਰ 12:30 ਵਜੇ ਮੈਡੀਸਨ ਐਵਨਿਊ ਅਤੇ 37 ਸਟਰੀਟ ਤੇ ਸਿੱਖ ਪਰੇਡ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ 26 ਵੀਂ ਸਟਰੀਟ ਮੈਡੀਸਨ ਐਵਨਿਊ ਵਿਖੇ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੈਡੀਸਨ ਐਵਨਿਊ ਅਤੇ 24ਵੀਂ ਸਟਰੀਟ ਤੇ ਸਟੇਜ ਸਜਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਥੋਂ ਢਾਡੀ ਜਥੇ, ਸਥਾਨਕ ਪੁਸ਼ਾਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਥਕ ਬੁਲਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵੀਚਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨਗੇ।

ਸਾਰੇ ਗੁਰੂਘਰ ਤੋਂ ਬੱਸਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜੋ ਪਰੇਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪ੍ਰਕ ਕਰੋ ਜੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਰਿਚਮੰਡ ਹਿੱਲ
ਤੋਂ ਬੱਸਾਂ ਸਵੇਰੇ 9:30 ਤੋਂ 10:30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਚੱਲਣਗੀਆਂ।

ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਸਮੂਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ

ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 917-353-7265

ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ 347-324-2405

ਵਾਈਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਬਾਵਾ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਲਾਲੀ) 917-805-0202

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੂਧਲ 646-639-5839

ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਸ. ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾਂ 917-518-1574

ਸ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕੰਗ (ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਸਿੱਖ-ਡੇ ਪਰੇਡ) 718-974-4827

ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ 347-837-5615

ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ. ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵੜੈਂਚ 917-208-2365

ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਿਲਡਿੰਗ ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਪਲ 917-723-4031

ਚੇਅਰਮੈਨ ਪਬਲਿਕ ਰਿਲੇਸ਼ਨ ਸ. ਸੁੱਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਜਰ 917-476-8888

ਸਿੱਖ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਉਪਰ ਹਮਲਾ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਨਸੇ ਵਿਚ ਧੁੱਤ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਰਾਬੀ ਹੋਏ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿੱਖ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਮੌਕੇ ਦਸਤਾਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵੀ ਨਫਰਤੀ ਹਮਲੇ ਵਜੋਂ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਆਇਆ ਸੀ।

ਹਰਕੀਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੱਕ ਮਹਿਲਾ ਸਮੇਤ ਸਮੇਤ ਚਾਰ ਜਾਣੇ ਮੈਡੀਸਨ ਸਕਾਈਅਰ ਗਾਰਡਨ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਟਿਕਾਣੇ ਬਰੌਕਸ ਲੈ ਕੇ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਝਗੜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਪਤੇ 'ਤੇ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ। ਹਰਕੀਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੁਸਾਫਰ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਰੱਜੇ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਤੋਂ ਕਾਰ ਦਾ ਭਾਤਾ ਮੰਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਲਾਹ ਦਿੱਤੀ।

ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿਚ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਮਿਆਂ ਲਈ ਰਾਹ ਹੋਇਆ ਔਖਾ

ਮੈਲਬਰਨ: ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਵੀਜ਼ਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ-457 ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਨਾਲ ਆਸਟਰੇਲੀਆ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮੂਲਾਂ ਦੇ ਕਾਮੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਗੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੈਲਕਮ ਟਰਨਬੁਲ ਅਤੇ ਆਵਾਸ ਮੰਤਰੀ ਪੀਟਰ ਡਟਨ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਮੁਲਕ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ 'ਚ ਪਹਿਲ ਦੇਣ, ਆਵਾਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਹਿੱਤ 'ਚ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ 'ਚ ਇਸ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤੀ ਵਸੋਂ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿ ਰਹੇ

ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ: ਸੱਜਣ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੋਹੇ ਉੱਤੇ ਪੁੱਜੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਦੀ 'ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਿਆਸਤ' ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੋਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਹਮਦਰਦ' ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਇਥੇ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਠੱਪੇ' ਲੱਗਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੀਚਾ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਜੋਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਇਥੇ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਮਨ ਬਹਾਲੀ ਵਾਸਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਈ.ਐਸ. ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਰਾਕ ਤੇ ਸੀਰੀਆ ਦੀ ਸੁੰਨੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਬੇਗਾਨਗੀ ਇਸ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਇਸ 'ਮੂਲ ਸਮੱਸਿਆ' ਦਾ ਹੱਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਓਂਟਾਰੀਓ ਮਤੇ ਬਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਤਰਾਜ਼

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸੂਬੇ ਓਂਟਾਰੀਓ ਦੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਦਾ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਨੂੰ 'ਸਿੱਖ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ' ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਾ ਮਤਾ 'ਗੈਰਹਕੀਕੀ' ਤੇ 'ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ' ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਸ਼੍ਰੀ ਸੱਜਣ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਝੂਠ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਟੈਸਟ ਲਈ ਫਿਰ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਟਾਈਟਲਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਨੇ 1984 ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਲਾਈ ਡਿਟੈਕਟਰ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਫਿਰ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ 9 ਮਈ ਤੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਵੀ ਟਾਈਟਲਰ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਹੋਵੇਗਾ।

ਟਾਈਟਲਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਜਤਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਇਹ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟੈਸਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ 18 ਅਪਰੈਲ ਤੱਕ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਗੋਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇੱਕ ਨਵੰਬਰ 1984 ਨੂੰ ਉਤਰੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੁੱਲ ਬੰਗਾਸ਼ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

Punjab Times

Our New E-mail

Punjabtimes1@gmail.com

Matrimonial

ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

US citizen or Green Card holder well settled educated match wanted for Amritdhari Saini Sikh girl, 28 yrs, 5'-3", B.Com, MBA, from an educated family. The girl is in India. Caste no bar. Contact, Ph: 216-513-5887 (USA) or +91-98786-21898 (India)

11-18

Wanted suitable US citizen, green card or H1-B visa holder handsome match for Jatt Sikh B.Sc Nursing citizen girl 27, 5'-5". Please e-mail details & photo at: gsingh9113@gmail.com or call, Ph: 224-410-5658

15-

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ

ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਉਮਰ 25 ਸਾਲ ਕੱਦ 5'-10" ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਲੜਕੇ ਲਈ ਯੂ.ਐਸ.-ਕੈਨੇਡਾ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲੜਕੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 612-481-4662

16-19

Wanted suitable US citizen girl for Jatt Sikh Boy, 30, 5'-11", Canadian Citizen & USA Green Card Holder, well Settled in the USA. Contact: Ph.317-603-1000 or 317-979-4740, Email-jagbirsandhu86@yahoo.com

13+

ਕੰਨਿਆ ਦੀ ਲੋੜ

28 year old Dentist from India clean shaven Arora Sikh, finishing health management course in Australia by the end of April 2017, looking for a suitable educated US citizen girl to marry and settle in US. Contact: Jaytg@aol.com, Ph: 847-830-5361

15-18

30 year old handsome Gursikh priest from Jammu and Kashmir looking to marry US citizen Gursikh girl to settle down in US, presently in the Midwest (USA). Also has a 28 year old priest brother in Australia interested in marrying Gursikh US citizen girl to settle in US. Both fluent in English. Contact: jaytg@aol.com, Ph: 847-830-5361

15-18

Ramgariah family looking for a suitable Ramgariah match for their Sr. Financial Analyst 33 years, U.S. born son. Please contact: jsnov1973@aol.com

14/-4

To Advertise with Punjab Times
Call: 847-359-0746

ਅਟਾਰੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਉਚਾ ਝੰਡਾ ਬਣਿਆ ਨਾਮੋਸ਼ੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਮਾਰਚ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਅਟਾਰੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਲਹਿਰਾਏ 360 ਫੁੱਟ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਝੰਡੇ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਛੇ ਵਾਰ ਫਟ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਭਾਰਤ 'ਚ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਕਿਰਕਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਝੰਡੇ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਭਾਰਤ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਤਕਰੀਬਨ 25 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਦੇ ਖਰਚ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਗਰ ਸੁਧਾਰ ਟਰੱਸਟ 'ਤੇ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਘਪਲੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਗਰ ਸੁਧਾਰ ਟਰਸਟ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੁਰੇਸ਼ ਮਹਾਜਨ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਝੰਡਾ ਲਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਏ ਬਜਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤ ਕੰਪਨੀ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਮਾਪਦੰਡ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮੰਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਣਕ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਂਦਾ ਕਿਸਾਨ ਸੜਿਆ

ਮੋਗਾ: ਪਿੰਡ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਵਿਚ ਕਣਕ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਉੱਤੇ ਟਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਜਮੀਨ ਵਾਹ ਕੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਕਿਸਾਨ ਜਿਊਂਦਾ ਸੜ ਗਿਆ। ਅੱਗ ਨਾਲ ਦੋ ਪਿੰਡਾਂ ਮਹੇਸਰੀ ਤੇ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਦੇ ਕਈ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ ਸੌ ਏਕੜ ਵਿਚ ਖੜੀ ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਤੇ ਨਾੜ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਗਏ। ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਟਰੈਕਟਰ ਨਾਲ ਖੜੀ ਕਣਕ ਕੋਲ ਖੇਤ ਵਾਹੁਣਾ ਸਮੇਂ ਪਿੰਡ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਦਾ ਕਿਸਾਨ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਲਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਟਰੈਕਟਰ ਵੀ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮਾਲਿਆ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ, ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ

ਲੰਡਨ: ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਭੱਜੇ ਹੋਏ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਵਿਜੇ ਮਾਲਿਆ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੁਲਿਸ ਸਕਾਟਲੈਂਡ ਯਾਰਡ ਨੇ ਲੰਡਨ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉੱਤੇ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੀਨੀਅਰ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਾਲਿਆ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹਵਾਲਗੀ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕੇਗੀ।

ਅਦਾਲਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਗੋਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਮਾਲਿਆ ਦੀ ਹਵਾਲਗੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ 61 ਸਾਲਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਮਾਲਿਆ ਦੀ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੈਂਕਾਂ ਨਾਲ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਠੱਗੀ ਮਾਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਲ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਜੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਫੋਨ (408) 687-1899

Gurdip Singh Sandhu

Homeopathic Practitioner/Consultant Since 1973
DHMS-Gold Medalist, BAMS, MDEh.- India

Well Experienced as:

Director, Principal, Professor and Chief Medical Officer in Medical Colleges and Hospitals of Punjab (India)
Practice Under State of California Act SB 577
EX Member: The California Homeopathic Society
National Center For Homeopathy- USA

Gurdip Singh Sandhu

7021 Village Park Way, Dublin, CA 94568

Email:
Homeomedicine@yahoo.com

ਵਿਸਾਖੀ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀ ਓਟ 'ਚ ਚੱਲੇ ਸਿਆਸੀ ਤੀਰ

ਚੋਣ ਵਾਅਦਿਆਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ ਕੈਪਟਨ

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ: ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਵਿਸਾਖੀ ਮੌਕੇ ਤਖਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਸਿਆਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਰਜਵੀਂ ਬੁਝਾਤ ਕੀਤੀ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ 'ਤੇ ਬੁਨੇ ਵਾਅਦਿਆਂ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਅਤੇ ਬੇਅਦਬੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਰੁੱਧ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜ਼ਰੀਏ ਸੱਤਾ ਹਥਿਆਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ। ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਭਾਈ ਡੱਲ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਫੜਨ ਲਈ ਗੁਟਕਾ ਸਾਹਿਬ ਹੱਥ 'ਚ ਫੜ ਚੁੱਕੀ ਸਹੁੰ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਦਿਨ ਬਚੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜ ਸਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਤਰਮਾਲਾ ਵਿਖੇ ਪੁਲਿਸ ਛਾਪੇਮਾਰੀ 'ਚ ਮਰੇ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਂਗ ਇਕਜੁਟ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂਗਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੁਝਾਰੂ ਸੁਭਾਅ ਕਰ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਅਤੇ ਦਾਜ ਜਿਰੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ।

ਬਾਦਲਾਂ ਨੇ ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਪਾਈ

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ: ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਮੁਹਰੇ ਹੋ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੀ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਸਾਨੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ, ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਸਮੇਤ ਕਈ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ। ਪਿਛਲੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁੱਟਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਜਿਹੇ ਲੁਟੇਰੇ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਆਮਦਨ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਰੋਤ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰੇਗੀ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਵੱਡੇ ਉਦਯੋਗ ਇਥੇ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ 27 ਵੱਡੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਬਠਿੰਡਾ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਤੋਹਫਾ ਦੇਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਮੰਡੀਕਰਨ ਬੋਰਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕੂੜ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 19 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1.34 ਲੱਖ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

'ਆਪ' ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਭੰਡੀ

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ: ਵਿਸਾਖੀ ਮੌਕੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਨੂੰ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਭਾਰੂ ਰਿਹਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੀਫ ਵਿਧਿ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹਾਰ ਦੀ ਪਤਚੋਲ ਕਰ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਨਾ ਦੇਣਾ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਸੀ।

ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੂਬਾਈ ਕਨਵੀਨਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਵੜੈਚ ਨੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਖਾਤਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਰਾਜਸੀ ਸਿਸਟਮ ਬਦਲਣ ਖਾਤਰ ਚੋਣਾਂ ਲੜੀਆਂ ਸਨ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਹੈ ਜਦੋਂ 'ਆਪ' ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫੂਲਕਾ ਨੇ ਖਹਿਰਾ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਦੇ ਉਠਾਏ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਸਹਾਹਤਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਕੇ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਮੇਅ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਗਾਏ

ਲੰਡਨ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਟੈਰੇਜ਼ਾ ਮੇਅ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵਿਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਕ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਭੂਮਿਕਾ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋੜ ਹੈ।

ਵਿਸਾਖੀ ਮੌਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮੇਅ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੈ। 'ਡਾਊਨਿੰਗ ਸਟਰੀਟ' ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਵੀਡੀਓ ਸੰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਵਿਸਾਖੀ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਰੇਕ ਸ਼ਖਸ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਧੰਮ੍ਧ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿੱਖ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਬਰਤਾਨੀਆ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਆਪਣੀ 'ਨਵੀਂ ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਭੂਮਿਕਾ' ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਜਿਉਂ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਨਮੱਤੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣਗੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਆਂਢ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰੌਣਕਾਂ ਲੱਗਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਲਈ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਮਨਾਵਾਂਗੀ।'

ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਦਿਖਾਏ ਜੌਹਰ

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ: ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚਾਰ ਰੋਜ਼ਾ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜਥੇਦਾਰ ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਹੱਲਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੇ ਮੇਲਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਐਤਕੀ ਇਕੱਠ ਘੱਟ ਰਿਹਾ। ਚਾਰ ਦਿਨ ਚੱਲੇ ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣਾਇਆ।

ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰੀਨਿਊ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਮੇਲੇ ਮੌਕੇ ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਗਤਕਾ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਨੀਲੇ ਬਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਸਜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਲਾਡਲੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਸੁੱਖ ਨਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਦੇਗਾਂ ਛਕ ਕੇ ਅਤੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰੇ ਹੋਏ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਹੰਗਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਛਾਉਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਦੇਗਸਰ ਬੋਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਜਿਥੋਂ ਉਹ ਛਿਆਨਵੇਂ ਕਰੋੜੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੰਥ ਅਕਾਲੀ

ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜਥੇਦਾਰ ਬਾਬਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਨਗਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾਈ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਨਾਲ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ

ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਹੇਠ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ। ਜਿੱਥੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਦੋ, ਤਿੰਨ ਤੇ ਚਾਰ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ, ਕਿੱਲਾ ਪੁੱਟਣ ਅਤੇ ਗਤਕੇ ਦੇ ਕਰਤਬ ਦਿਖਾਏ।

101 ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ 600 ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਰਿਕਾਰਡ

ਦੁਬਈ: ਦੁਬਈ ਦੇ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਂ ਗਿਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੱਬਲ ਅਲੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਬਾਰ ਵੱਲੋਂ 'ਬਰੈਕਫਾਸਟ ਫਾਰ ਡਾਈਵਰਸਿਟੀ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਇਕ ਘੰਟੇ ਵਿਚ 101 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ 600 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ ਗਿਆ, ਇਕ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਭਿੰਨ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੋਣ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਂ ਗਿਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਭ ਲੋਕ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪਹਿਰਾਵਿਆਂ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਯੂ.ਏ.ਈ. ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਦੂਤ ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ

ਦੁਬਈ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਨਾਂ ਗਿਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ ਵਿਚ ਦਰਜ

ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਸਤੰਬਰ, 2015 ਵਿਚ ਇਟਲੀ ਵਿਖੇ ਨਿਊਟੋਲਾ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤਾਏ ਗਏ ਭੋਜਨ ਨਾਲ

ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚ 55 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ

ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ 'ਚ ਸਕੂਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਰਾਜਦੂਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਂ ਗਿਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ 'ਚ ਦਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਣਿਆਂ ਉਤੇ ਨੱਚ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ। ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਲੰਗਰ ਲਈ ਸਾਰੇ ਦੁਬਈ 'ਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਤਕਰੀਬਨ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਧਾਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੋਂ ਹੀ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਹੀ ਸਨਮਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਹੀ ਦਾਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ

ਯੂ.ਏ.ਈ. ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਾਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲੋਕ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਸਾਂਝੀ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਏਕਤਾ ਤੇ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਸੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਜਿਥੇ ਕਰੀਬ 1 ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਛੁੱਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਕਰੀਬ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਗਿਨੀਜ਼ ਵਿਸ਼ਵ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਦੁਬਈ 'ਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਤਲਾਲ ਓਮਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਅਸੀਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕਾਰਜ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਸ਼ਿਰਕਤ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਂ ਦਰਜ ਕਰਨ ਉਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਦੀਆਂ ਸੱਜਣ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ‘ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਘਮਸਾਣ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ‘ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਸਮਰਥਕ’ ਆਖੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਸਿਆਸਤ ਗਰਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਵੱਲੋਂ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਬਦਲਾਖੋਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਚੁਣ ਕੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਿਰ ਉਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਿੱਜੀ ਬਦਲਾਖੋਰੀ ਅਤੇ ਸੋਝੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਕਾਰਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਬਾਰੇ ਬੋਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਸ ਪਿੱਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਪ੍ਰਤੀ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸਾਫ਼ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ‘ਚ ਵਸੇ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ‘ਤੇ ਮੁੜ ਗੌਰ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਨਾਹੱਪੱਖੀ ਵਤੀਰਾ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵਸ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਚੰਗਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡਿਪਟੀ

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਫਸੋਸਜਨਕ ਕਰਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਭਰਿਆ ਤੇ ਗਲਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ‘ਸਾਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਉਪਲੱਭਧ ਨਹੀਂ ਹਨ।’

ਸਪੀਕਰ ਬੀਰ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਤੇ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕ ਦੇ ਤਕਾਜ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹਨ, ਹੁਣ ਨਿੱਜੀ ਰੰਜਿਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜ ਧਰਮ ਨਿਭਾਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼

ਹੈ। ਉਧਰ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਚੰਗੇ ਸਬੰਧਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਟੈਂਡ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਹਾਈ

ਕੈਪਟਨ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾ ਬਾਰੇ ਮੋੜਵਾਂ ਜਵਾਬ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਹ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਗਰਮਦਲੀਆਂ ਨੇ ਕੀ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਵਿਚ ਗੈਰਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਹ ਲੋਕ ਦਰਅਸਲ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇ ਕੇ ਖਾਤਕੂਵਾਦ ਦੇ ਸਿਰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੱਸਣ ‘ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੁਠਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਆਬਾਦੀ, ਜੋ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਹਮਾਇਤੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸਟੇਜਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਐਚ.ਐਸ. ਫੂਲਕਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਦੱਸ ਕੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਤਸਵੀਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦ ਕੈਨੇਡਾ ‘ਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਸੱਜਣ ਵਿਰੁੱਧ ਬੇਹੁਦਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ‘ਤੇ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਥਿਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਤੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਰੰਧਾਵਾ, ਸੁਖ ਸਰਕਾਰੀਆ ਅਤੇ ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣ ਦੇ ਵਕੀਲ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਰੋਕਣ ਤੋਂ ਝਿਜਕਣ ਲੱਗੀ ਸਰਕਾਰ

ਬਠਿੰਡਾ: ਬਠਿੰਡਾ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ‘ਤੇ ਪਰਮਿਟਾਂ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਗੁੱਝੇ ਰਾਜ ਬੇਪਰਦ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਂ ਤਾਰਾਂ ਖੜਕ ਗਈਆਂ। ਗਰਮਜੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਮੁਹਿੰਮ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਕੋ ਦਬਕੇ ਨੇ ਵੱਡੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ‘ਬੱਸ ਸੇਵਾ’ ਦੀ ਪੋਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੁਰੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦਾ ਦਬਕਾ ਮੱਠਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚਰਚੇ ਹਨ ਕਿ ‘ਵੱਡੇ ਘਰਾਂ’ ਦੀ ਨਵੀਂ ਹਕੂਮਤ ‘ਚ ਉਦੋਂ ਹੀ ਤੁਰੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ।

ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਐਮ.ਡੀ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ ਨੇ ਬੜੀ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਡਿਪੂ ਮੈਨੇਜਰਾਂ ਨੂੰ 11 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੱਸ ਅੱਡਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚੱਲਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਪਰਮਿਟਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਬਠਿੰਡਾ ਡਿਪੂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਜਨਰਲ

ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ 12 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ 3/ਟੀ/ਬਠਿੰਡਾ ਤਹਿਤ ਪਰਮਿਟ ਚੈਕਿੰਗ ਲਈ ਅੱਠ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਚੈਕਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਧੂੰਆਂ ਉਠਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੂਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚੈਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬੱਸਾਂ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਦਾਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਾਲਾ ਜਾਪਿਆ। ਫਿਰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਪਰਮਿਟਾਂ ਵਿਚ ਖਾਮੀਆਂ ਦਿਸੀਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਪਰਮਿਟ ਰੀਨਿਊ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਬੱਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਪਰਮਿਟ ਹੋਰ ਸੀ ਜਦੋਂਕਿ ਸਮਾਂ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਪਰਮਿਟ ਨੰਬਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦਰਜ ਸੀ। ਚੈਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦੋ-ਦੋ ਪਰਮਿਟਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਚੱਲਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ

ਨੇ ਪਰਮਿਟ ਦਿਖਾਉਣੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਵੀ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੁੱਦ ਪਏ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਰੋਂ ਜ਼ਬਾਨੀ ਹੁਕਮ ਮਿਲ ਗਏ ਕਿ ਚੈਕਿੰਗ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮਹਿਜ਼ ਪਰਮਿਟਾਂ ਵਗੇਰਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਿਖ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਹੁਕਮਾਂ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਚੈਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪਤਤਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੁੜ ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਚਰਚੇ ਛਿੜੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਾਲੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਦਬਦਬਾ ਹੈ।

ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੱਸਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਜਾਹਰ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰ ਭੜਕ ਉਠੇ।

ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜ ਵਿਵਸਥਾ ਖਤਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਲਕਾ ਇੰਚਾਰਜ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਸਾਲ 2010 ਦੀਆਂ ਅਧਿਸੂਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਵਿਵਸਥਾ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲਨ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੰਮ ਕਾਜੀ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰੈਸ਼ਨਲ ਕਾਰਜ-ਕੂਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪਰਮਿਟਾਂ ਅਤੇ ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਖਾਮੀਆਂ ਲੱਭੀਆਂ, ਪਰ ਮਗਰੋਂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਨੇ ਉਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਲਿਆ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੱਸ

ਅਪਰੇਟਰ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਵਿੰਦਰ ਹੈਪੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪੀ. ਆਰ. ਟੀ. ਸੀ. ਕੋਲ ਪਰਮਿਟ ਚੈਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਅਥਾਰਟੀ ਨਹੀਂ।

ਸੱਤਾ ਮਿਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਬੇਲਗਾਮ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਉੱਤੇ ਪਕੜ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਨਾਲ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਏ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਲੇ ਸਿਖਰਲੇ ਦਰਜੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਸਿਵਲ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਦੇ ਦਬਾਅ ਅੱਗੇ ਨਾ ਝੁਕਣ ਅਤੇ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਖਿੱਲੀ ਉਡਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜੰਗਲਾਤ ਮੰਤਰੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਧਰਮਸੇਤ ਨੇ ਇਕ ਅਕਾਦਮਿਕ ਬਲਾਕ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਪੱਥਰ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਦੇਖਣ ਮਗਰੋਂ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਚੌਧਰ ਵਾਲੀਆਂ ਟਰੱਕ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੋਏ। ਫਿਰ, ਕੁੱਟਮਾਰ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵਾਪਰਨ

ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਹੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ: ਕੈਪਟਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਦਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਕੰਮ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਸਿੱਕੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ‘ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਹੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।’ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੰਤਰੀ ਧਰਮਸੇਤ ਦੇ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਹਲਕੇ ਲੰਬੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤਰਮਾਲਾ ਵਿਚ ਇਕ ਅਕਾਲੀ ਸਮਰਥਕ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ‘ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਛਾਪੇ ਦੌਰਾਨ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ।

ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਘਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸ਼ਰਾਬ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਹ ਮਿਲਣ ‘ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਨ ਗਈ ਸੀ। ਲੋਕ ਰੋਹ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੁਣ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾ

ਦੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਐਲਾਨਣ ਵਾਸਤੇ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਛਾਪੇ ਕਾਂਗਰਸ

ਵਰਕਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਕਸਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਰੀ ਸਾਬਕਾ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਦੇ ਕਾਫ਼ਰ ਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਥਾਣੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਪਾਉਣਗੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਿਧਾਇਕ?

ਤਰਨ ਤਾਰਨ: ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਹਲਕਾ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਰਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਕੀ ਦੀ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ ਦੀ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਵੀਡੀਓ ਨੇ ਰਾਜਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਚਰਚਾ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵਿਸਾਖੀ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਕਸਬਾ ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਫਿਲਮਾਈ ਇਸ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਵਿਧਾਇਕ ਸਿੱਕੀ ਹਲਕੇ ਦੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਆਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਥਾਣਾ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖਣ ਕਿ ਥਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਰਕਰ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਸਿੱਕੀ) ਨੂੰ ਖੁਦ ਥਾਣੇ ਜਾ ਕੇ ਥਾਣਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਹੀ ‘ਲੰਬਾ ਪਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਧਰਮਸੇਤ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਕਸੂਤੀ ਫਸਾਈ

ਪਟਿਆਲਾ: ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਉਸਾਰੇ ਗਏ ਅਕਾਦਮਿਕ ਬਲਾਕ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਪੱਥਰ ‘ਤੇ ਖੁਦ ਦਾ ਨਾਂ ਹੇਠਾਂ ਉਕਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਧਰਮਸੇਤ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਖਿਲਾਫ਼ ਭੜਾਸ ਕੱਢਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕਸੂਤੀ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਵਜੋਂ ਜਨਤਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਾ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

Punjab TimesEstablished in 2000
18th Year in PublicationPublished every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018
Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388
Email:punjabtimes1@gmail.com
www.punjabtimesusa.com**Editor:**

Amolak Singh Jammu

Astt. Editors:

Jaspreet Kaur

Kuljeet Singh

Our Columnists

Ashok Bhaura

Tarlochan Singh Dupalpur

Baljit Basi

Major Kular

California

Shiara Dhindsa

661-703-6664

New York

Iqbal S. Jabowalia

917-375-6395

Circulation

Harbhajan Singh

917-856-5229

Photographer

Kamaljit Singh Viridi

Ph. 847-502-2703**Distributed in:**California, Illinois, Indiana, Ohio,
Michigan, Wisconsin, Mississippi,
Iowa, Arkansas, Massachusetts,
Texas, Virginia, Nevada, Washington,
Oregon, Arizona, Georgia, Florida,
New York, New Jersey, Connecticut,
Oklahoma, Pennsylvania, Missouri,
Kentucky**ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ****ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 100 ਡਾਲਰ****ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 450 ਡਾਲਰ****ਨੋਟ:** ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਹੈ। ਇਹ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਿੱਤ
ਛਾਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ
ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ।ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਵੀ
ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਪ
ਕਰ ਲੈਣ।**Disclaimer**The views expressed in the
articles published in the columns
of Punjab Times are that of
their writers, and it is not
implied that Punjab Times
endorses them.Sameway Punjab Times
does not necessarily endorse
the claims made in the
advertisements published in
Punjab Times.**All disputes subject to
Chicago jurisdiction.**

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਵਿਗੜੇ

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ: ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ
ਪੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਆਉਣ ਮਗਰੋਂ
ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਅਮਨ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੱਖੋਂ ਅਤਿ ਦਾ ਨਿਘਾਰ
ਆਇਆ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ
ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ
ਹੈ। ਇਕ ਖੁਲਾਸੇ ਮੁਤਾਬਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ
ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨੌਜਵਾਨ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ
ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨੇ
ਵਿਚ ਹੋਏ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮਗਰੋਂ ਮਾਰਚ
ਤੱਕ ਤਕਰੀਬਨ 250 ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰ
ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ
ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੀ ਆਖ
ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਲਾਪਤਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਭਾਲ
ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਲਾਪਤਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਉਹ
ਅੰਕੜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ
ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ
ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ
ਨਹੀਂ ਆਈ।ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ
'ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ
ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹਨ ਤੇ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਕਾਰਵਾਈਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਅੱਠ ਜੁਲਾਈ
ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ
ਵਿਚ ਹਿਜ਼ਬੁਲ ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨ
ਦੇ ਆਗੂ ਬੁਰਹਾਨ ਵਾਨੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਸਥਾਨਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਤਿਵਾਦੀ
ਸੰਗਠਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸ਼ੁਰੂ
ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਲਾਪਤਾ ਦੱਸੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ
ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ੋਪੀਆਂ, ਕੁਲਗਮ, ਪੁਲਵਾਮਾ ਤੇ
ਦੱਖਣੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਅਵੰਤੀਪੁਰਾ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ
ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਦੇ ਖਾਸ ਇਲਾਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
ਦੱਖਣੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ
ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸਥਾਨਕ
ਸਿਖਲਾਈਸ਼ੁਦਾ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਘੁੱਮਣ ਦੀਵੀ ਸੂਚਨਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਖੇਤਰ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ
ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ
ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਪਹਿਲਾਂ
ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ
ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨਕ
ਨੈੱਟਵਰਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ
ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ
ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਏਜੰਸੀਆਂ
ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਦਿਨ ਖੁਫੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚ
ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜੁੜ ਰਹੇ
ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਲਈ
ਬੇਹੱਦ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ।ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਚ
ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਡਿਗਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ
ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਜਾਣਕਾਰੀ
ਮੁਤਾਬਕ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨੌਜਵਾਨ ਹਿਜ਼ਬੁਲ
ਮੁਜਾਹਿਦੀਨ ਸਮੂਹ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ; ਜਦਕਿ
ਕੁਝ ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ
ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ
ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਨੀ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਵਾਦੀ ਵਿਚ
ਘੁਸਪੈਠ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਸੂਤੇ ਫਸਾਏ ਜਥੇਦਾਰ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮੁਆਫੀ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ
ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ
ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਡੇਰਾ
ਮੁਖੀ ਵਾਲੀ ਚਿੰਨੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ
ਜਥੇਦਾਰ ਕੋਲ ਪੁੱਜੀ ਸੀ।ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਵਿਚ ਰੱਖੇ
ਰਜਿਸਟਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਵੀ ਦਰਜ ਹੋਣਗੇ
ਕਿ ਇਹ ਚਿੰਨੀ ਕੌਣ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ
ਕਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਮਸਲਾ ਹੱਲ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਮਰਿਆਦਾ
ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ। ਉਧਰ,
ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ
ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਅਤੇ
ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ
ਮੂਰਖ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ
ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਦੋਸਤੀ ਜੰਗ ਜਾਹਿਰ
ਕਰ ਕੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਲ ਵਿਚ
ਕਾਲਾ ਹੈ।**ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਨਕਾਰੇ:** ਅਕਾਲ
ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ
ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ
ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਉਤੇ ਫੈਸਲੇ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ
ਹੇਠ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੀ
ਸਹਿਮਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ ਚਿੰਨੀ
ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ
ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਡੇਰਾ ਮੁਖੀ ਦੀ
ਮੁਆਫੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਖਤਮ
ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਡੇਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਗੂ ਤਨਖਾਹੀਆ ਕਰਾਰ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਦੀ
ਸਫਾਈ ਕਰਨਗੇ, ਦੋ ਘੰਟੇ ਜੋਤਾ ਘਰ ਵਿਚ
ਜੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਿਸ਼ ਕਰਨ, ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼੍ਰੀ
ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਦੀ
ਸਫਾਈ ਅਤੇ ਧੁਆਈ, ਦੋ ਘੰਟੇ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਉਣ
ਤੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ
ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ
501 ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਤਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਅਤੇ
5100-5100 ਰੁਪਏ ਗੋਲਕ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਖਿਆ
ਯਾਚਨਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨਗੇ। 18 ਪਤਿਤ ਸਿੱਖਾਂ
ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ
10 ਦਿਨ ਝਾੜੂ ਮਾਰਨ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ
ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 10
ਕਾਂਗਰਸ, ਸੱਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਇਕ
ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ
ਵੱਲੋਂ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਧਰਮਸੇਤ, ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਰਾਜਾ ਵਤਿੰਗ, ਕੁਸ਼ਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ,
ਕਰਨ ਕੌਰ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਰਣਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ,
ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਮਾਣਾ, ਖੁਸ਼ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਜਟਾਣਾ,
ਦਮਨ ਕੌਰ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਆਪ) ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ
ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ
ਸਿੰਘ, ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਬੁਢਲਾਡਾ,
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੋਟਛੱਤਾ, ਦਿਲਰਾਜ ਸਿੰਘ ਭੁੰਦਤ
ਤੇ ਜਗਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਕਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ: ਲਾਅ ਬੋਰਡ ਨੇ ਠੁਕਰਾਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਲਾਹ

ਲਖਨਊ: ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਮਾਮਲੇ
ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੀ
ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਆਲ
ਇੰਡੀਆ ਮੁਸਲਿਮ ਪਰਸ਼ਨਲ ਲਾਅ ਬੋਰਡ
ਨੇ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬੋਰਡ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ
ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਕਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮਗਰੋਂ
ਉਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਹੀ
ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇਗਾ।ਬੋਰਡ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਮੌਲਾਨਾ ਵਲੀ
ਰਹਿਮਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਮ ਜਨਮ ਭੂਮੀ-
ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ
ਬਾਹਰੀ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ
ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ
ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਸਰਬਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 21 ਮਾਰਚ ਨੂੰ
ਅਯੁਧਿਆ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ
ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ
ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਆਪਸੀ
ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਜੇ.ਐਸ. ਖੇਹਰ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ
ਹੱਲ ਲਈ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਇਕ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਵਿਚੋਲੇ ਵਜੋਂ
ਲੈਣ ਦਾ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬੈਂਚ ਦੀ ਅਗਵਾਈ
ਉਹ ਖੁਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਜਸਟਿਸ
ਖੇਹਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ
ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਆਪਸੀ ਸਹਿਮਤੀਬਣਾਉਣੀ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਤੀਹਰੇ ਤਲਾਕ ਦੇ
ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਰਹਿਮਾਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੋਰਡ ਇਸ
ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਸ਼ਰੀਆ' (ਇਸਲਾਮਿਕ ਲਾਅ)
ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਲਾਕ ਦੇਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ
ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

(ਡਾ.) ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ
ਬਲਵਿੰਦਰ (ਨਿੱਕੀ) ਕੌਰ ਸੇਖੋਂ
ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ
ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ
ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ
ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ
ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ
ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਜੱਸੀ) ਗਿੱਲ
ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ
ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ
ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੱਨ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਸੰਨ੍ਹ

ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਸੀਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਭਵਿੱਖ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾਇਆ

ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਮਾੜੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਸੀਟ ਉੱਤੇ ਉਪ ਚੋਣ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿਰਫ 13 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ 50 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ 30 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਹੋਈਆਂ।

ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹਲਕਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਮਨਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਸਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੁਰ ਪਈ ਸੀ, ਪਰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਘੱਟ (10,342) ਵੋਟਾਂ 'ਆਪ' ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਈਆਂ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹੈ। 'ਆਪ' ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇਸ ਲੋਕ ਫਤਵੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਡਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹਲਕੇ ਦੇ ਲੋਕ, ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਜੇਤੂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਤੋਂ ਨਾਖੁਸ਼ ਸਨ। ਇਸੇ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਨਹੀਂ ਪਾਈਆਂ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਤਤਕਾਲੀਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਖਿਲਾਫ ਲੰਬੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਸੀਟ ਤਿਆਗੀ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾ ਪਿਆ। ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਲੰਬੀ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪਸਤ ਕਰ ਸਕੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜਲਵਾ ਵਿਖਾ ਸਕੀ। ਦਰਅਸਲ, ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਵਾਲੀ ਹਾਰ ਨਾਲ 'ਆਪ' ਆਪਣੀ ਇਖਲਾਕੀ ਚਮਕ ਗੁਆ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਮਿਊਂਸਪਲ ਚੋਣਾਂ ਆਪ ਲਈ ਵੱਡੀ ਪਰਖ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਵਾਲ ਇਹ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਲੀ

‘ਆਪ’ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ‘ਤੇ ਉਤਾਰੂ: ਯਾਦਵ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਵਰਾਜ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਤੇ ‘ਆਪ’ ਮੁਖੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਸਾਥੀ ਰਹੇ ਯੋਗਿੰਦਰ ਯਾਦਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ, ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਉਤਾਰੂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਹੱਤਿਆ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ‘ਆਪ’ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਦੇ ਆਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ।

ਜਰਨੈਲ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਣ ਤੋਂ ਵੋਟਰ ਦੁਖੀ ਸਨ: ਸਿਸੋਦੀਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਨੀਸ਼ ਸਿਸੋਦੀਆ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਵੋਟਰ ਦੁਖੀ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਿਸੋਦੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਗੁੱਸਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਤਾਸਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰਿਹਾ।

ਵਿਚ 70 ਵਿਚੋਂ 67 ਸੀਟਾਂ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੀ ਆਮ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇੰਨਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਆਪਣਾ ‘ਪ੍ਰਸਨੈਲਿਟੀ ਕਲਟ’ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਯੋਗਿੰਦਰ ਯਾਦਵ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਭੂਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਹੀਂ ਉਭਰਨ ਦਿੱਤੀ।

ਆਸ਼ੂਤੋਸ਼ ਜਿਹੇ ਚਰਚਿਤ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਅਤੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਤੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੁੰਗਾਰਾ ਇਸ ਕਰ

ਹੁਣ ਦਿੱਲੀ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਲਈ ਚੁਣੌਤੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ‘ਆਪ’ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਹਾਰ ਮਗਰੋਂ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਕਨਵੀਨਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਲਈ ਨਵੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਗੋਆ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਹੀ ‘ਆਪ’ ਨੂੰ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਰਣਨੀਤੀ ਉਪਰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸਮਈ ਆਗੂ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਖੋਰਾ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ‘ਆਪ’ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ ਉਪਰ ਧੱਕਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਖਾਸੀ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਸੀ। ਇਹ ਹਲਕਾ ਸਿੱਖ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬਹੁਵਸੋਂ ਵਾਲਾ ਇਲਾਕਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ‘ਆਪ’ ਵੱਲੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਖ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਘੱਟ ਮਿਲੀਆਂ।

ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਵੈ ਪੜਚੋਲ ਦੀ ਲੋੜ: ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਲਈ ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਧਾਇਕ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ 'ਚ ਹਾਰ ਉੱਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿੱਤ ਜਾਂ ਹਾਰ ਚੋਣ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

‘ਜਰਨੈਲ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾਣ ਦਾ ਹੋਇਆ ਨੁਕਸਾਨ’

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਦੀ ਹਾਰ ਕੁਬਲਦਿਆਂ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਤੀਜਾ ਕਾਫੀ ਖਰਾਬ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਲੋਕ ਕਾਫੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਚਾਲੇ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਖਾਸਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸੀ। ‘ਆਪ’ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਰਟੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਈਕਮਾਨ ਕਲਚਰ ਆਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਹੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਇਸ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਲਕੇ ਬਾਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਕਾਲ ਸਹਾਏ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਜਿੱਤੇ ਸਨ। ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਸਿਰਸਾ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ‘ਆਪ’ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ

ਨਾਲ ਨਾ ਜੋੜ ਸਕੀ।

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚਾਹੇ ਹਾਰ ਗਈ, ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਰਾਹਤ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ 2015 ਨੂੰ ਖਿਸਕ ਕੇ ‘ਆਪ’ ਵੱਲ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵੋਟ ਫੀਸਦੀ ਵਿਚ ਇਕ ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਖਾਸਾ ਖੋਰਾ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਬਣੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਗਮ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ। 2013 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ 8 ਸੀਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ 2015 ਵਿਚ ਉਹ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਹਾਰੀ ਸੀ।

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਵੱਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਹਾਲਾਤ

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ: ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਹਾਲਾਤ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਗੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੀ.ਸੀ.ਐਫ. ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਟਮਾਲੂ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਫਾਇਰਿੰਗ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਪਿੱਛੋਂ ਲੋਕ ਭੜਕ ਉਠੇ। ਫੌਜ ਦਾ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਟਮਾਲੂ ਦੇ ਰੇਖਾ ਚੌਕ ਵਿਚ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ‘ਤੇ ਪੱਥਰਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ। ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਤਣਾਅ ਫੈਲ ਗਿਆ ਤੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਦੱਖਣੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁਲਵਾਮਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਈ ਝੜਪ ਵਿਚ 20 ਲੋਕ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਉਧਰ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਦੇ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਵਾਇਰਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੌਜ ਦੀ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ

ਬੀ.ਸੀ.ਐਫ. ਤੇ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ‘ਚ ਟਕਰਾਅ ਵਧਿਆ

ਨਿਖੇਧੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਫੌਜ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਆਰੰਭ

ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਜੀਪ ਦੇ ਫੈਂਡਰ ‘ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ

ਲਿਆਏ ਜਾਣ ਦੇ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਚਾਰ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨ ਪੁਲਵਾਮਾ ਡਿਗਰੀ ਕਾਲਜ ਦੇ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਭੁੱਜੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੂਜੀ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨ ਇਕ ਵਾਹਨ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਫੌਜੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਮੁਰਦਾਬਾਦ ਕਹਿਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਾਹਨ 'ਚ ਸਵਾਰ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੋਂ ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਕਰਨਲ ਰਾਜੇਸ਼ ਕਾਲੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵੀਡੀਓ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਸੂਰਵਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਹਿਬੂਬਾ ਮੁਫਤੀ ਨੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਰਿਪੋਰਟ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਹੁਰੀਅਤ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ।

ਮੁਫਤੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਮਾਹੌਲ ਖਰਾਬ: ਫਾਰੂਕ

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ: ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਉਪ ਚੋਣ ਜੇਤੂ ਫਾਰੂਕ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਹਿਬੂਬਾ ਮੁਫਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਕੇ ਇੱਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਫਤੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਲਗਾਤਾਰ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਖਰਾਬ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਸਕੇ।

ਪੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਅਬਦੁੱਲਾ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਤੁਕੇ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੀ ਸਰਕਾਰ ਬਾਰੇ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਜੀਪ ਅੱਗੇ ਨੁੜਨ ਨਾਲ ਤਣਾਅ

ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ: ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ‘ਤੇ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਫੌਜ ਦੀ ਜੀਪ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਫਾਰੂਕ ਅਹਿਮਦ ਡਾਰ ਹੈ। ਫਾਰੂਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ‘ਤੇ ਪੱਥਰ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ 75 ਸਾਲਾ ਅਸਥਮਾ ਰੋਗੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਜਾਂਚ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੁਢਾਪੇ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਨੂੰ ਗੁਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਫਾਰੂਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵੀਡੀਓ 9 ਅਪਰੈਲ ਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਉਥੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਰਸਤੇ 'ਚ ਫੌਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜੀਪ ਅੱਗੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਨੇੜੇ ਦੇ 9 ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਘੁਮਾਇਆ। ਫੌਜ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਫਾਰੂਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੀਪ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਫੌਜੀ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਹੁਣ ਕੋਈ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਵਿਖਾਏ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਹੋਈ।

ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਰੱਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਜਸਟਿਸ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਸਟਿਸ (ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ) ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ।

ਸੂਬੇ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੇ ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਗੀਤਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ। ਨਵਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਆਫ ਇਨਕੁਆਇਰੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਤਹਿਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਵੇਗੀ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜੱਜ ਹਨ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਗੀਤਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਹਿਤ ਕੌਰ ਜਾ ਕੇ ਤੱਥਾਂ ਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਵਾਪਰਿਆ

ਬੇਅਦਬੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਨਵਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ

ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਨ ਮੌਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਰੋਲ ਦੀ ਵੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਕਰੇਗਾ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਚ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਬਹਿਬਲ

ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵਾਪਰੀਆਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਅਧੂਰੀ ਤੇ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੋਲ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ।

ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੀ ਸਲਾਹ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜੀ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ

ਦੋ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਟਨਾਵਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ੱਕੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾ ਸਕੀ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਬੇਅਦਬੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਿਸਥਾਰਤ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਜਾਣ ਲਈ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ 2015 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵੱਡੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਮਾਮਲਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੁਰਜ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੀ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਝੱਲਣੀ ਪਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਤਰਨਤਾਰਨ ਅਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਚ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਜਸਟਿਸ ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਤੀਜਾਮੁਖੀ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ।

ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਮੂਲ ਪੱਖ ਜੋ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਦੀ ਸਚਾਈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੇ

ਮਸਲੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਣਸੁਲਝੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਜ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਉਪਰੰਤ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਸਲੇ ਦੀ ਸਹੀ ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਸਹਾਰਾ ਕੇਸ: ਐਂਬੀ ਵੈਲੀ ਨੀਲਾਮ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਨੀਲਾਮਕਾਰ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਗੁਰੱਪ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ 34,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਐਂਬੀ ਵੈਲੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੁਬਰੋਤੋ ਰੌਏ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 28 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਲਾਂਭੇ' ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ

ਬਠਿੰਡਾ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹੁਣ ਤਖ਼ਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਬਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲ ਦੀ ਭਾਲ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ ਤੇ ਮਹੱਲਾ ਸਮਾਪਤੀ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਦਕਿ ਉਹ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ 10 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਹੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜੇ ਸਨ।

ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਹੀ ਬਿਤਾਇਆ। ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਨਵੇਂ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤਾਂ ਕਰਾਈ, ਪਰ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਰੋਹਾਂ 'ਚੋਂ ਗਾਇਬ ਰਹੇ। ਨਵੇਂ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਪਈ। ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਵਣਾਵਾਲੀ ਨੇ ਭੇਟ ਕੀਤੇ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂਗਰ ਵਿਸਾਖੀ ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਆਏ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮਿਲੇ ਹੀ ਪਰਤ ਗਏ। ਵਿਸਾਖੀ ਸਮਾਗਮਾਂ

ਮੌਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਥ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ। ਸੂਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਮਗਰੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਹੋਰ ਖਫਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਦੋ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਬਦਲ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਅੰਦਰ ਖਾਤੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂਗਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਭ ਜਥੇਦਾਰ ਸਤਿਕਾਰਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ।

ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਪਦਮ ਐਵਾਰਡ ਵੰਡੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ 44 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਦਮ ਐਵਾਰਡਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਤੇ ਅਣਪਛਾਤੇ ਨਾਇਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੋਏ ਰਸਮੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਸਦਗੁਰੂ ਜੱਗੀ ਵਾਸੁਦੇਵ ਤੇ ਗਾਇਕ ਜੇ.ਜੇ. ਯਸ਼ਦਾਸ ਨੂੰ ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ ਸੌਂਪਿਆ।

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁੰਦਰ ਲਾਲ ਪਟਵਾ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਇਹ ਐਵਾਰਡ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਪਦਮ ਐਵਾਰਡਾਂ ਵਿਚ ਅਣਪਛਾਤੇ ਨਾਇਕਾਂ ਦੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਪਦਮ ਵਿਭੂਸ਼ਣ, ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪਦਮ ਸ੍ਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁੱਲ 44 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 40 ਐਵਾਰਡ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਤਿੰਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ। ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਪਦਮ ਸ੍ਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਿਆ। ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਮੰਦਰ ਦੇ ਆਚਾਰੀਆ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ

ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਸਾਜ਼ 'ਮੋਹਨ ਵੀਨਾ' ਦੇ ਖੋਜੀ ਪੰਡਤ ਵਿਸ਼ਵ ਮੋਹਨ ਭੱਟ, ਜੈਨੀ ਭਿਕਸ਼ੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨਚਾਰੀਆ ਰਤਨਸੁੰਦਰਸੁਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦਿਵੇਦੀ ਨੂੰ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਣ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਸਪੀਕਰ ਸੁਮਿਤਰਾ ਮਹਾਜਨ ਤੇ ਹੋਰ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪੱਤਰਕਾਰ ਐਸ. ਰਾਮਾਸਵਾਮੀ ਨੂੰ ਮਰਨ

ਉਪਰੰਤ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਣ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਸੰਜੀਵ ਕਪੂਰ, ਗਾਇਕ ਕੈਲਾਸ਼ ਖੇਰ, ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਭਾਵਨਾ ਸੋਮੋਈਆ, ਸਾਬਕਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਕੰਵਲ ਸਿੰਘ, ਓਲੰਪੀਅਨ ਦੀਪਾ ਕਰਮਾਕਰ, ਸਾਕਸ਼ੀ ਮਲਿਕ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਗੌੜਾ, ਪੈਰਾਲੰਪਿਕ ਤਗਮਾ ਜੇਤੂ ਮਰੀਅਪਨ ਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਪਦਮ ਸ੍ਰੀ ਐਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ।

ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਰਣਨੀਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਖਾਂ ਭਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਡੇ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਮੁੰਬਈ ਦੌਰੇ ਤੋਂ ਉਹ ਵੱਡੀਆਂ ਆਸਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ, ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨਿਲ ਅੰਬਾਨੀ, ਸੰਜੀਵ ਮਹਿਤਾ, ਆਦੀ ਗੇਡਰੇਜ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਮਹਿੰਦਰਾ ਆਦਿ ਵੱਡੇ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਨਅਤਾਂ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤਲਾਸ਼ਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਭੇਜਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਪਿਛਲੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ, ਖਾਸਕਰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੀ ਵੱਡੇ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ

ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਮਾਹੌਲ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਸਨਅਤਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲ ਭੱਜੇ ਆਉਣਗੇ। ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਇਤਾਂ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਨਅਤ ਵੱਡੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਛੜ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ।

ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਸਨਅਤੀ ਯੂਨਿਟ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਸਨਅਤੀ ਇਕਾਈਆਂ ਬਿਮਾਰ ਪੈ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਸਨਅਤਕਾਰ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਆਪਣਾ ਰੋਣਾ ਰੋਂਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਬਟਾਲਾ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਕਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਨਅਤੀ ਸਰਗਰਮੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਖੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ

ਸ਼ਹਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਭਾਅ-ਭਾਅ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਉਦਾਰੀਕਰਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਸਨਅਤਕਾਰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛੜ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਯੂਨਿਟ ਘਾਟੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਉਘਾ ਸ਼ਹਿਰ ਜਲੰਧਰ ਕਦੀ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਵਿਕਦਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਰਬੜ ਦੀਆਂ ਚੱਪਲਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ। ਹੈਂਡਟੂਲਜ਼ ਅਤੇ ਨਟ-ਬੋਲਟਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੱਡਾ ਉਤਪਾਦਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਨਅਤਕਾਰ ਹੌਸਲਾ ਛੱਡਦੇ ਗਏ। ਆਪਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋਣਾ ਪਿਆ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਔਰਤ ਦਾ 262 ਕਿਲੋ ਭਾਰ ਘਟਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਔਰਤ ਇਮਾਨ ਅਹਿਮਦ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਲਾਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਲਾਜ ਦੇ ਮਹਿਜ਼ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਇਮਾਨ ਦੇ ਭਾਰ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਬਦਲਾਅ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਿਸਰ ਦੀ ਨਾਗਰਿਕ ਇਮਾਨ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ 262 ਕਿਲੋ ਭਾਰ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਮਾਨ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਆਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਭਾਰ 500 ਕਿਲੋ ਸੀ। 36 ਸਾਲ ਦੀ ਇਮਾਨ ਦੇ ਇਲਾਜ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਲਕੜਾਵਾਲਾ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਮਾਨ 11 ਫਰਵਰੀ 2017 ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਭਾਰਤ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ ਜਿਥੇ ਮੁੰਬਈ

ਵਿਚ ਇਮਾਨ ਦਾ ਇਲਾਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਮਾਨ ਦੇ 262 ਕਿਲੋ ਭਾਰ ਘਟਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਡਾ.

ਲਕੜਾਵਾਲਾ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਖੇ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ।

ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਫਜ਼ੂਲਖਰਚੀ ਦਾ ਭਾਰ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ ਪਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਸਿਆਸਤ ਤਹਿਤ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਵਾਈ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦਾ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 'ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੀਰਥ ਦਰਸ਼ਨ ਯਾਤਰਾ ਸਕੀਮ' ਅਧੀਨ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਵਾਈ ਮੁਫਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਤਹਿਤ ਰੇਲਵੇ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਫੌਰੀ 126 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਜੈਤੋ (ਫਰੀਦਕੋਟ) ਦੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਡਾਲ ਚੰਦ ਪਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਟੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲੋਂ ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਫਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ ਰੇਲਵੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਅੱਜ ਵੀ 1,26,08,45,008 ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਹੁਣ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਮੁਫਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਇੰਡੀਅਨ ਰੇਲਵੇ

ਸਮੇਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਟੇਟ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਅਤੇ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ 1,39,39,00,873 ਰੁਪਏ ਦੇ ਬਿੱਲ ਤਾਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 266 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਹਨ। ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਸਾਲ 2015-16 ਦੌਰਾਨ 46.50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਸਾਲ 2016-17 ਦੌਰਾਨ 139.50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਫੰਡ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਸਨ। ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਰਫ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ 1,22,636 ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਮੁਫਤ ਯਾਤਰਾ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਪੀ.ਆਰ.ਟੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੋਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਂਜ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਫਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ 8689 ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 6481 ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ 1191 ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਸਾਲਾਸਰ ਧਾਮ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 413 ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਮਾਤਾ ਚਿਤਪੂਰਨੀ (ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼), 337 ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, 223 ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ, 39 ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਖੁਰਾਲਗੜ੍ਹ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਜਵਾਲਾ ਜੀ (ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੋਣਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਵਾਈ ਸੀ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਮੁਫਤ ਸਫਰ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਉਥੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ

ਟਾਈਮ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਚ ਮੋਦੀ ਅਣਗੌਲਿਆ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਵਾਦ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਫਿਲੀਪੀਨਜ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰੋਡ੍ਰਿਗ ਦੁਤਰਤੇ ਨੂੰ ਟਾਈਮਜ਼ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪੋਲ 'ਚ 100 ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ 'ਚ 5 ਫੀਸਦੀ ਵੋਟਿੰਗ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਦੇ ਪੱਖ 'ਚ ਇਕ ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਵੋਟਿੰਗ ਰਹੀ।

ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਲਾਡਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਘੇਰਾ

ਬਠਿੰਡਾ: ਭਾਰਤੀ ਖੁਰਾਕ ਨਿਗਮ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਨੇਤਰੇ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕੋਲਿਆਂਵਾਲੀ ਦੇ ਓਪਨ ਪਲਿੱਥਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਭੰਡਾਰਨ ਲਈ ਅਣਫਿੱਟ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਖਰੀਦ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਲਿੱਥਾਂ 'ਤੇ ਕਣਕ ਭੰਡਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕੋਲਿਆਂਵਾਲੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਓਪਨ ਪਲਿੱਥਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤਕਰੀਬਨ 5.50 ਲੱਖ ਬੋਰੀ ਭੰਡਾਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਪਲਿੱਥਾਂ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕੋਲਿਆਂਵਾਲੀ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਕ ਪਲਿੱਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਖੁਰਾਕ ਨਿਗਮ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ (ਕੁਆਲਟੀ ਕੰਟਰੋਲ) ਅਤੇ ਡਿੱਪੂ ਮੈਨੇਜਰ ਮਲੋਟ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਲਿੱਥਾਂ ਦੀ ਪਤਤਾਲ ਮਗਰੋਂ 12 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਉਚ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨਾਜ ਭੰਡਾਰਨ ਲਈ ਅਣਫਿੱਟ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੋ ਫੂਡਗਰੇਨ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਕੋਲਿਆਂਵਾਲੀ ਖੁਦ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੋ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਕਰੀਬ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ ਕਣਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਓਪਨ ਪਲਿੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਭੰਡਾਰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਸੀ। ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਮੁਫਤ ਯਾਤਰਾ ਸਕੀਮ ਉਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਓਵਰ ਡਰਾਫਟਿੰਗ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਘਿਰੀ ਪਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਹੋਏ

ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਰੇਲਵੇ ਵਿਭਾਗ ਦੀ 126 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਰ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਪਤਲੀ ਹੋਣ ਦੇ ਅਸਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ।

ਦਿੱਲੀ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰੇਲ ਦੀ ਸਪੀਡ ਹੋਵੇਗੀ 200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ-ਆਗਰਾ ਰੇਲ ਮਾਰਗ 'ਤੇ 160 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਰੇਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚਾਲੇ 200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਰੇਲ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਰੇਲਵੇ ਸਫਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਰੇਲ ਮੰਤਰੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਬੈਠਕ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰੂਟ 'ਤੇ ਸੈਮੀ-ਹਾਈਸਪੀਡ ਰੇਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉੱਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਮੌਜੂਦਾ ਰੇਲ ਟਰੈਕ ਨੂੰ 200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਰੇਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣੀ।

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ

ਰੋਮ: 117 ਸਾਲ ਦੀ ਏਮਾ ਮੋਰੇਨ ਨੇ ਇਟਲੀ ਦੇ ਵਬੋਰਨਿਆ ਵਿਚ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲਿਆ ਹੈ। 29 ਨਵੰਬਰ 1899 ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਏਮਾ ਮੋਰੇਨ ਦਾ ਪਤਾ ਜਿਵੇਂ ਮੌਤ ਭੁੱਲ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਖਰੀ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਏਮਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਲੇਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਏਮਾ ਕਾਫੀ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਸੀ ਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਕਤ ਸੌਂ

ਕੀਤਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਗਿਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ ਆਫ ਵਰਲਡ ਵਿਚ ਦਰਜ ਸੀ। ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਦੀ ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਮਿਸਾਓ ਓਕਾਵਾ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋਈ ਸੀ। 2013 ਨੂੰ ਓਕਾਵਾ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਗਿਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ 'ਚ ਨਾਂ ਦਰਜ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

WEBSITE - DHOLRADIO.CO

DHOL RADIO

ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ

REQUEST SONG
MUSIC 24/7

LISTEN ON PHONE

Application For Android and iPhone - Dhol Radio

LIVE CALLS → USA 951-824-6365

skype - DHOLRADIO.ORG

LISTEN BY CALL → USA 702-489-0211

Sukhpal Gill
10 pm to 12 am (IST)

Puran singh waraich
2:30 pm to 4 pm (IST)

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ ਅਤੇ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ
ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 40 ਸੈਂਟ
ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਲੀਜ਼ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

- *ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
- *ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
- *ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
- *2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi

Office: (866) 933-3038

Balhar S. Ranu Cell: 916-502-7733

Yuba City Ph: 530-419-5058

1816 Main Ave., Sacramento CA, 95838

ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ ਬਾਦਲਾਂ ਨੇ ਲਾਇਆ ਸੀ ਟਿਲ

ਤਖਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਖੁਲਾਸਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਤਖਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੇ ਦੀ 350 ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਬਾਰੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੱਡਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਫੇਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕੋਈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਬਾਦਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੇਲ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਸਮਾਗਮ ਰੱਦ ਕਰ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣਾ 'ਖਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਵਾੜਾ ਨਹੀਂ' ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਖੁਲਾਸੇ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਖੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤੇਵਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਲਈ

ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ- ਖਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਵਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸਮਾਗਮ

ਖਤਰੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਹੈ। ਇਸ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਵਲਟੋਹਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਬੇਬੁਨਿਆਦ

ਹਨ। ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ।

100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਤੋਂ ਮੁੱਕਰ ਗਏ ਬਾਦਲ

ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 2008 ਵਿਚ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ 350 ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੀ ਮਨਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਕਾਇਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਵਿਚ 100 ਕਰੋੜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਬਗ਼ੈਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ 6 ਮਹੀਨੇ ਰਹਿ ਗਏ ਤੇ ਬਾਦਲ ਕੋਲ ਮਦਦ ਲਈ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੱਕਰ ਗਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਬਾਦਲ ਨੇ ਮਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਤਖਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕੋਰਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਬਾਦਲ ਤੇ ਮੋਦੀ ਦੀ ਨਾਂਹ ਪਿੱਛੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਨੇ ਫੜਿਆ ਹੱਥ

ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਮੋਦੀ ਵਲੋਂ ਕੋਰੀ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਕਮੇਟੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਦਦ ਲਈ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਹਾਰ ਦੇ 'ਗੋਬਿੰਦ' ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਸਾਡਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਲਈ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਪੈਸਾ ਵਹਾਇਆ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ 50 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪੁੱਜੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਸੀ ਕਿ ਨਿਤੀਸ਼ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵਾਹ ਵਾਹ ਹੋਈ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪੰਥ ਰਤਨ ਹੈ, ਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਰਤਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ।

ਮਲਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਬਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਸਲਾਹ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਆਨਰੇਰੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਲੈਣ ਮੌਕੇ ਮਲਾਲਾ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਰੱਖਿਅਕਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨੋਬਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਜੇਤੂ ਮਲਾਲਾ ਯੂਸਫਜ਼ਈ ਨੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ, ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਅਤੇ ਰੱਖਿਅਕਤਾ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ

ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕੈਨੇਡਾ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਬਣੇ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰੇਗੀ। ਰਾਉਲ ਵਾਲੇਨਬਰਗ, ਨੈਲਸਨ ਮੰਡੇਲਾ, ਦਲਾਈਲਾਮਾ, ਆਂਗ ਸੂ ਕੀ ਅਤੇ ਆਗਾ ਖਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਲਾਲਾ ਯੂਸਫਜ਼ਈ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਹੈ।

ਟਾਈਮਜ਼ ਸਕੁਏਅਰ ਵਿਚ 'ਦਸਤਾਰ ਦਿਹਾੜੇ' ਨੂੰ ਹੁੰਗਾਰਾ

ਨਿਊ ਯਾਰਕ: ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਖਿਲਾਫ ਵਧਦੇ ਨਫਰਤੀ ਹਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਇਥੋਂ ਦੇ ਟਾਈਮਜ਼ ਸਕੁਏਅਰ ਵਿਚ 'ਦਸਤਾਰ ਦਿਹਾੜਾ' ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ 8 ਹਜ਼ਾਰ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਥਾਂ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਗਈ।

'ਦਿ ਸਿੱਖ ਆਫ ਨਿਊ ਯਾਰਕ' ਨਾਂ ਦੀ ਗੈਰ ਲਾਭਕਾਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਉਂਤ 'ਦਸਤਾਰ ਦਿਹਾੜੇ' ਮੌਕੇ ਵਾਲੰਟੀਅਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਤੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ, ਜੋ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਫਿਰਕਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ, ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਉਤੇ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਜਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਵਿਸਾਖੀ ਜਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਲਗਭਗ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਚੱਲਿਆ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਦਸਤਾਰ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ 9/11 ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸਤਾਰਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਬਾਨੀ ਚੰਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 2013 ਵਿਚ ਬਾਰੂਸ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਲਈ 'ਦਸਤਾਰ ਦਿਹਾੜੇ' ਦੀ

ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦਸਤਾਰ ਹਰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਤਾਜ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਣ ਤੇ ਦਲੇਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਖੁਦ ਨਫਰਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਜ਼ਰੀਏ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਇਕ ਹਨ।'

ਜਾਪਵ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਉਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚਾਲੇ ਤਲਖੀ ਵਧੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਕੁਲਭੁਸ਼ਣ ਜਾਪਵ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਤਲਖੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਉਧਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਕੁਲਭੁਸ਼ਣ ਜਾਪਵ ਨੂੰ ਜਾਸੂਸੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਹੇਠ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ 'ਸਮਝੌਤਾ' ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਉਤੇ ਦੁਵੱਲੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ 'ਤੇ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਪੈਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਤਣਾਅ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਫੌਰੀ ਅਸਰ 17 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬੈਠਕ 'ਤੇ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਸਾਹਿਲੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਇਕ ਦਲ ਨੇ 17 ਤੋਂ 19 ਅਪਰੈਲ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਮਛੇਰਿਆਂ ਦੀ

ਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਵਫਦ ਦੇ ਦੌਰੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਜਾਪਵ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਹਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰੀ।

ਜਾਪਵ, ਜੋ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਜਲ ਸੈਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਮਾਰਚ 2016

ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਖੁਫ਼ੀਆ ਏਜੰਸੀ 'ਰਾਅ' ਦਾ ਏਜੰਟ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਕੁਲਭੁਸ਼ਣ ਜਾਪਵ ਨੂੰ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਇਰਾਨੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤੀ ਦਾਅਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਜਾਪਵ, ਭਾਰਤੀ ਜਲ ਸੈਨਾ ਵਿਚੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਰਾਨੀ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵੱਲੋਂ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਸੱਦਾ

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ: ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ (ਯੂ.ਐਨ.) ਨੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਵਿਵਾਦ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਜਾਪਵ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਐਂਤੋਨੀਓ ਗੁਟੇਰੇਜ਼ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨ ਸਟੈਫਨੀ ਦੁਜਾਰਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਟੈਂਡ ਲੈਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਕੂਟਨੀਤਕ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਚਾਰਾਜੋਈ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਵਿਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਵੀ.ਕੇ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ 13 ਵਾਰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰ ਭਾਰਤੀ ਜਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੁਲਭੁਸ਼ਣ ਜਾਪਵ ਤੱਕ ਕੂਟਨੀਤਕ ਪਹੁੰਚ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਉਪਾਅ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਾਪਵ ਤੱਕ ਕੂਟਨੀਤਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ 13 ਵਾਰ ਇਸ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਆਨਾ ਸੰਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਲਈ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਤਘਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ 'ਰਾਅ' ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਜੋ-ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਭਾਰਤ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਪਵ ਤੱਕ ਰਸਾਈ ਦੀ ਮੰਗ 13 ਵਾਰ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਹਰ ਵਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਭਾਰਤੀ ਰੋਸ ਪੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ

ਲਗਾਤਾਰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਖਵਾਜਾ ਆਸਿਫ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਾਪਵ ਨੂੰ ਜੋ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ 'ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਭੂਮੀ' 'ਤੇ ਦਰਿਸ਼ਤ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਚਿਤਾਵਨੀ ਵਾਂਗ ਹੈ।'

ਕਾਂਗਰਸ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ‘ਤੇ ਭਾਜਪਾਈ ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ

ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਵਿਚ ‘ਸੋਸ਼ਲ’ ਲਫਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੇ ਕੁਵਰਤੋਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਲਾਮਬੰਦੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ‘ਸੋਸ਼ਲ ਸੁਸਾਈਟੀ’ ਦਾ ਨਾਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹਰ ਕੋਈ ਸਰਗਰਮੀ ‘ਸੋਸ਼ਲ’ ਜਾਂ ਸਮਾਜੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਸੋਸ਼ਲ ਸੁਸਾਈਟੀ’ ਦੇ ਨਾਂ ਵਾਲੀ ਭੀੜ ਕੁਝ ‘ਐਂਟੀ ਸੋਸ਼ਲ’ ਜਾਂ ਗੈਰ ਸਮਾਜੀ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਹੇਠ ਉੱਧਤ-ਧੁੰਮੀ ਮਚਾਉਂਦੀ ਦਿੱਸ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ‘ਸੋਸ਼ਲ’ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ‘ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ’ ਵੀ ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਕਈ ਕੁਝ ‘ਸੋਸ਼ਲ’ ਤੇ ਕਈ ਕੁਝ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ‘ਐਂਟੀ ਸੋਸ਼ਲ’ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਵੀ ਉਛਾਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੀ ਦਰਜ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਫਜ਼ੂਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਭਾਰਤੀ ਐਕਟਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬੀਬੀ ਨਾਲ ਕੌੜ ਵਿਚ ਹਾਸੇਰੀਣਾ ਆਵਾ ਲਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਬੇਹੁਦਗੀ ਜਾਪੇਗੀ, ਪਰ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਿਲਚਸਪ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮੁੱਦਾ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਵਾਰੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਬੜੀ ਭਾਵ-ਪੂਰਤ ਸੀ, “ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ‘ਸੈਕੂਲਰ ਵਿੰਗ’ ਜਾਪਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਰਾਜ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ‘ਫਿਰਕੂ ਵਿੰਗ’ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ।” ਬਹੁਤ ਸੋਚਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਆਰਜੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਬਣਾਏ ‘ਰਾਮ ਮੰਦਿਰ’ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਆਗੂ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਹਿਰੂ-ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਆਗੂ ਨਹੀਂ, ਭਾਜਪਾ ਦੇ ‘ਸੈਕੂਲਰ ਵਿੰਗ’ ਦਾ ਆਗੂ ਬਣ ਕੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਹੇਤੀ ਪਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ

ਤੇ ਸਿਰਫ ‘ਹਿੰਦੂਤਵ’ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਪੈਂਤੜੇ ਦਾ ਵਖਰੇਵਾਂ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ‘ਫਿਰਕੂ ਵਿੰਗ’ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਵਖਰੇਵਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਏਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹੀ ਗੱਲ ਕਦੇ ਕਾਂਗਰਸ ਆਖਦੀ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਛੱਡਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹੋ ਗੱਲ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਫਿਰਕੂ ਸੋਚਾਂ ਉੱਤੇ ‘ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ’ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੀਆਂ ਆਰਥਕ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ‘ਕਬਰਸਤਾਨ ਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ’ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਨਾਲ ਪਰੋਸੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀ ਦੇ ਕੱਚ-ਸੱਚ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ‘ਐਨ ਸੀ ਟੀ ਸੀ’ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਐਨ ਸੀ ਟੀ ਸੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਏਨੀ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੁਲਾ ਬੈਠੇ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਣਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਏਦਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪਲਾਨੀਐਪਨ ਚਿੰਦੇਬਰਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਵਿਚਾਰ ਬਣੀ ਸੀ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਲਈ ‘ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਉਂਟਰ ਟੈਰਰਿਜ਼ਮ ਸੈਂਟਰ’ (ਐਨ ਸੀ ਟੀ ਸੀ) ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਏਜੰਸੀ (ਐਨ ਆਈ ਏ) ਬਣਾਈ ਸੀ, ਜੋ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਠਾਨਕੋਟ ਉੱਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੀਨਾ ਨਗਰ ਬਾਣੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਵੀ। ਉਦੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੀ ਹਰ ਜਾਂਚ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਮੁੰਬਈ ਵਾਲੀ ਵਾਰਦਾਤ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸੁਰਾਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ

ਹੈ, ਇਹ ਏਜੰਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਏਜੰਸੀ ਬਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਏਦਾਂ ਹੀ ਅੰਗਲ-ਵਾਂਢੀ ਹੋ ਕੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਨਾਲ ਭਿਤਨ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ ਐਨ ਸੀ ਟੀ ਸੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਜਦੋਂ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਵਿਰੋਧ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਰੋਕਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਰਾਹ ਲੱਭਦੀ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਣ ਦੀ ਆਸ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਜੋਕੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਇਸ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਉਹੀ ਅਤਿਵਾਦ ਵਿਰੋਧੀ ਕੇਂਦਰ ਐਨ ਸੀ ਟੀ ਸੀ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੁਣੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਲੋਕਾਰ ਗੱਲ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ।

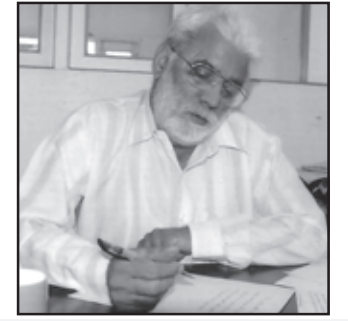
ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਜ਼ਮੀਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਨਾ ਸੀ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਰੋਧ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਰਾਜ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹੋ ਕਾਨੂੰਨ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਅਗਲਾ ਪੜਾਅ ਹੈ। ਅਗਲਾ ਪੜਾਅ ਸੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਟੈਕਸਾਂ ਬਾਰੇ ਜੀ ਐਸ ਟੀ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਉਹੋ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੱਕਾਰ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣਾ ਬੈਠੀ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ‘ਆਧਾਰ’ ਕਾਰਡ ਹਰ ਕੰਮ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰਾਹਦਾਰੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਸਪੋਰਟ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਵੀ, ਵਿਆਹ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵੇਲੇ ਵੀ, ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਤੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਕੋਲ ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਕਾਰਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਢਲਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਰੋਧ ਉਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਢਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਬੀਬੀ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਦਾ ਬਿੱਲ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ‘ਕੌਮ-ਬਿੰਦੀ’ ਦਾ ਵਾਧਾ-ਘਾਟਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਉਦੋਂ ਵੀ ਉਠਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਇਹੋ ਬਿੱਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ‘ਕੌਮ-ਬਿੰਦੀ’ ਵਾਲੇ ਫਰਕ ਦੇ ਬਗੈਰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿਓ ਕਿ ਉਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਏਦਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਝਣ ਲਈ ਐਨ ਸੀ ਟੀ ਸੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਵੀ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਠੇਗਾ ਕਿ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਪੀ. ਚਿੰਦੇਬਰਮ ਦੇ ਵੇਲੇ ਪਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹੋ ਪਾਸ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ?

ਗੱਲ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹਾਕਮ ਪਿਰ ਦੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋੜਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਇਹ ਰੋਟ ਲਾਉਣਾ ਵੀ ਇਸੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਗਿਣ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ-ਮੁਕਤ ਦੇਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਭਾਜਪਾ ਖੜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਭਰਤੀ ਨਹੀਂ, ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨੀਤੀਆਂ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿਤਾ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ
ਫੋਨ: 91-98140-68455

ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਉਦੋਂ ਜੁਮਲੇ ਛੱਡਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਆਮ ਆਦਮੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ‘ਭਾਰਤ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਮੇਂ ਹੱਕ ਹੈ ਮੇਰਾ’ ਪਠਾਨਕੋਟ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਆਏ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਸੀ, “ਸਰਕਾਰ ਕਹਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ‘ਭਾਰਤ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਮੇਂ ਹੱਕ ਹੈ ਮੇਰਾ’, ਤੇ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਮੇਂ ‘ਭਾਰਤ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਮੇਂ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਮੇਰਾ’ ਕਹਿਤਾ ਹੂੰ।” ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਮੋਦੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ-ਮੁਕਤ ਭਾਰਤ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਬਦਨੀਤੀਆਂ-ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਤੋਲ-ਤੁਲਾਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਕਿੰਤੂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿੰਤੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਕਿੰਤੂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਵਾਲੀ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, “ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ‘ਸੈਕੂਲਰ ਵਿੰਗ’ ਜਾਪਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਰਾਜ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ‘ਫਿਰਕੂ ਵਿੰਗ’ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ।” ਸੋ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵਰਗੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਅਰਥ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਸਿਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਏਦਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਵੀ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਨਾਇਕ ਦਾ ਪਿੰਡ ਝੋਰੜਾਂ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਕੈਪਟਨ

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਨ ਵਿਚ ਰਾਜ ਭਾਗ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਖੂਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਉਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਵੀ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਵਾਲਾ। ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਉਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘The 36th Sikhs in Tirah Campaign 1897-98 and the defense of Samana Forts’ (ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ 36ਵੀਂ ਸਿੱਖ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦਾ ਮਾਅਰਕਾ) ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। 120 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦੇ 21 ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਟੁਕੜੀ ਨੂੰ 8000 ਕਬਾਇਲੀ ਅਫਗਾਨਾਂ ਨੇ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੂਫਾਨੀ ਹਵਾਲਦਾਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਲੜਦਿਆਂ ਮਰਨਾ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਇਹ ਜਾਣਦਿਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਉਹ ਦਿਨ ਇਸ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ 21 ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ ਪੌਣੇ ਸੱਤ ਘੰਟੇ 8000 ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਡੱਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਦਾਦ ਨਾਂ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਰਸੋਈਏ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਮਰੇ ਹੋਏ ਸਾਥੀ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਚੁੱਕ ਕੇ ਚਾਰ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ।

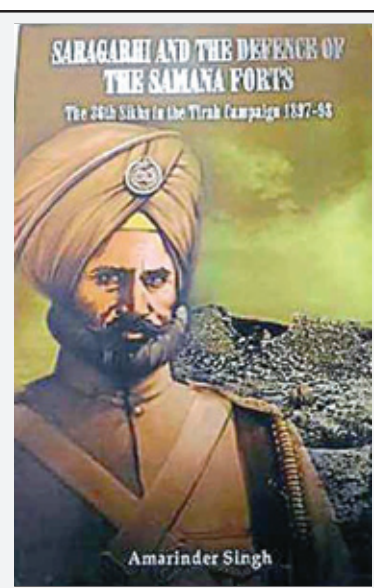
ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਰਜਣ ਕਲਾ ਦਾ ਕਮਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਰਸੋਈਏ ਦਾਦ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁਮਾਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ, ਧਰਮ ਤੇ ਮੂਲ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਜੱਦੀ ਖੇਤਰ ਨੌਸ਼ਹਿਰਾ ਸੀ। ਬੁੱਕ ਰਿਲੀਜ਼ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰ ਰਹੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ, ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ

ਕਿਤਾਬ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਾਂਝੀ ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਗਾਥਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਰਸੋਈਏ ਦਾਦ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਵਲ ਲੋੜੀਂਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵਰਕੇ ਫਰੋਲੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪੈੜ ਨੱਪਣਾ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਲੇਖਕ ਦੀ ਸਿਰਜਣ ਕਲਾ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਸਮਝੋ ਕਿ 120 ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਉੱਤੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸੰਤੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਫਿਲਮ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਦਾਕਾਰ ਰਣਦੀਪ ਹੂਡਾ ਨੇ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਉੱਤੇ ਕੈਪਟਨ ਨੇ 27 ਅਕਤੂਬਰ 2017

ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਰਚਨਾਕਾਰਾਂ ਦਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਸਾਹਿਤ ਉਸਤਵ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਵਚਨ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਿਨ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਧਾੜਵੀਆਂ ਤੋਂ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀਨਗਰ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਹਵਾਲਦਾਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਝੋਰੜਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਸਮਾਰਕ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਵਚਨ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਲੁਧਿਆਣਾ-ਰਾਏਕੋਟ ਸੜਕ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਉੱਤੇ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਗਰਾਓਂ ਦਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਿੰਡ ਤੋਂ 25 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ।

ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁਣ 1984 ਦੇ ਲਹੂ ਭਿੱਜੇ ਵਰਕਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ

ਉਸ ਗਾਥਾ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ ਕੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਭਿਣਕ ਦਾਸ (ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸੰਧੂ) ਨੂੰ ਵੀ ਹੈ। 1986 ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ‘ਪੰਜਾਬ ਗਰੁਪ’ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਵਜੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਉਹ ਦੌਰ ਦੋ ਦਹਾਕੇ ਆਪਣੀ ਹਿੱਕ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਾਲੀ ਰਖਿਆ, ਇਸ ਦੀ ਉਤਸੁਕਤਾ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ।

ਆਈ ਵਿਸਾਖੀ, ਗਈ ਵਿਸਾਖੀ: ਸਾਡੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਰਲ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ, ‘ਕਣਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਨੇ, ਪਕਵਾਨ ਪਕਾਉਂਦੀਆਂ ਜੱਟੀਆਂ ਨੇ।’ ਅੱਜ ਫਸਲਾਂ ਪੱਕਦੀਆਂ ਪਿਛੋਂ ਨੇ ਤੇ ਵੱਢੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੰਬਾਈਨ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਤੂੜੀ ਤੰਦ ਸਾਂਭ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲੰਬੜਾਂ ਤੇ ਸਾਹਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਕਿਰਸਾਨੀ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਉਪਰ-ਬੱਲੇ ਦੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਹੋਏ। ਪਹਿਲਾ ਪੰਜਾਬ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਵੱਲੋਂ ਤੇ ਦੂਜਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਵੱਲੋਂ। ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਨੇ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਧੀਮੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹਟਵਾਂ ਉਲਾਂਭਾ ਦਿੱਤਾ, ਤੂੰ ਬੁੱਤ ਤੋੜਦਾ ਤੋੜਦਾ ਰੱਬ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਚਰਾਂ ਚੁਗਦੀ ਬੁੱਤ ਹੋ ਗਈ। ਮਨਜੀਤ ਇੰਦਰਾਂ ਨੇ ਹੌਸਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਗੈਰਾਂ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਨਾ ਲੋੜੀਏ ਆਪਣੇ ਭਰੋਸੇ ‘ਚ ਕਾਂਸੀ ਕਾਹਨੂੰ ਘੋਲੀਏ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਨ, ਰੂਪ ਰੰਗ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ‘ਕੱਠਾ ਹੋ ਜਾਏ,

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

Sandhugulzar@yahoo.com

ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ‘ਕੱਲਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਏ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਅਰਸ਼ ਨੇ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਫੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ, ਲੱਗ ਗਿਆ ਵੀਜ਼ਾ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਦਾ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਰਾਂਝੇ ਵਾਂਗ ਹੀਰੇ ਕਿਉਂ ਫਿਰਾਂ ਵੱਗ ਚਾਰਦਾ। ਰਮਨ ਸੰਧੂ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਘੋਖ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੋਬਾ ਤੀ ਹਾੜ੍ਹੀ ਲਿਆ ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਹਉਕਾ, ਉਹਨੇ ਜਦ ਪੜ੍ਹ ਲਿਆ ਕਰਜ਼ੇ ‘ਚ ਡੁੱਬੇ ਬਾਪ ਦਾ ਚਿਹਰਾ। ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਵਿਸਾਖੀ ਦੀ ਕਣਕ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਭਾਰ ਬਲਿਓਂ ਕੱਢ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ।

ਅੰਤਿਕਾ: ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਸੋਹਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚਗਲੇ ਸੁਆਦਾਂ ਦੀ ਚਵਿੰਗ ਰਸ ਗੰਢ, ਬਕ ਬਕੀ। ਰਬੜ ਦੀ ਅਲਕਤ, ਨਫਰਤੀ ਹਸਰਤ ਜੁਬਾਤੇ ਦੁਖਣ, ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਹੱਡੀ। ਨਾ ਖਾਧੀ ਜਾਵੇ, ਨਾ ਜਾਵੇ ਛੱਡੀ।

#

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 22 ਅਪਰੈਲ 2017

ਵੀਜ਼ੇ ਵਾਲੀਆਂ ਵੰਗਾਰਾਂ

ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ੇ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਉਥੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕਣ ਦਾ ਹੀਲਾ ਅਜੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੀ ਟਰਨਬੁਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਵੀਜ਼ਾ ਵਰਗ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੈਲਕਮ ਟਰਨਬੁਲ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਮੁਲਕ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਦੇਣ, ਆਵਾਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਸਰਦਾਰ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਹਿਤ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਆਵਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਵੀਜ਼ਾ-457 ਉਤੇ ਇਕ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਲੋਕ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਮੁਲ ਦੇ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵੀਜ਼ੇ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਕਾਮਿਆਂ ਉਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ, ਪਰ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਹ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਵੀਜ਼ਾ ਟਾਈਪ-457 ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਅਤੇ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਵੀਜ਼ੇ ਤਹਿਤ ਚਾਰ ਸਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਕੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ (ਪੀ.ਆਰ.) ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਬੰਦ ਹੋਏ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਦੋ ਨਵੇਂ ਵੀਜ਼ੇ ਟੀ.ਐਸ.ਐਸ. (ਟੈਂਪਰੇਰੀ ਸਕਿਲ ਸ਼ੌਰਟੇਜ) ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ 2 ਅਤੇ 4 ਸਾਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਥੇ 650 ਕੰਮਾਂ-ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਤਹਿਤ ਵੀਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਸੂਚੀ ਘਟਾ ਕੇ 200 ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਉਧਰ, ਅਮਰੀਕੀ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸਖਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਵੀਜ਼ਾ ਸੇਵਾ ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਨਰਮੰਦ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਰਤ ਇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਖ਼ਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਮੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ। ਇਸ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਚੁਣਾਵੀ ਵਾਅਦੇ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ੇ ਭਾਰਤੀ ਤਕਨੀਕੀ ਕਰਮੀਆਂ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਦਾ ਬਿਹਤਰੀਨ ਅਤੇ ਆਸਾਨ ਵਸੀਲਾ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਬਦਲਤ ਸੂਚਨਾ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ (ਆਈ.ਟੀ.) ਸਨਅਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ, ਮਾਹਿਰਾਂ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੈਰ ਜਮਾਏ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਿਲੀਕਾਨ ਵੈਲੀ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਥਾਂ ਬਣਾਈ। ਭਾਰਤੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਬਦਲਤ ਸਿਖਿਅਤ ਅਤੇ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਮੇ ਧੜਾਧੜ ਮੰਗਵਾਏ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੁ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਹੁਨਰਮੰਦ ਕਾਮੇ ਘੱਟ ਉਜਰਤ ਬਦਲੇ ਮੰਗਵਾਉਣੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲਈ ਲਾਭੇ ਦਾ ਸੌਦਾ ਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਅਮਰੀਕੀ ਸਿਖਿਅਤ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈਯਾਫਤਾ ਕਰਮੀਆਂ ਉਪਰ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਹੀ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਦੀ ਮਾਰ ਕਾਰਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਅੰਦਰ ਰੋਹ ਅਤੇ ਵਿਦਰੋਹ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਲਾਭ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ।

ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਇਹ ਤੱਥ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਆਈ.ਟੀ. ਸਨਅਤ ਲਈ ਲਾਭੇ ਵਾਲੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਆਉਟਸੋਰਸਿੰਗ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਅਮਰੀਕੀ ਔਖੇ ਹਨ, ਤੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੋਇਆ। ਦੋਹਾਂ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਅਮਰੀਕੀ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਅਤੇ ਆਵਾਸ ਸੇਵਾ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਕੁਝ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਰਾਂ ਜੋ ਆਈ.ਟੀ. ਉਦਯੋਗ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੀ ਪੌੜੀ ਵਾਲੇ ਕਾਮੇ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਲਹਾਲ ਇਹ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਿ ਐਚ-1ਬੀ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਟਰੰਪ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਗੋਰੇ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਹੁਣ ਸਾਫ਼ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਰਤੀ ਆਈ.ਟੀ. ਉਦਯੋਗ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੰਗਾਰਾਂ ਅਤੇ ਤੰਗੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਢਾਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਮਰੀਕਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵੀਜ਼ਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਉਤੇ ਪਵੇਗਾ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਝਾਂਸਿਆ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰਾਂ ਲਈ ਹੁਨਰਮੰਦੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਲਾਭਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਇਸ ਅਮਲ ਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ ਘਟਣ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸਥਾਨਕੀਕਰਨ ਦਾ ਯੁੱਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਾਇਮ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਖਾਸ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਆਵਾਸੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਪੈਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

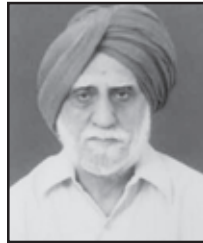
ਸਮੇਂ ਦਾ ਗੇੜ !

ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹੋਣ ਡਰੀਆਂ, ਰਾਜੇ ਬਣ ਰਹੇ 'ਜੋਗ' ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ। ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਤੇ 'ਸੂਰਮੇ' ਨਵੇਂ ਥਾਪੇ, ਮੰਗ ਮੁਆਫੀਆਂ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ। ਦੇਸ਼-ਧੌਰ ਦਾ ਲੈ ਕੇ 'ਹਥਿਆਰ' ਆਏ, ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦਾ 'ਸਬਕ' ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ। ਭਾਅ ਪੁੱਛਦੇ ਸਾਗ ਤੇ ਸ਼ਲਗਮਾਂ ਦਾ, ਸੁਬੂ-ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗੋਸ਼ਤ ਪਕਾਉਣ ਵਾਲੇ। ਆਉਂਦੇ ਸੀ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਘੁਕ ਸੁਣ ਕੇ, ਜੋਗੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਚੱਲਦਿਆਂ ਚਰਖਿਆਂ ਦੀ। ਜਾਨ ਮੁੱਠੀ 'ਚ ਦੇਣ ਹੁਣ ਆਉਣ ਲੱਗੇ, ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਹਰਖਿਆਂ ਦੀ !

ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਕਵਾਇਦ

ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਚਾਨਕ 2015 ਵਿਚ ਵਾਪਰਨੀਆਂ ਆਰੰਭ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਹਿਸ-ਮੁਬਾਹਿਸਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕੀ। ਦਰਅਸਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਉਨੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਟਜੂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਉਤੇ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ, ਜੋਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵੱਲ ਵੀ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੰਨ ਨਹੀਂ ਧਰਿਆ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਜਾਂਚ ਵੱਖਰੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਜਾਂਚ ਲਈ ਨਵੇਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਵਰਤਾਰੇ ਬਾਰੇ ਸ. ਕੇ. ਐਸ. ਚਾਵਲਾ ਨੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਾਲ 2015-2016 ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਂਦਿਆਂ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਚੋਂ ਅ ਰ ਮੈਂ ਨ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ

ਕੇ.ਐਸ. ਚਾਵਲਾ

ਫੋਨ: +91-99886-44244

ਕੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਠੋਸ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਰੋਸ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਜੋਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸੌਂਪੀ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਸਨ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਮੁਕਤਸਰ ਅਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਰੋਹ ਅਤੇ ਰੋਸ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਗਰਮਖਿਆਲ ਸਿੱਖ ਇਕ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਪੈ ਗਏ ਸਨ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜਸਟਿਸ ਮਾਰਕੰਡੇ ਕਾਟਜੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨਿਆਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਈ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਸਟਿਸ ਕਾਟਜੂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਸਟਿਸ ਜੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਵਧਾਈ ਗਈ, ਪਰ ਇਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਫੈਸਲਾਕੂਨ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫ਼ਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਸ ਦਿਖਾਵੇ ਮਾਤਰ, ਅੱਧੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ।

ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬੇਚੈਨੀ ਵਧੀ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਬਰਗਾੜੀ ਅਤੇ ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਉਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਗਈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦੋ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਹਾਲਾਤ ਇੰਨੇ ਤਣਾਅਪੂਰਨ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈਣਾ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਮੇਧ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਮੁਖੀ ਲਾਇਆ। ਹਾਲਾਤ ਆਮ ਵਰਗੇ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਸਦਭਾਵਨਾ ਰੈਲੀਆਂ ਵੀ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਗਰਮਖਿਆਲ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵਿਖੇ 10 ਨਵੰਬਰ 2015 ਨੂੰ 'ਸਰਬੱਤ ਖ਼ਾਲਸਾ' ਸੱਦ ਲਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਤੇ ਮਤਿਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮਾਯੂਸ ਹੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਸਾਹ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਉਪਰ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕਸੂਰਵਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਬੇਅਦਬੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਕੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਲਾਭੇ ਹੋ ਗਈ।

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਦਿਆਂ ਹੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਜੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੜ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਰਿਟਾਇਰਡ) ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਪੂਰਨ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਲਈ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਂਜ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਲੱਗਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗੀ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉਤੇ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ।

ਬੇਅਦਬੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਤਾਜ਼ਾ ਵਿਆਪਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ (2015-2016) ਦੌਰਾਨ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਇਕ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਰਾਜ ਦੌਰਾਨ ਹੁਣ ਤਕ ਅਜਿਹੀਆਂ

ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਹੁਣ ਤਕ ਅਜਿਹੇ 50 ਕੇਸਾਂ ਸਬੰਧੀ ਹੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਕੁਝ ਕੁ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੀ ਵਾਪਰੀਆਂ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬੁਰਜ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਤੂਬਰ 2015 ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਬਰਗਾੜੀ ਵਿਖੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਇਕ ਦੌਰ ਚੱਲਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਬਹਿਬਲ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਗੋਲੀ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਦੋ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਅਤੇ ਬਰਗਾੜੀ ਵਾਲਾ ਮਾਮਲਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ।

ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਰੋਸ ਫੈਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਹਿੰਸਾ ਵੀ ਹੋਈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਫੇਰਬਦਲ ਹੋਏ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਤੇਜ਼ ਹੋਈ। ਜੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ

ਵਾਪਰੀਆਂ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਹੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗੀਤਾ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੀ ਵਾਪਰੀਆਂ।

ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਦੇ ਚੀਫ਼ ਵਿਧ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵਾਂ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਉਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਬਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਨਵਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਸਾਰੀ ਕਵਾਇਦ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ- ਕੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ? ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸਰਕਾਰ ਉਲਟਾਉਣ ਲਈ ਜਨਤਕ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ? ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਹੀ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਿਠਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਸਾਰਥਿਕ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ 'ਵਰਸਿਟੀ: ਸਮਾਜੀ ਨਿਆਂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪ੍ਰੋਗ'

11 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਕੈਂਪਸ ਯੁੱਧ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਵਲੋਂ ਬੁਲਾਏ ਜਲ-ਤੋਪਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਜ਼ੋਸਾਮਾਨ ਨਾਲ ਲੈਸ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਲਸ਼ਕਰ। ਇਸ ਲਸ਼ਕਰ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ, 4 ਮਾਰਚ ਵਾਂਗ ਜ਼ੋਰ-ਅਜ਼ਮਾਈ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਸਿਆਸੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ 'ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫਾਰ ਸੁਸਾਇਟੀ' (ਐਸ.ਐਫ.ਐਸ.) ਵਲੋਂ ਉਲੀਕੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀ ਕਾਰਕੁਨ ਸੀਮਾ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਘੀ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦਾਂ

ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਹਜ਼ੂਮ ਨੂੰ ਖਿੰਡਾਉਣ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰਨ, ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਫਸਾਉਣ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਭਿਜਵਾਉਣ ਦੀ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਣ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਦੀ ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਬਦਲਾਖੋਰ ਜ਼ਿਹਨੀਅਤ ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। 53 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰੋਗ, ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਦੰਗਾ-ਫਸਾਦ ਦੇ ਪਰਚੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਤਸੱਦਦ ਢਾਹਿਆ ਗਿਆ। ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਤ-ਪਾਤੀ ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ ਤੇ ਹੋਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਨਸੀ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮਰਦ ਪੁਲਸੀਏ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਘੜੀਸਦੇ ਰਹੇ। ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਵਰਸਿਟੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਦੇ ਗੱਠਜੇਤ ਵਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਪਰ ਰਾਜਪ੍ਰੋਗ ਦੀ ਦਫ਼ਾ (124-ਏ) ਇਸ ਮਨਸ਼ਾ ਨਾਲ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨਾਲ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਪੈ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪ੍ਰੋਗ ਦੇ ਗ਼ਰਦ-ਗੁਬਾਰ ਵਿਚ ਅਸਲ ਅੰਦੋਲਨ ਦਬ ਜਾਵੇਗਾ; ਪਰ ਇਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਨਸਾਫ਼ਪਸੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ਉਠਾਈ ਆਵਾਜ਼ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਦਫ਼ਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣੀ ਪੈ ਗਈ। ਇਹ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਗ਼ਲਤਫ਼ਹਿਮੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਫ਼ਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹੱਕ-ਬਜ਼ਾਨਬ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੇ ਆਮ ਜਾਬਰ ਵਤੀਰੇ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਾਬਰੀ ਪ੍ਰਤੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ।

ਵਕੀਲ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਨਸਾਫ਼ਪਸੰਦ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਡਟ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਤਸੱਦਦ, ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਝੱਲੇ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦਾ ਸੱਚ ਬੇਖੋਫ਼ ਹੋ ਕੇ ਖ਼ਿਆਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ 'ਤੇ ਜੱਜ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰ ਪਾਈ, ਉਹ ਇਸ ਗੱਠਜੇਤ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਪਛਾਤ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਨਮੋਸੀ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ। ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਿਕਲੇ, ਵੀ.ਸੀ. ਸਮੇਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਚ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਇਖ਼ਲਾਕੀ ਹਾਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਇਸ ਮਸਲੇ

ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਵਪਾਰੀਕਰਨ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਕਤਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਵੀ.ਸੀ. ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਜਾਂ ਸੈਨੇਟ, ਇਕਾ-ਦੁੱਕਾ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਸੋਧਾ ਤਰੀਕਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇਮਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ 60 ਫੀਸਦ ਫੰਡ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਤੇ 40 ਫੀਸਦ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਮਾਮ ਵਿਤੀ ਵਸੀਲੇ ਹੱਤਭ ਜਾਣ ਵਾਲੇ

ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦਫ਼ਨਾ ਦਿਓ। ਇਸੇ ਨਮੂਨੇ ਉਪਰ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਧਤਾਧਤ ਢਾਂਚਾ-ਢਲਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹਰ ਸਾਲ ਫੀਸਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਵਕਤੀ ਠੱਲ੍ਹ ਮਾਰਚ 2014 ਵਿਚ ਐਸ.ਐਫ.ਐਸ. ਵਲੋਂ ਵਿੱਢੇ ਗਏ ਜਾਨ-ਹੁਲਵੇਂ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਪਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਰੈਡੀਕਲ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜੋ ਨਾਮਨਿਹਾਦ ਰਵਾਇਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜੇ ਦੀ ਸਾਫ਼ ਲਕੀਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕੈਂਪਸ ਅੰਦਰ ਸਮਾਜੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਜੱਥੇਬੰਦ

ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਕ ਧੋਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਰਫ਼ ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਫੰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਵੀ.ਸੀ. ਵਲੋਂ ਬਾਦਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਫ਼ਾਂ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਗਏ। ਇਹ ਪੰਜ ਕਰੋੜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕੋਈ ਫੰਡ ਜਾਰੀ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਡੂੰਘੇ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਵਿੱਤੀ ਸੰਕਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬੇਵੱਸ ਧਿਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਪਰ ਬੋਝ ਲੱਦਣ ਦਾ ਭੂਤ ਵੀ.ਸੀ. ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਆਖਰਕਾਰ ਸੈਨੇਟ ਵਲੋਂ ਵੀ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਲੈਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਨਾਲ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਕੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਜਮਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਨਫੇ-ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਬਾਣੀਆਂ ਪੈਮਾਨੇ ਮੁਤਾਬਕ ਨਿਰੋਲ ਮੰਡੀ ਦਾ ਮਾਲ ਬਣਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ-ਸਪਾਟ ਦਲੀਲ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚੋਂ ਹੱਟੀ ਚੁਣ ਕੇ ਦਾਖ਼ਲਾ ਲੈ ਲਓ। ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਖਰਚ

ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਸੂਝ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਧੁਰਾ ਬਣੇ ਅਤੇ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਐਸੀ ਤਾਕਤ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਸੈਨੇਟ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਫੀਸਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰਬਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬੋਧਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਬਾਦਲੀਲ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਦਲੀਲ ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕ ਹੀ ਸਥਾਪਤੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੁਭਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਰੇਆਮ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵੀ.ਸੀ. ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 41 ਅਵਾਮੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਨਾਲ ਇਕਮੁੱਠਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਅਤੇ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਮੰਗ-ਪੱਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਉਪਰ ਬਾਦਲੀਲ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਵੀ.ਸੀ. ਭਤਕ ਉਠਿਆ ਅਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਭੱਜ ਗਿਆ।

ਐਸ.ਐਫ.ਐਸ. ਦੇ ਉਭਾਰ ਨੇ ਕੈਂਪਸ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਬੱਝਵਾਂ ਇਜ਼ਹਾਰ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜ ਕੇ ਪੈਸੇ, ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਕਾਕਾਸ਼ਾਹੀ ਦੇ

ਜ਼ੋਰ ਅਹੁਦੇ ਹਥਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਧਨਾਢ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਟੱਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਆਮ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਹੱਕ-ਜਤਾਈ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਤਾਕਤ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੀ। ਇਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਨੂੰ ਜੁਝਾਰੂ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਸਮੇਤ ਅਜੋਕੇ ਗੰਭੀਰ ਸਿਆਸੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉਪਰ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਣ ਦੇ ਹੋਏ ਸਮਾਜੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਉਘੜਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਲਿਤਾਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ; ਬਸਤਰ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸਟੇਟ ਦੀ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਤਕ ਹਰ ਭਖਦੇ ਸਵਾਲ ਬਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਰੈਡੀਕਲ ਸਿਆਸਤ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂਤਵੀ ਧੌਂਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਨ ਲਈ ਕਰਵਾਣ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਸਮੂਹਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਾਂਝੀ ਲੜਾਈ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼, ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਅਤੇ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਹਰ ਤਾਕਤ ਐਸ.ਐਫ.ਐਸ. ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ਨਿਖੇੜਨ ਲਈ ਚੋਤਰਫ਼ਾ ਹਮਲਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੈਡੀਕਲ ਸਿਆਸਤ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੈਂਪਸ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਉਪਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਵਲੋਂ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿੰਗਾਂ ਏ.ਬੀ.ਵੀ.ਪੀ., ਐਨ.ਐਸ.ਯੂ.ਆਈ. ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਹਾਲੀਆ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਐਸ.ਐਫ.ਐਸ. ਦੇ ਕਾਰਕੁਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਬਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣੇ। ਡਫਲੀ ਦੀ ਤਾਲ 'ਤੇ ਗਾ ਕੇ ਜਾਗਣ ਅਤੇ ਜੂਝਣ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਜਗਜੀਤ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਦੇ ਹੱਥ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੁਭਦੇ ਹਨ ਜਿੰਨੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੱਥ। ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਡੰਡਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਨਾਬਰੀ ਨੂੰ ਕੁਚਲਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ।

ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਅੰਜਾਮ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਸਮੂਹਿਕ ਲੜਾਈ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੀ ਛੱਲ ਕੰਨਿਆ ਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਫਿਲਮ ਐਂਡ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਬਰਾਸਤਾ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਜੇ.ਐਨ.ਯੂ. ਧੁਰ ਉਤਰ ਤਕ ਆ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਸੁਭ ਸ਼ਗਨ ਹੈ- 'ਰਾਜ ਪ੍ਰੋਗੀਆਂ' ਦੀ ਕਤਾਰ ਲੰਮੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਤੀ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਿਰਤੀ ਚੌਕ ਤੋਂ ਦਿਹਾਤੀ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਹੋਵੋ। ਸ਼ਾਇਦ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸੈਕਟਰ 15 ਜਾਂ 16 ਦੇ ਬਾਸ਼ਿੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਖਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਇਸ ਲਿੱਸੇ ਜਿਹੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਭਵਨ ਜਾਂ ਟੈਗੋਰ ਬੀਏਟਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕਿਤਾਬਾਂ

ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਰਤੀ

ਫੋਨ: +91-98887-89029

ਵੇਚਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਬਹਿਰੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾਣਾ ਪਰੋਸਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਹੈ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ, ਬੰਦੀ ਨੰਬਰ 10, ਜਿਸ ਉਪਰ ਗੈਰਇਰਾਦਤਨ ਹੱਤਿਆ (ਦਫ਼ਾ 308) ਦਾ ਪਰਚਾ ਦਰਜ ਹੈ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ 70 ਕੁ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ (ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਵਰਸਿਟੀ ਅਨੁਸਾਰ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਰਾਤ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲ-ਫਿਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਾਣੇ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਮੇਤ ਅਲੱਗ ਕਰ ਕੇ ਕਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਗਿਆ, ਤਿੰਨ ਡੰਡੇ ਟੁੱਟ ਗਏ। ਉਸ ਦੀ ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਨੌਲ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੁਣ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਮੁਲਜ਼ਿਮ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਿਉਂ ਹੈ?

20-21 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਹੱਕ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰਦਾ ਸੀ: ਕਦੇ ਬਹਿਰਾ ਬਣ ਕੇ, ਕਦੇ ਦਿਹਾਤੀ ਕਰ ਕੇ, ਕਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵੰਡ ਕੇ, ਕਦੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੇਚ ਕੇ। ਆਪਣਾ ਹੱਕ ਉਹ ਜੀ-ਜਾਨ ਨਾਲ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਕਰ ਕੇ ਹਾਸਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਲਈ ਵਰਸਿਟੀ ਤੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਤਾਹੂ ਹਨ।

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਜੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹੜਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅੰਦਰ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਉਣੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ 'ਬਰੈਂਡ ਸੋਝੀ' ਛਾ ਗਈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਪੈਕੇਜਾਂ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵੀ.ਸੀ. ਕੈਂਪਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ੇਖੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤਵਾਦ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ ਰਣਣ ਦੇ ਸਰੂਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ "ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ, ਸ਼ਹਿਣਸੀਲਤਾ ਲਈ, ਸੋਝੀ ਲਈ, ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਈਜਾਦ ਕਰਨ ਲਈ

ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਉਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਹਨ। ਜੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸੁਚੱਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਹੀ ਇਹ ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਸੁਭ ਹਨ।"

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ: ਹੁਣ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੁਚੱਜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਭਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ?

ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿਛੜੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਮਾਨਸਾ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਦਲਿਤ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕੋਲ ਕੋਈ

ਹੋਰ ਰਸਤਾ ਹੈ? ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖੀਵਾ ਦਿਆਲੂ ਵਾਲਾ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਆਤਮੀ ਹਰਭਜਨ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ੌਕ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਚੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਡਟ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਐਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ-ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਹਾਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਆਖਰਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਕੇ ਕੰਮ ਲੱਗਣ ਪਿਆ ਅਤੇ ਨੌਵੀਂ ਕਲਾਸ ਵਿਚਾਲੇ ਛੱਡਣੀ ਪਈ। ਉਹ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦਿਹਾਤੀਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਪੈਸੇ-ਧੋਲੇ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਮੁੜ ਸਕੂਲ ਦਾ ਮੂੰਹ ਦੇਖਿਆ।

ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮਿਲ ਸਕਣਗੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਤਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਜੋ ਪਿੰਡ ਰਹਿ ਕੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪੂਰੇ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਇਹੋ ਸੁਪਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਕਾਈਮ ਬ੍ਰਾਂਚ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਦੀ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾਕਾਰੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਇਹ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੈ; ਕੋਈ ਅਮਨ

ਵਿਚ ਖ਼ਲਲ ਵਾਲੇ ਖ਼ਰੂਦੀ ਅਤੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਫਸਾਦੀ ਹਨ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਰਾਜ ਪ੍ਰੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਆਪੇ ਹੀ ਬੁੱਕ ਕੇ ਚੱਟ ਲਿਆ।

ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਜ਼ਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ ਕਿ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਜਲ-ਤੋਪਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਛੜਾਂ ਅੱਗੇ ਡਟਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਕਿਉਂ ਸੀ? ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਲਾਠੀਆਂ ਤੋਂ ਭੈਅਭੀਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ? ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਭੂ ਜਿਹੇ ਜੁੱਸੇ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਖੋਫ਼ਨਾਕ ਤਸੀਹੇ ਝੱਲਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਬਲ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ?

ਕੀ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਸਤਾ ਸੀ? ਉਸ ਨੇ ਇਉਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਸੰਘਰਸ਼ ਲਈ ਅੱਗੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਹੱਕ ਜਤਾਉਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਖਿਆਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਡਟਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਗ਼ਲਤ ਤੋਂ ਨਾਬਰੀ ਦਾ ਹੱਕ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਖਵਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਖੰਭ ਕੁਤਰਨ ਵਾਲਾ ਪਿੰਜਰਾ, ਪਲੇਸਮੈਂਟ ਕੇਂਦਰ (ਨੌਕਰੀਆਂ ਵੰਡਣ ਵਾਲਾ ਡਿਪੂ) ਅਤੇ ਤਨਖ਼ਾਹਾਂ ਤੇ ਭੱਤੀਆਂ ਦੀ ਸੋਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਅੱਡਾ ਬਣ ਕੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਣ। ਉਸ ਨੂੰ ਡਟਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਹੀ ਹੁਣ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਰਸਤਾ ਹੈ।

-ਅਨੁਵਾਦ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ

ਹਾਲੀਆ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉਪਰ ਮੁੜ ਗੌਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੈਰਲਡ ਵਿਲਸਨ ਦੀ ਟਿਚਰ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਕਿ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਸੀਰੀਆ ਦੇ ਕੌਮ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇੜੇ ਸ਼ਿਆਰਤ ਹਵਾਈ ਕੇਂਦਰ ਉਪਰ ਅੰਧਾਧੁੰਦ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਵਰ੍ਹਾਈਆਂ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਖ਼ਾਨ ਸ਼ੇਖ਼ ਕਸਬੇ ਉੱਤੇ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਰਾਹੀਂ ਸੀਰੀਆ ਵੱਲੋਂ ਕਬਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਮੀਆਈ ਹਥਿਆਰਾਂ (ਵਿਸ਼ੈਲੀ ਗੈਸ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਗੈਸ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ ਰਸਾਇਣਕ ਹਥਿਆਰ

ਕੇ.ਸੀ. ਸਿੰਘ

ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਲ ਸੈਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੁਲਭੁਸ਼ਨ ਜਾਧਵ ਨੂੰ ਜਾਮ੍ਹੂਸੀ ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਹੇਠ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਨਿਘਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਧਵ ਨੂੰ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਰਾਨ ਵਿਚੋਂ ਸੋਚੀ-ਸਮਝੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਅਗਵਾ ਕਰ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਦੀ ਤਵਾਂਗ (ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਯਾਤਰਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਬੇਹੱਦ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਣ ਦੀ ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਧਮਕੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੋਧੀਆਂ ਲਈ ਲੂਸਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦੂਜਾ ਪਵਿੱਤਰ ਬੋਧੀ ਮੱਠ ਅਤੇ ਛੇਵੇਂ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਕੀ ਹੈ? ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ ਸੀਰੀਆ ਦੀ ਅਸਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਦੇ ਸੱਜ-ਪਿਛਾਖ਼ਤ ਗੱਠਜੋੜ ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰ ਉਖੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਨੇ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਿਜ਼ਾਈਲ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਨਵ-ਦਖ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ (ਰਿਪਬਲਿਕਨ) ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਲੇ ਉਸ ਦੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਅਤੇ ਡੈਮੋਕਰੈਟਾਂ ਨੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਟਰੰਪ ਦੇ ਇਸ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕਈ ਮੰਤਵ ਸਨ- ਉਹ ਅਮਰੀਕੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਰੂਸ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗ਼ਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਅਫ਼ਵਾਹਾਂ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਹਮਲੇ ਵੇਲੇ ਸੀਰੀਆ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਰੂਸੀਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਇਸ ਲਈ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਕਿ ਰੂਸ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਦੂਜਾ, ਇਹ ਹਮਲਾ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸੀਰੀਆਈ ਲੜਾਕੂ ਜਹਾਜ਼ ਹੈਂਗਰਾਂ ਵਿਚ ਸਨ। ਪਾਇਲਟਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਠਿਕਾਣਿਆਂ ਨੂੰ

ਅਮਰੀਕਾ, ਚੀਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ

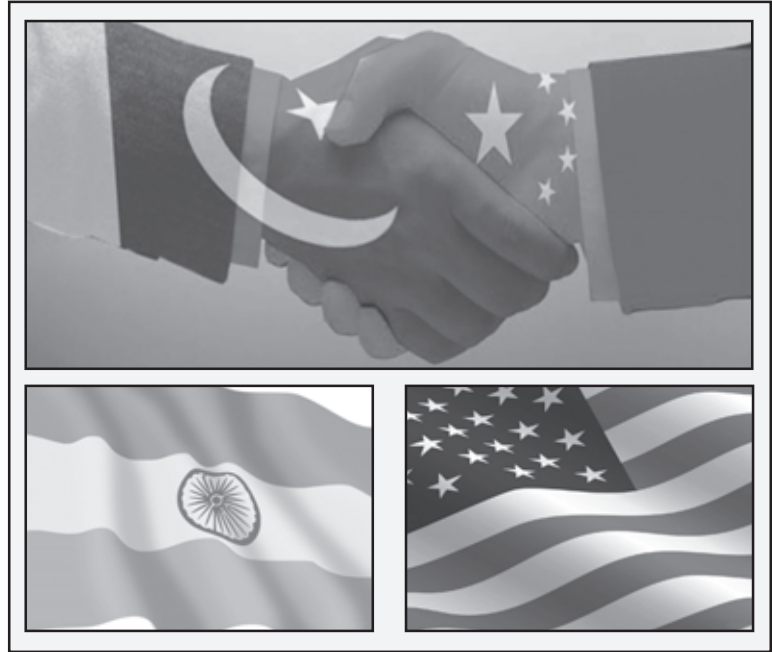
ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ।

ਚੀਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ੀ ਜਿਨਪਿੰਗ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਦਾ ਰੂਸ ਵਾਂਗ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਟਰੰਪ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਟੋਮ ਹਾਕਸ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦਾਗਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਫਲੋਰਿਡਾ ਵਿਚ ਆਪਣੇ 'ਮੈਰੇ-ਏ-ਲੈਗੋ' ਰਿਜ਼ੋਰਟ ਵਿਚ ਸ਼ੀ ਜਿਨਪਿੰਗ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਰਾਤਰੀ ਭੋਜਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰੀਤੀ ਭੋਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸੀਰੀਆ ਉੱਤੇ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦਾਗਣ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਟਰੰਪ ਨੇ ਇੰਜ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਜਿਨਪਿੰਗ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਗਤੀਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਉਪਰ ਟਰਾਂਸ-ਪੈਸੇਫਿਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸੰਧੀ ਤੋਂ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟਣ, 'ਇਕ ਚੀਨ-ਇਕ ਨੀਤੀ' ਬਾਰੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਰੂਸੀ ਦਖ਼ਲ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਕਾਰਨ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਠੇ ਸਨ। ਚੀਨੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਿਨਪਿੰਗ ਨੇ ਇਸ ਨਮੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤਿਆਂ ਸੰਘੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਾਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਪਰਤਣ ਸਾਰ ਚੀਨ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਟਰੰਪ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਸੀਰੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਭੁਸੱਤਾ ਵਿਚ ਦਖ਼ਲ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣਕਾਰ ਅਜੇ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਿ ਟਰੰਪ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀਰੀਆ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਬਗ਼ੈਰ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਗੁੱਸਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਸ਼ਰ-ਅਲ ਅਸਦ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਕਦਮ ਹੈ। ਜੇ ਪਿਛਲੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਲਹਾਲ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ੀਆ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰੂਸ ਸਰਕਾਰ ਇਰਾਨ-ਅਸਦ-ਹਿਜ਼ਬੁੱਲਾ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਉਂਜ ਵੀ, ਜਬਰੀ ਜੰਗਬੰਦੀ ਕਰਵਾਉਣਾ ਅਤੇ ਅਸਦ ਵਿਰੋਧੀ ਅੱਧੀ ਦਰਜਨ ਸੁੰਨੀ ਧੜਿਆਂ ਜੋ ਸੀਰੀਆ ਦੇ ਕਈ ਹਿੱਸਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹਨ, ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਸੋਧਬੰਦ ਕਰਨਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸੈਨਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੀ ਸੈਨਾ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ 'ਨਾਟੋ' ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸੈਨਾ ਨਾ ਰੂਸ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚੀਨ ਨੂੰ। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਜਰਨੈਲ, ਕੌਮੀ ਨੀਤੀਆਂ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੇ ਅਮਲ ਉੱਤੇ ਅਸਰਅੰਦਾਜ਼ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਹਨ।

ਜਰਨੈਲਾਂ ਦਾ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸ਼ਾਇਦ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਬੰਧਾਂ ਲਈ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ

ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਉਠੀ ਆਵਾਜ਼, ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਦੀ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ ਸੀਰੀਆ ਬਾਰੇ ਅਪਣਾਏ ਗਏ 'ਓਬਾਮਾ ਸਿਧਾਂਤ' ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਰਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸ਼ੀਆ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਰੂਸ ਨਾਲੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਤੇ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਨੂੰ ਤਿਆਗਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪਏ ਸੁੰਨੀ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਵਿਚ ਮੁੜ ਜਾਨ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸੁੰਨੀ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਥਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਰਹੀਲ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੁੰਨੀ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਹੁਣ ਓਮਾਨ ਤੋਂ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਚਲਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਖਾੜੀ ਸਹਿਯੋਗ ਕੌਂਸਲ (ਜੀ.ਸੀ.ਸੀ.) ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਹਿੰਤ ਮੁੜ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੁੜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਕੁਲਭੁਸ਼ਨ ਜਾਧਵ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾ

ਇਸ ਦੇ ਅਸਲ ਮੰਤਵ ਨੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਬਹੁਪਰਤੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਵੱਡੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਕਾਮ ਹੈ, ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਯੋਗੀ ਅਦਿਤਿਆਨਾਥ ਦੇ ਉਭਾਰ ਕਾਰਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਮੁਸਲਿਮ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਦਿਲੋ-ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਤੌਖ਼ਲੇ ਉਭਰਨੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਤੌਖ਼ਾਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਪੀ.ਡੀ.ਪੀ. ਨੂੰ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੇਅਸਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦਾ ਪਾਨਾਮਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕੇਸ ਵਿਚ ਬਚਣਾ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਫੈਲਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਚੀਨ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨੀਤੀ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਕੁਝ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਉਸ ਮੁਲਕਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਕਿ ਚੀਨ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਾ ਉਸ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੈਸਲੇ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਅਜਿਹਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤਾਂ 1998 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਪਰਮਾਣੂ ਧਮਾਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਵੀ ਲਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਫਲੋਰਿਡਾ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਟਰੰਪ-ਜਿਨਪਿੰਗ ਸੰਮੇਲਨ ਉਪਰ ਸੀਰੀਆ ਦਾ ਝਮੇਲਾ ਭਾਰੂ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਆਗੂ ਆਪਸੀ ਵਪਾਰਕ ਅਸੰਤੁਲਨ, ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਚੀਨ ਸਾਗਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਥਾਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨਿੱਕੀ ਹੇਲੀ ਦਾ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਵਾਦ ਵਿਚ ਵਿਚੋਲਗੀ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣਾ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਚਮੁਚ ਉਨਾ ਅਲਗ-ਥਲਗ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਭਾਜਪਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ?

ਜਾਧਵ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਬਾਰੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸੁਸ਼ਮਾ ਸਵਰਾਜ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਬੇਲੋੜੇ ਸਨ। ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਧਮਕੀ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ; ਬਸ਼ਰਤੋਂ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੋਟੇ ਇਨਾਮ ਦਾ ਲੋਭ ਵੀ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇ। ਏਜੰਸੀਆਂ ਉਪਰ ਡਿਪਲੋਮੈਸੀ ਨੂੰ ਭਾਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇੜੂ ਚਿਰੀ ਜੰਗ, ਭਾਵ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਉਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਐਮ.ਕੇ. ਰਸਗੋਤਰਾ ਦੀ ਉਹ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ ਹੱਕ ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਹਿ ਦੇਣੀ ਬੰਦ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਅੰਧ-ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕੰਮ ਕਰ ਜਾਏ, ਪਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਹ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੀਨ-ਪਾਕਿ ਗੱਠਜੋੜ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਟਰੰਪ ਨੂੰ ਭਾਰਤ-ਪੱਖੀ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਜ਼ਖ਼ਮ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਘੁੰਮਨ ਉਛਾਲਣ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਬਚੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ 'ਰਸਗੋਤਰਾ' ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਭੇਜੇ।

ਤਾਜ਼ਾ ਖ਼ਬਰਾਂ ਸੁਣਾਉਣੀਆਂ ਅਤੇ ਦਿਖਾਉਣੀਆਂ ਹੁਣ ਵੱਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਕੰਮ ਕੇਵਲ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਦੇਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਲਕਿ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਛੁਪੀਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤਕ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੁਚੇਤ ਅਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਵੀ ਹਨ, ਪਰ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲਾਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲ ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਧਨਾਢ ਕੰਪਨੀਆਂ/ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੀ ਹਵਾ ਬਣਾਉਣ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਸਲਿਆਂ ਦੀ ਹਵਾ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਚੈਨਲ ਹਨ ਜੋ ਕੇਵਲ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੇ ਚੈਨਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਤਹਿ ਤਕ ਜਾਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਚੈਨਲ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਜੋਤਿਸ਼, ਹੱਥ ਰੇਖਾ, ਵਸਤੂ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਅੰਕ ਮਾਹਿਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਅਖੌਤੀ ਮਾਹਿਰ ਆਪਣਾ ਸੌਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਚੈਨਲ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਸਾਰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਝੰਡਾਬਰਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ

ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਅਸਲ ਮੁੱਦੇ ਵਿਸਾਰੇ

ਝੰਡਾ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ, ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪਿੱਛੇ ਧਰੀਆਂ ਧਰਾਈਆਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀ, ਖ਼ਬਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਟੀ ਵੀ ਚੈਨਲਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬਹਿਸਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਜਾਣ-ਬੂਝ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨੇਤਾਵਾਂ, ਧਰਮ ਗੁਰੂਆਂ, ਸੁਆਮੀਆਂ, ਮੌਲਵੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਮਸਜਿਦ, ਧਰਮ ਮਜ਼ਹਬ, ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਤੂੰ-ਮੈਂ ਮੈਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਰੋਜ਼ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਭ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਕੋ ਧਰਮ ਕਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਹੀ ਵੱਡਾ ਮਸਲਾ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਬੇਕਾਰੀ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਘਟ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਲੋਕ ਘੱਟ ਉਜਰਤਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਪਨੀਆਂ/ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦੀ ਨਹੀਂ। ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਨਿਜੀਕਰਨ

ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਚ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਆਮ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਲੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਾਹਕ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਧਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਆਬਾਦੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਆਲਮੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਕੀਮਤਾਂ ਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿਸ ਭਾਅ ਤੇਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ, ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਕੋਈ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਯੂਪੀ ਆਦਿ ਦੇ ਚਾਲੀ ਲੱਖ ਲੋਕ ਔੜ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਘਰ-ਬਾਰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਟੀ.ਵੀ. ਚੈਨਲਾਂ ਨੇ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਤਰਾਸਦੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ, ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੇ ਚੈਨਲਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਵੇਦਨਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾ ਆਵੇ, ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੀ-ਕੀ ਅਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕਦਮ ਉਠਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ -

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਹੀ।

ਰਾਜਨੀਤਕ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਰਗਲਾਉਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਚੱਲਦੀ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਲੋਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤਾ ਆਟਾ-ਦਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਜਿਨਸਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਭਾਅ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਛ ਜਿਹੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਫਤ ਬਿਜਲੀ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਚੰਗੀ ਵਿਦਿਆ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੁਫਤ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਸਤੀ ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਫ਼ੀਸਾਂ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਲੀਸ ਦੀਆਂ ਡਾਂਗਾਂ ਨਾਲ ਸਵਾਗਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਵੋਟ ਬਟੋਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਨਹੀਂ; ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਮਹਿੰਗਾਈ ਨਾਲ ਲੋਕ ਤਰਾਹ-ਤਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕ ਹਾਲੇ ਬੇਹਾਲ ਹਨ। 45

ਫ਼ੀਸਦੀ ਜਨਤਾ ਭੁੱਖਮਰੀ ਅਤੇ ਕੁਪੋਸ਼ਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਮਨੋਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ/ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੋਲ ਕੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ? ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਸਰਲ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪਣੀ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਲਈ ਮੂਰਤੀਆਂ, ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ 'ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰਾਜਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ, ਮੰਤਰੀਆਂ, ਧਰਮ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਖਰਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਮਾਮੂਲੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅੰਨਦਾਤਾ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸੰਵੇਦਨਹੀਣਤਾ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉਤੇ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਸਟਾਰ ਬਣੇ ਇਹ ਲੋਕ

ਕਰਾਚੀ: ਇਹ ਸਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੂਬਸੂਰਤ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਰਿਹਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਸਟਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਾਦਗੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਗਿਆ।

ਗੱਲ ਚਾਹੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ ਦੀ, ਇਹ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦਿਸੇ ਤਾਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਿਆਰ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿਆਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਬਦਲ

ਦਿੱਤੀ। ਨੇਪਾਲ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਸਬਜ਼ੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਕੁੜੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੈਸ਼ਟੈਗ ਤਰਕਾਰੀਵਾਲੀ ਨਾਲ ਇਸ ਕੁੜੀ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਸ਼ੇਅਰ ਕੀਤਾ।

ਲੋਕ ਇਸ ਕੁੜੀ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਕਾਇਲ ਹੋ ਗਏ। ਚੀਨ ਵਿਚ ਮਿਰਚਾਂ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਰਚਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਝਿੱਖੀ ਲੱਗੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇਹ ਕੁੜੀ ਕਈ ਵੱਡੀਆਂ ਮਾਡਲਾਂ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਾਈਵਾਨ ਵਿਚ ਸਟਰੀਟ ਫੂਡ ਸ਼ਾਪ 'ਤੇ ਚਿਕਨ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ

ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵੀ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਵਾਇਰਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਕੁੜੀ ਸਾਬਕਾ ਮਾਡਲ ਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਕੁੜੀ ਜਦੋਂ ਚਿਕਨ ਵੇਚਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਲੰਬੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਅਰਜ਼ਦ ਖਾਨ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈਆਂ, ਸਗੋਂ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵੀ ਬਦਲ ਗਈ। ਨੀਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਇਹ ਚਾਹ ਵਾਲਾ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸੈਲੀਬ੍ਰਿਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲ ਮਾਡਲਿੰਗ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਕਈ ਆਫਰ ਹਨ।

ਮੀਆਂ ਹਾਜੀ ਮਜ਼ੀਦ ਦੇ ਕਿਆ ਕਹਿਣੇ; 54 ਬੱਚੇ ਤੇ 6 ਘਰਵਾਲੀਆਂ

ਕਰਾਚੀ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੋਇਟਾ ਦੇ 35 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਹਾਜੀ ਸਰਦਾਰ ਜਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 35 ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਖਬਰ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂਕਿ ਹੁਣ ਇਸੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ 54

ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਕੋਇਟਾ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨੁਸ਼ਕੀ ਦੇ 70 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਹਾਜੀ ਅਬਦੁਲ ਮਜ਼ੀਦ ਮੋਂਗਲ ਪਾਸੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੁੱਛੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਹਾਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ 6 ਪਤਨੀਆਂ ਤੋਂ 54 ਬੱਚੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ 12 ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ 42 ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ 22 ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ 20 ਧੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਘਰਵਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨੁਸ਼ਕੀ ਕੋਇਟਾ ਤੋਂ 130 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਆਬਾਦ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਮਹਾਂ ਬੰਬ ਚਲਾਇਆ

ਕਾਬੁਲ: ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਆਈ.ਐਸ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਉਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਗੈਰ-ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 94 ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰੇ ਗਏ।

ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਮਲੇ ਵਿਚ 100 ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਆਈ. ਐਸ. ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ 'ਮਦਰ ਆਫ ਆਲ ਬੰਬਸ' (ਐਮ.ਓ.ਏ.ਬੀ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ

ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ 'ਚ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗੁੱਟ ਦੀ ਇਕ ਡੂੰਘੀ ਸੁਰੰਗ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਹਮਲੇ 'ਚ ਕਿਸੇ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਜਨਰਲ ਜਾਨ ਨਿਕਲਸਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਆਪਣਾ ਪੱਕਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਆਈ.ਐਸ.ਆਈ.ਐਸ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਆਈ.ਈ.ਡੀ, ਬੰਕਰ ਅਤੇ ਸੁਰੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 'ਚ

ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਐਮ.ਸੀ-130 ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਬੰਬ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤੋਂ ਸਿਰਫ 100 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਪੈਂਟਾਗਨ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਐਡਮ ਸਟੋਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਗੈਰ ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਜੀ.ਬੀ.ਯੂ-43/ਬੀ, ਐਮ.ਓ.ਬੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਲੜਾਈ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁੱਡਹੋਪ, ਹੈਰਿਸਬਰਗ (ਪੈਨਸਿਲਵੇਨੀਆ) ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਭਾਈ ਜਗਨੀਰ ਸਿੰਘ ਨਿਉ ਯਾਰਕ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਖਾਲਸਾਈ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਸਜੇ ਬੱਚੇ।

ਤਿੰਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਮੁਜੱਸਮਾ ਨਾਵਲ 'ਸਿਆਸਤਦਾਨ'

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਬਿਊਰੋ): ਸ. ਮੱਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਸਿਆਸਤਦਾਨ' 'ਤੇ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਗੋਸ਼ਟੀ ਦੌਰਾਨ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨਾਵਲ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਅਤੇ ਤਰੁਟੀਆਂ ਉਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਮੁਜੱਸਮਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲੀ ਸਾਦਗੀ, ਸਰਲਤਾ, ਸੰਖੇਪਤਾ, ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਤੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦੀ ਸਬਦਾਵਲੀ, ਅਖੌਤਾਂ, ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਗੋਸ਼ਟੀ ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਸਥਾਨਕ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਇਫਕੈਪਸ' ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਇਫਕੈਪਸ ਦੇ ਬਾਨੀ ਡਾ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਤਾ ਦਾ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਤਰ ਰਾਹੀਂ ਉਭਾਰਨਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਤਰ ਰਾਹੀਂ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਪਿਓ-ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਤਰ ਦਾ ਹੀ ਵਿਕਸਿਤ ਨਾਂਹ ਤੇ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਸੋਚ ਵਾਲਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਨਾਵਲ ਦਾ ਮੂਲ ਅਨੁਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਤਣਾਉ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਵਲ 'ਸਿਆਸਤਦਾਨ' ਤਿੰਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸਿਆਸਤ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚਲੀ ਬੁਣਤ ਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਂ ਪੱਖੀ ਗਹਿਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਉਘਾੜਦਾ

ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਘਰੇਲੂ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਕਹਾਣੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਮਿਲਵਾਕੀ ਤੋਂ ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਹੂਜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਵਲ 'ਸਿਆਸਤਦਾਨ' ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਰਾਜਨੀਤੀ, ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ, ਨਸ਼ਿਆਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਨਿਆਂ ਪਾਲਿਕਾ ਆਦਿ ਵਿਚਲੇ ਵਿਗੜੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸ ਰਸ, ਗੁਰਬਾਣੀ, ਅਖੌਤਾਂ ਤੇ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ

ਰਾਹੀਂ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਕਿਰਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਰਤਾਰੇ ਦੇ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਰੁਝਾਨ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਵਲਕਾਰ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਵਨ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਟਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਮਝ ਤਾਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰਮਨ ਕੌਰ ਵਿਚ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਜਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦੇਵ

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੇ ਆਪਸੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ਤਣਾਉ ਕਰਕੇ ਹਿੰਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹੀ ਹੱਥ ਕੱਟ ਲੈਣਾ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੁਪਾਈ ਰੱਖਣਾ, ਨਾਵਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਹਮਦੇਵ ਤੇ ਬੀਬੀ ਕਿਰਪਾਲ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ

ਸ. ਮੱਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਪਾਤਰਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਿਤਰਨ ਨਾਲ ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਣਾ ਸੀ।

ਡਾ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਹੀ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਪਾਠਕ ਜਾਂ ਆਲੋਚਕ ਤੇ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਪੌਤਤੇ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਮਤਭੇਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਕਵੀ ਹੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਕ ਨਾਵਲਕਾਰ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਰੁਝਾਨ ਨਾਲ ਸਰਜ਼ਾਰ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ. ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਛਾਪ ਯਾਰਾਂ-ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਕੁਝ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲੀ ਸੰਖੇਪਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਵਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਪਾਤਰਾਂ ਵਿਚਲੀ ਕਿਸੇ ਗਹਿਰੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਾਵਲ ਦੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਨਾ ਨਾਵਲ ਨਾਲ ਅਨਿਆਂ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਵਲ ਉਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇਫਕੈਪਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਭਵਿੱਖ ਦੀ

ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵਿਦਿਅਕ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਜਾਗ ਲਾਉਣਾ ਹੈ।

ਸ. ਢਿੱਲੋਂ ਦਾ ਇਹ ਪਲੇਠਾ ਨਾਵਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਛਾਪ 2016 ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਛਾਪ 2017 ਵਿਚ ਛਪੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ. ਢਿੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਲਿਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਵੀ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਸ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਾਵਲ 'ਸਿਆਸਤਦਾਨ' ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸਕਣ।

ਇਫਕੈਪਸ ਦੇ ਪਬਲਿਕ ਰਿਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ. ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਆਏ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਵਲ ਨੂੰ ਇਕ ਬਹਿਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣ ਦਾ ਇਕ ਮਕਸਦ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰਥਕ ਬਹਿਸ ਤੁਰ ਸਕੇ ਤੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਹਾਂ। 'ਸਿਆਸਤਦਾਨ' ਪੰਜਾਬ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚਲੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਹਟਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਸ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਮਿਲਵਾਕੀ ਤੋਂ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ. ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਹੂਜਾ ਅਤੇ ਸ. ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ. ਮੱਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਵਜੋਂ ਇਕ ਬੰਦ ਲਿਫਾਫਾ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ।

ਮੱਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ: 847-308-5411 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਨਾਅਹਿਲੀਅਤ ਕਾਰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰਾਹ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਫੀਸਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਪਣਾਈ ਨੀਤੀ ਉਤੇ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਉਠ ਰਹੇ ਹਨ। 11 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚਾਲੇ ਹਿੰਸਕ ਟਕਰਾਅ ਬਾਰੇ ਆਈਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲ ਵੀ ਉਗਲ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। 11 ਮਾਰਚ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵੀ.ਸੀ., ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਵੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਬਦਨੌਰ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੱਕ ਫਰਿਆਦ ਲੈ ਕੇ ਗਈਆਂ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਾ ਲਿਆ।

ਕੇਂਦਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲ-ਬੈਠ ਕੇ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਰੋਹ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਸਮਝਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ 11 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਪਕੁਲਪਤੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਸਾਹਮਣੇ ਧਰਨਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਫਿਰ ਵੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭੜਕ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੜੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇੰਟਾਂ, ਵੱਟੇ ਅਤੇ ਗਮਲੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ—

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਫੰਡਾਂ ਉਤੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਟੌਤੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ 2009 ਵਿਚ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਇਆ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਸਪੈਸ਼ਲ ਗ੍ਰਾਂਟ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗੀ। 2009 ਤੋਂ 2013 ਤੱਕ ਇਹ ਸਪੈਸ਼ਲ ਗ੍ਰਾਂਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬਜਟ ਦਾ ਸਥਾਈ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਗ੍ਰਾਂਟ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੋਰ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। 1966 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਹ ਤੈਅ ਹੋਇਆ ਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦਾ 20 ਫੀਸਦੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ 20 ਫੀਸਦੀ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇਵੇਗੀ ਤੇ 60 ਫੀਸਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1980 ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ 20 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਦੇਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਪੰਜਾਬ ਹੀ 40 ਫੀਸਦੀ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਰ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਵੀ 40 ਫੀਸਦੀ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਇਹ ਆਪਣਾ 20 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ। ਸਿਰਫ 2006 ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਉਕਾ-ਪੁੱਕਾ 20 ਕਰੋੜ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਖਰਚਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 2013 ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗ੍ਰਾਂਟ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਲਗਾਤਾਰ ਹਰ ਸਾਲ 20 ਫੀਸਦੀ ਫੀਸਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਤਾਂ ਸਿਤਮ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਇਕੋ ਸੈਸ਼ਨ 2016-17 ਵਿਚ 40 ਫੀਸਦੀ ਫੀਸਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੀਸਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਤਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਮਾਰਿਆ ਜਿਹੜੇ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ 52 ਦੇ ਲਗਭਗ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਬਾਣੇ ਵਿਚ ਵੀ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬੜੀਆਂ ਸੰਗੀਨ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾ ਕੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਧੁੱਰ ਸਬੰਧੀ ਧਾਰਾ 124 ਵੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਹਟਾ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ।

ਨਾ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਫੰਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਕੋਟੇ ਦੇ ਫੰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਟੈਕਨੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਦੀ ਵੀ ਹਾਲਤ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਮਾੜੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੋਰਸਾਂ ਅਤੇ

ਸਰਕਾਰੀ ਮਦਦ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਤੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਾਇਸ ਚਾਂਸਲਰ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗ੍ਰਾਂਟ ਜਾਰੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ 2017 ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜੁੱਜ ਨਹੀਂ ਸਰਕੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ 75 ਫੀਸਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਫੀਸਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਤੋਹਫਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਫਿਰ 20 ਫੀਸਦੀ ਫੀਸਾਂ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਕੁੱਲ ਬਜਟ 502 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਘਾਟਾ 252 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੈ। 225 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਤਰ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। 252 ਕਰੋੜ ਦਾ ਘਾਟਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਰਫ 176 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੀ ਦੇਣਾ ਮੰਨਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਬਦਲਾਖੋਰੀ ਵਾਲੀ ਸੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਤਤਾਲੀਆ ਟੀਮ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਖਿੰਡਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਟੀਮ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਦਲਾਖੋਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਿਸਮਾਨੀ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰਨਾ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਕਰਨਾ ਸੀ। ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲਏ 53 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਉਪਰ ਮਿੱਥ ਕੇ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਮੁਤਾਬਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਥਾਰਟੀਜ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਅਤੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਵਤੀਰਾ ਅਪਣਾ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਪਰ ਬੇਤਹਾਸ਼ਾ ਹਮਲੇ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ, ਕਲਾਸ ਲਾ ਰਹੀ ਮਹਿਲਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਰਿਸਰਚ ਸਕਾਲਰ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਨ, ਲੋਥਾਂ ਅਤੇ ਹੋਸਟਲਾਂ ਵਿਚ ਵਤ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਦੇਸ਼-ਧੁੱਹ (124-ਏ) ਦੇ ਹਾਸੇਰੀਏ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਪਰ ਧਾਰਾ 308 ਵਰਗੇ ਸੰਗੀਨ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪਰਚੇ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਨਿਹਾਇਤ ਗੈਰਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਵਤੀਰੇ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਟੀਮ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਂਪਸ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚਲੀ ਕਸ਼ੀਦਗੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਪਰ ਪਾਏ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਵਾਪਸ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੂਲ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਿੰਸੇਦਾਰੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ।

ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦਾਖਲੇ 'ਤੇ ਰੋਕ ਦੀ ਮੰਗ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੁਝੰਗਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਵੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਬਦਨੌਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਰਦੀਆਂ ਸਮੇਤ ਪੁਲਿਸ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦਿਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਦਾਖਲੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਲਿਸ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ।

ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਕੋਰਸਾਂ ਦੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ

ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਬੇਹੱਦ ਮਹਿੰਗੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਰੋਹ ਤੇ ਰੋਸ ਫੈਲਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਸੀ।

ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਣ ਲਈ ਨਿੱਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਮਾਂਬੱਧ ਵੰਗ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 100 ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਸਿਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਸੁਝਾਅ ਭੇਜਣ ਅਤੇ 15 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮੁੜ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਝਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਿਆਂ, ਬੰਦੂਕਾਂ-ਗੰਡਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧੀਆਂ-ਧਿਆਣੀਆਂ ਨੂੰ ਭੱਦੇ ਵੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਸੈਂਸਰ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਹੋਰ ਰੋਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਠੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੰਢੀ

ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਫਤੇ 'ਚ ਸੁਝਾਅ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ

ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਸਤੀ ਤੇ ਕਾਫੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ 100 ਏਕੜ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਸਿਟੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਇਰੇਸੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਗੁੰਡਾ

ਐਕਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਨੇ ਵਿਰਸਾ ਵਿਹਾਰ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਰੋਕ ਕੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ

ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤੀ ਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਰਕਟ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਹਿਜੇ ਅਨੁਸਾਰ ਟੋਟਕਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਠਹਾਕੇ ਗੂੰਜਦੇ ਰਹੇ। ਸ਼ਾਇਰ ਸੁਰਜੀਤ ਪਾਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੰਜਾਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਘੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਬਚਪਨ ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਚੰਗੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਪੱਛੜਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਡਿਸਕਵਰੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ' ਤੇ 'ਕੋਢੀ ਟੇਬਲ ਬੁੱਕ' ਲਿਖਣ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਪ੍ਰੋ. ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਕਲਚਰਲ ਵਿਲੇਜ' ਅਤੇ ਕਲਚਰਲ ਰੋਡ ਮੈਪ ਬਣਾਉਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ।

ਡਾ. ਦੀਪਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰੇਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਹ ਨੀਤੀ ਕਿਸੇ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਬਤੌਰ ਕਲਾਕਾਰ ਪੁੱਜੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਵਡੇਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਦਾਅ ਉਪਰ ਲਾਉਣਾ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਾਬਕਾ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਰਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਉਪਰ ਚੋਟਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਉਪਰ 2.31 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ ਗਏ, ਪਰ ਇਹ ਨੀਤੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਬੰਦ ਪਈ ਹੈ। ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਪੰਮੀ ਬਾਈ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰਖੇ ਕਰ ਕੇ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਉਪਰ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਰੋੜ੍ਹਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

Income Tax Preparation

By Certified Public Accountant

ਰਿਚਮੰਡ ਹਿੱਲ ਵਿੱਖੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ
ਇੰਕਮ ਟੈਕਸ ਤੇ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਦਾ ਦਫਤਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ
ਹੈ। ਅੱਜ ਹੀ ਰਾਹੁਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ।

Rahul Singh, CPA

Free Consultancy ♦ Best Services ♦ Best Prices

Experience and Specialty

Corporate Tax
Personal Income Tax
Financial Statement Audit
New Business Setup
Year Round Service

Accounting
Bookkeeping
Payroll Services
Immigration Forms

Insurance

Auto
Home
Life
Business
Worker Comp.

ਪਰਸਨਲ ਟੈਕਸ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਟੈਕਸ, ਆਡਿਟ, ਬੁੱਕ ਕੀਪਿੰਗ ਤੇ ਟੈਕਸ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

718-850-0040 Cell: 917-622-1354 (Rahul) Cell: 917-650-7989 (Rehan)
11805 Atlantic Ave, Richmond Hill NY 11418 Email: sendtocpa@gmail.com

Michigan Truck Driving School

6405 Middlebelt Road, Romulus, MI 48174

ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ
ਲੈਸ ਨਵਾਂ ਟਰੱਕ
ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

*ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ

*3-4 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Raj Jamarai Cell: 734-644-1010 Office: 734-747-4298

Anu Attorney Professional Law Group, PLLC.

*More than 25 years of experience *Internationally Awarded-Extraordinary ability
*Served as Legal Advisor to Govt. of India, Embassy of India, Washington, DC

Anu Peshawaria
Attorney at Law

Licensed to practice
Immigration in all 50 states.
More than 20 year experience in
US immigration & Indian law

US IMMIGRATION

*Green Cards (Investor, Employment)
*E-2 investor Visa, L1 (Intra Company)
*Family Green Card, Fiancee Visa
*Deportation Defense, VAWA, U Visa
*Asylum, Appeals, Ninth Circuit Court
*H1B, Computer Engineers, Cooks, Teachers, Students,
Doctors, Nurses, Physical Therapist

ਪੰਜਾਬੀ,
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ,
ਹਿੰਦੀ ਤੇ
ਉਰਦੂ ਵਿੱਚ
ਗੱਲ ਕਰੋ

ਹੁਣ ਸਿਆਟਲ ਵਿੱਚ ਵੀ
ਦਫਤਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਚੁਕਾ ਹੈ

Contact numbers:

Seattle, WA

Ph: 206-774-0907

Fremont, California

Ph: 510-353-0102

Cell Phone 510-299-1907

Toll free: 1-866-586-6297

anu@anuattorney.com

www.anuattorney.com

FAMILY LAW (Only In WA)

*Divorce *Annulment
*International Custody

INCORPORATIONS

(Only In WA)

*International Contracts, Mergers
*Attorney Supreme Court of India

46560 Fremont Blvd., STE#205, Fremont, CA 94538

801 Pine Street, Suite 7H, Seattle, WA 98101

Offices: Seattle, WA *Fremont, CA *UK *Canada *India

Evening
Appointments
Available

TRUCK STOP 40

SAYRE, OK 73662

ਰੋਟੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ
ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕੈਸ਼ੀਅਰ ਦੀ
ਲੋੜ ਹੈ

ਮਕੈਨਿਕ
ਅਤੇ
ਮਕੈਨਿਕ
ਹੈਲਪਰ ਦੀ
ਲੋੜ ਹੈ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:

ਫੋਨ: 832-512-7172

580-447-9366

ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ
ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਦੀ ਤੰਗੀ ਹੈ?

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਖਰੀਦ
ਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੈਸ਼ ਫਲੋ ਵਧਾ ਸਕਦੇ
ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਲੋਡ
ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਫਰੇਟ ਬਿਲ ਸਾਨੂੰ
ਭੇਜੋ, ਤੁਰੰਤ ਅਦਾਇਗੀ ਪਾਓ।

*ਸਸਤੀਆਂ ਦਰਾਂ
*ਇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ
*ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ

Rates as low as 2.0%

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਪਾਲ ਫੋਨ 1-800-705-3863

Trucking Companies-Improve Your Cash Flow

*Low Rates *One-Time Discounts *No Minimums

Call Paul at 1-800-705-3863

www.Transportationfunding.com

Transportation Funding Group, Inc.

Minneapolis, MN 55426

ਹਮ ਭੂਲ ਗਏ ਹਰ ਬਾਤ ਮਗਰ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਭੂਲੇ...

ਬਾਤਾਂ
ਨਸੀਮ
ਬੇਗਮ
ਦੀਆਂ

ਕਲਾ
ਪਰਿਕਰਮਾ

ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਾਇਕਾ ਨਸੀਮ ਬੇਗਮ ਨੂੰ ਇਸ ਜੱਗ-ਜਹਾਨ 'ਤੇ ਜਿਊਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਬੋਝ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ 35 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ ਜਦੋਂ 29 ਸਤੰਬਰ 1971 ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਇਤਕਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ 1936 ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। 1950ਵਿਆਂ

ਕੀਰਤ ਕਾਸ਼ਣੀ

ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦੇ ਖੂਬ ਜਲਵੇਂ ਦਿਖਾਏ ਅਤੇ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਈ। 1964 ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਿਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜ ਵਾਰ ਵੱਕਾਰੀ ਨਿਗਾਰ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੀ 'ਦੂਜੀ ਨੂਰ ਜਹਾਂ' ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਵੀ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਨੂਰ ਜਹਾਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੀ।

ਨਸੀਮ ਬੇਗਮ ਨੇ ਬਹੁਤੇ ਗੀਤ ਭਾਵੇਂ ਫਿਲਮਾਂ ਲਈ ਹੀ ਗਾਏ, ਪਰ ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਗਮ ਸੰਗੀਤ ਵਾਲੀਆਂ ਤਰਜ਼ਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 'ਤੇ ਛਾ ਗਈਆਂ। ਨਸੀਮ ਨੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਜ਼ਲ ਗਾਇਕਾ ਫਰੀਦਾ ਖਾਨਮ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਮੁਖਤਾਰ ਬੇਗਮ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ 1956 ਵਿਚ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਗੁਲਾਮ ਅਹਿਮਦ ਚਿਸ਼ਤੀ

ਲਈ ਫਿਲਮੀ ਗੀਤ ਗਾਇਆ। ਇਹ 1958 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਮੀਆਂ ਸ਼ਹਿਰਯਾਰ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਤੇ ਫਿਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ 'ਬੇਗੁਨਾਹ' ਵਿਚ ਉਚੇਚਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਸੀਮ ਦੀ ਉਮਰ 22 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਫਲਤਾ ਉਸ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਅੱਗੇ ਵਿਛਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਯਾਦਗਾਰੀ ਗੀਤ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ।

ਨਸੀਮ ਬੇਗਮ ਨੇ ਸ਼ਾਮ ਢਲੇ, ਸਹੇਲੀ, ਸ਼ਹੀਦ, ਔਲਾਦ, ਬਾਜੀ, ਇਕ ਤੇਰਾ ਸਹਾਰਾ, ਹਵੇਲੀ, ਫਰੰਗੀ, ਪਾਇਲ ਕੀ ਝਨਕਾਰ ਅਤੇ ਪਰਦੇਸ ਵਰਗੀਆਂ ਉਰਦੂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਗੀਤ ਗਾਏ। ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਵੀ ਗਾਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਤੀਸ ਮਾਰ ਖਾਨ, ਮੁਖਤਾ ਚੰਨ ਵਰਗਾ ਆਦਿ ਮੁਖ ਹਨ। ਲੁਟੇਰਾ, ਕੌਨ ਕਿਸੀ ਕਾ, ਕੌਸਰ,

ਚੰਨ ਪੁੱਤਰ, ਮੇਰਾ ਵੀਰ, ਚੰਨ ਵੀਰ, ਲੰਗੋਟੀਆ ਅਤੇ ਯੇ ਰਾਸਤੇ ਹੋਂ ਪਿਆਰ ਕੇ, ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਯਾਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਸੀਮ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਕਈ ਗੀਤ ਗਾਏ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। 'ਅਹਿ ਰਾਹ-ਏ-ਹੱਕ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੇ ਵਫਾ ਕੀ ਤਸਵੀਰੇ', ਤੁਮੇ ਵਤਨ ਕੀ ਹਵਾਏਂ ਸਲਾਮ ਕਰਤੀ ਹੈ' ਗੀਤ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਬੜੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਇਹ ਗੀਤ 1966 ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਫਿਲਮ 'ਮਾਦਰ-ਏ-ਵਤਨ' ਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੀਤ ਸੈਫ-ਉਦ-ਦੀਨ ਸੈਫ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਸਲੀਮ ਇਕਬਾਲ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਚਰਚਿਤ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਮੁਖੜੇ ਇਉਂ ਹਨ:

ਹਮ ਭੂਲ ਗਏ ਹਰ ਬਾਤ...

ਵੀਰ ਮੇਰਾ ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹਿਆ...

ਉਸ ਬੇਫਾ ਕਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ...

ਸੌ ਵਾਰ ਚਮਨ ਮਹਿਕਾ...

ਮੇਰਾ ਵਿਛੜਾ ਬਾਲਮ ਘਰ ਆ ਗਿਆ...

ਚੰਦਾ ਤੋਰੀ ਚਾਂਦਨੀ ਮੈਂ...

ਹਬੀਬੀ ਹਈਆ ਹਈਆ...

'ਹਮ ਭੂਲ ਗਏ ਹਰ ਬਾਤ, ਮਗਰ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਭੂਲੇ' ਗੀਤ ਅੱਜ ਵੀ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਅਕਸਰ ਸੁਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਗਮ ਨਸੀਮ ਦੇ ਘਰੇ ਨਵਾਂ ਜੀਅ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਨਸੀਮ ਬੇਗਮ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦ ਰਸ਼ਦੀ

ਨਸੀਮ ਬੇਗਮ ਅਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਗਾਇਕ ਅਹਿਮਦ ਰਸ਼ਦੀ ਦੀ ਜੋੜੀ ਖੂਬ ਬਣੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਗੀਤ ਯਾਦਗਾਰੀ ਹੋ ਨਿਬੜੇ। ਅਹਿਮਦ ਰਸ਼ਦੀ (24 ਅਪਰੈਲ 1934-11 ਅਪਰੈਲ 1983) ਦਾ ਜਨਮ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫਿਲਮ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਯੁਗ ਵਜੋਂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਰੀਅਰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤਰੱਦਦ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ੋਹਰਤ ਕਦਮਾਂ ਵਿਚ ਆਣ ਡਿੱਗੇ। ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਨਾਮ ਜਿੱਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਨਿਗਾਰ ਐਵਾਰਡ ਅਤੇ ਪੰਜ ਹੀ ਵਾਰ ਮੁਸੱਵਰ ਐਵਾਰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸੰਨ 2004 ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਤਾਰਾ-ਏ-ਇਮਤਿਆਜ਼ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੇ। 'ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਸਾਗਰ' ਭਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਮਿਲੇਗੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਕਾਲਮ ਲਈ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਵਾਰ **ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 29 ਅਪਰੈਲ 2017** ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-270

ਪਾਲਸ਼ਾਂ ਬੁਰਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਗਲੀਆਂ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ
ਫਿਰਦਾ ਨਾ ਦਿਸੇ ਯਾਰੇ ਹੁਣ ਕੋਈ ਬੰਦਾ।
ਜੁੱਤੀ ਨੂੰ ਗਠਾਉਣਾ-ਲਿਸ਼ਕਾਉਣਾ ਅਲੋਪ ਹੋਇਆ
ਖੋਹ ਲਿਆ 'ਅਮੀਰੀ' ਨੇ ਗਰੀਬਾਂ ਕੋਲੋਂ ਧੰਦਾ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-268

ਬਿਪਤਾ ਭਾਵੇਂ ਪੈ ਗਈ ਭਾਰੀ
ਪਰ ਚਿੱਤ ਨਾ ਕਦੇ ਡੁਲਾਵਾਂ।
ਮਿਹਨਤ ਵਾਲਾ ਲੜ ਨਾ ਛੱਡਾਂ
ਬਣਦਾ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਵਾਂ।
ਦਿਲ ਆਪਣੇ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਤਾਈਂ
ਹਮੇਸ਼ਾ ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਾਵਾਂ।

-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ

ਫੋਨ: 91-98783-37222

ਬਿਮਾਰ ਹੈ ਬੀਣੀ ਵਿਚ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ
ਜਾਂ ਫਿਰ ਡਾਢੇ ਦੀ ਮਾਰ ਪਈ ਹੈ?
ਦਿਲ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਲਾਇਆ ਸੀਨੇ
ਆਪਣਿਆਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਾਰ ਲਈ ਹੈ?
ਵਾਹ ਓਏ ਸ਼ੇਰਾਂ! ਤੱਕ ਹਿੰਮਤ ਤੇਰੀ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਭ ਜੱਗ ਬਲਿਹਾਰੇ।

ਹੱਥ ਅੱਡਣ ਤੋਂ ਮਿਹਨਤ ਬਿਹਤਰ
ਜਾਪੇ ਨੀਲੀ ਛਤਰੀ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਿਹਾਰੇ।

-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ, ਸੈਨ ਹੋਜ਼ੇ
ਫੋਨ: 408-912-3438

ਜੰਮਦਿਆਂ ਮਾਂ ਸਦਾ ਲਈ ਤੁਰ ਗਈ
ਕਰ ਗਈ ਸਾਨੂੰ ਹਾਲੋਂ ਬੇਹਾਲ।
ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਛਿੱਡ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ
ਕੰਗਾਰੂ ਵਾਂਗੂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਬਾਲ।
ਸਭੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲ ਲਓ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ
ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਵਿੰਗਾ ਵਾਲ।

-ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਗੁਰਬਤ ਵਿਚ ਕੱਚੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਢੇਰੀ ਕਦੀ ਢਾਹੀ ਨਹੀਂ।
ਸਿਰਤ ਨਾਲ ਪਾਇਆ ਸਭ ਕੁਝ
ਮੁਫਤ ਕਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਚਾਹੀ ਨਹੀਂ।
ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਲਾਲ ਬਖਸ਼ਿਆ
ਭਾਗਵਾਲੀ ਪਾਲਣ ਤੋਂ ਹੋਈ ਲਾਚਾਰ।
ਸਿਦਕ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਰੱਬ ਨੇ ਦਿੱਤਾ
ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਬੋਤੀ ਹੋਣੀ ਪਾਰ।

-ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ

ਫੋਨ: 91-98784-69639

ਸਾਡੀ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਤਾਂ
ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲਦੀ ਕਬੀਲਦਾਰੀ।
ਪੈਸਾ ਜੋੜ ਜੋੜ ਰਿਕਸ਼ਾ ਲਿਆ
ਘਰ ਵਾਲੀ ਬੱਚਾ ਸੰਭਾਲਣ ਜੋਗੀ ਨਾ ਰਹੀ।
ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਟੁੱਕੜਾ ਵਾਸਤੇ
ਢੋਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸਵਾਰੀ।

-ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਮੰਗ ਕੇ ਖਾਣਾ ਇਕ ਵੰਗਾਰ
ਹੱਥੀਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ
ਨਹੀਂ ਉਲਾਂਭਾ ਕਿਸੇ ਦਾ।
ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਧੂਹ ਰਿਹਾ।
ਦੇਖੋ ਕਿੰਨੇ ਦੇ ਸਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾ ਪਿਛੇ
ਹੱਥ ਫੜ੍ਹ ਬੱਚਾ ਵੀ
ਕਿਵੇਂ ਸਿਦਕ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ।
ਇਹੀ ਹੈ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ
ਕਿੰਨ ਆਪਣਾ ਟੱਬਰ ਪਾਲ ਰਿਹਾ।

-ਦਰਸ਼ਨਪਾਲ ਦੇਸਾਂਝ

ਬੱਚਾ ਜੰਮ ਕੇ ਮਾਂ ਹੋ ਗਈ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ।
ਪੈ ਗਈ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਰੀ।
ਝੋਲੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ
ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ ਬੱਚਾ।
ਕਰ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਖਾਣੀ
ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਨਾ ਕੋਈ ਸੌਦਾ ਸੱਚਾ।
ਇਕ ਹੱਥ ਨਾਲ ਰਿਕਸ਼ਾ ਚਲਾਵਾਂ
ਦੂਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਫੜ੍ਹਦਾ ਬੱਚਾ।
ਮੰਗਣ ਨਾਲੋਂ ਮਿਹਨਤ ਚੰਗੀ
ਇਹੋ ਸਭ ਨੂੰ ਆਖਾਂ।

-ਗੋਰਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ
ਫੋਨ: 718-690-8403

ਪੁਸਤਕ ‘ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਹੇਨੂਰ’ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਜਿੰਨੇ ਤਾਅ ਨਾਲ ਲਿਖ ਰਿਹਾ, ਉਨੇ ਹੀ ਚਾਅ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੀ ਲਿਖਣ ਚਾਲ ਏਨੀ ਤੇਜ਼ ਤੇ ਅਣਥੱਕ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਉਹ ਆਪ ਥੱਕੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਥਕੇਵਾਂ, ਅਕੇਵਾਂ ਜਾਂ ਰੱਜ ਆਵੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਛਪਦੀ ਸੀ ਜੋ ਹੱਥੋ-ਹੱਥ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਇੱਕੋ ਸਾਲ ਵਿਚ ਦੋ ਦੋ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋਣੀ ਜਾ ਰਿਹਾ।

2016 ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਹੇਨੂਰ’ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਛਪੀ ਸੀ, ਦੂਜੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਅਰਥਚਾਰੇ ਦਾ ਧਰੂ ਤਾਰਾ ਡਾ. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ’ ਛਪੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਪੁਸਤਕ ‘ਸੁਰੀਲਾ ਤੇ ਰਸੀਲਾ ਸ਼ੈਲੀਕਾਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ

ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਧੀ, ਕੈਨੇਡਾ
ਫੋਨ: 905-789-6670

ਪਾਧੀ’ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰ ਕੇ ਛਪਵਾਈ। ਇਕੋ ਸਾਲ ‘ਚ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ!

2017 ਦਾ ਸਾਲ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ‘ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਹੇਨੂਰ ਭਾਗ ਦੂਜਾ’ ਛਪ ਗਈ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਕੁ ਸੌ ਸੌ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖ ਲੈਣੀ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦਾ ਖੇਲੂ ਹੋਵੇ! ਵਿਚ ਵਿਚਾਲੇ ਅਖਬਾਰਾਂ-ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਛਪੀ ਜਾਂਦੇ, ਇੰਟਰਵਿਊਆਂ ਵੀ ਕਰੀ-ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਵੀ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੇ। ਰੇਡੀਓ, ਟੀ.ਵੀ. ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ। ਉਹਦੇ ਦੱਸਣ ਮੁਜਬ ਉਹ ਰੋਜ਼ ਸੱਤ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਲਿਖਦਾ ਤੇ ਸੱਤ ਅੱਠ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੁਰਦਾ-ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਸਤੱਤਰ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਅਜੇ ਜੁਆਨ ਹੈ!

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਅਜੋਕੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਕਸਰ ਲੰਮੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਲੇਖਕ ਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਅਕਾਊ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ; ਸਗੋਂ ਏਨੀ ਰਸਭਰੀ ਤੇ ਸੁਆਦਲੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਖੁੱਭਿਆ ਪਾਠਕ ਅਕਸਰ ਸੋਚਦਾ ਹੈ-ਕਿਧਰੇ ਇਹ ਛੇਤੀ ਮੁੱਕ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਲੜੀ ਟੁੱਟ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਲੇਖਕ ਡਾ. ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਬੜੀ ਪਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਕ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਰੋਚਕ ਤੇ ਰਸੀਲੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ‘ਕਾਮੁਕ ਤੇ ਕਰੁਣਾ’ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਕਾਮ ਉਕਸਾਉ ਅਤੇ ਦੁੱਖ-ਦਰਦ ਤੇ ਤਤਪ ਭਰੀਆਂ ਬੋਲੇਤੀਆਂ ਭਾਵਕ ਗੱਲਾਂ ਸੁਆਦ ਲੈਣ ਤੇ ਸਨਸਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ

ਭਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਅਜਿਹਾ ਲੇਖਕ ਹੈ ਜੋ ਕਾਮ, ਕਰੁਣਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਦੁਈ-ਦਵੈਤ ਦੇ ਬੇਸ਼ਰਮ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਬੇਤਦਾ। ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਵਾਕਾਂ ਦੀ ਕਲਾਤਮਿਕ ਬਾਜ਼ੀਗਰੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਰੋਚਕ ਬਣਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ।

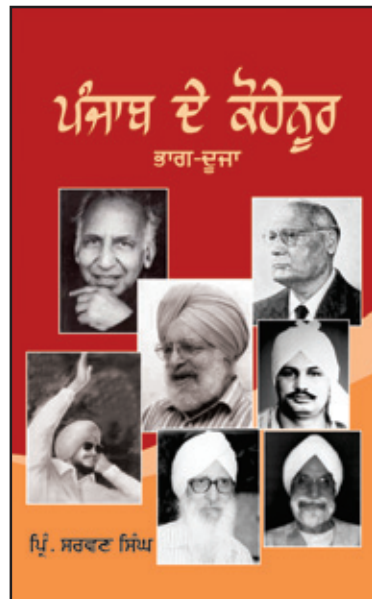
‘ਸਰਵਣ ਸ਼ੈਲੀ’ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਉਸ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚਲੀ ਕਵਿਤਾ ਵਰਗੀ ਲੈਅ, ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਸਾਦਗੀ, ਸਰਲਤਾ, ਸਾਖੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਵਰਗੀ ਰੋਚਕਤਾ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਤੇ ਨਿਜੀ ਛੋਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਕੀਲੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ, ਸੁਆਦ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਇੱਕੋ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀਆਂ। ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਮਾਨਸਕ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਮਿਲਦੀ ਤੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਟੂਣੇਹਾਰੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨੇ-ਮਸਤਾਨੇ ਹਨ। ਕਵੀ ਹਰਿਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਬੂਬ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਮਤਵਾਲਾ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਸਫਰਨਾਮਾ ‘ਅੱਖੀਂ ਵੇਖ ਨਾ ਰੱਜੀਆਂ’ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਤਕ ਪੜ੍ਹੀ ਗਿਆ। ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਹੀ ਕਮਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮਹਿਬੂਬ ਵਰਗੇ ਪ੍ਰੋਫ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਵੀ ਉਦੋਂ ਤਕ ਜਗਾਈ ਰੱਖਿਆ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਕਿਤਾਬ ਮੁੱਕ ਨਾ ਗਈ!

ਭਾਗ ਦੂਜਾ ਵਿਚ ਸੱਤ ਹਸਤੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨੀ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੇ 296 ਸਫੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਸਤੀਆਂ ਹਨ-ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ, ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ, ਪਹਿਲਵਾਨ ਦਾਰਾ ਦੁਲਚੀਪੁਰੀਆ, ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਤੇ ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ। ਹਰ ਹਸਤੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵਿਸਥਾਰ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਤੇ ਦੇਣਾਂ ਬਾਰੇ ਭਰਪੂਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਾਂਗ ਰਸ, ਰੰਗ, ਵੇਗ ਤੇ ਵਹਾਅ ਵਿਚ ਨ੍ਰਿਤ ਕਰਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਿਰਜਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਹੇਨੂਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰ ਜਿੰਨੇ ਨਿਰਭੇ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋ ਕੇ, ਸਹੀ ਤੇ ਯਥਾਰਥੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਿੱਤਰੇ ਹਨ; ਉਸ ਸਾਧਨਾ, ਸਵੱਛਤਾ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਲਈ ਲੇਖਕ ਦੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਸਲਾਮ! ਇਹ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆਂ ਲਈ ਸੁੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਿਆਂ ਲਈ ਪੁਰਸਕਾਰ।

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਬੀਆਂ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਕਾਰਨ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਿਰਾ ਗੁਣ-ਗਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ-ਮੰਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੇ ਬਹਿਵਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਸੁਭਾਵਕ ਤੇ ਯਥਾਰਥੀ ਹੋ ਨਿਬੜਦੀ ਹੈ। ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵੇ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਦੀ, ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜਾਂ

ਹੋਰਾਂ ਦੀ, ਹਰ ਥਾਂ, ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸੱਜਣਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਆਖਿਆ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਆਖਿਆ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਰਚਨਾ ਹੋਰ ਯਥਾਰਥਕ, ਰੋਚਕ, ਰਸਦਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਹੇਨੂਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸਰਵਰਕ ਉੱਤੇ ਵੀ ਛਪੇ ਹਨ: ਡਾ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਸਿਰੇ ਲਾਇਆ। ਉਹ ਪਰਤਾਪੀ ਪੁਰਖਾਂ ਵਾਂਗ ਜੀਵਿਆ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵਾਂਗ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋਇਆ। ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਚੈਂਪੀਅਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਛਪਾਈ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਵਾਰਡ ਜਿੱਤੇ। ਉਸ ਨੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਸਿੱਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਹਰਫਾਂ ਵਿਚ ਢਾਲਣ ਦਾ ਕੌਤਕ ਵਰਤਾਇਆ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਲੀਲਾ ਰਚੀ। ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ ਹਰ ਗੱਲ ਨਾਟਕੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਨਾਟਕਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਰੇ ਦਾ ਡਰਾਮੇਬਾਜ਼ ਵੀ ਸੀ। ਡਰਾਮੇਬਾਜ਼ ਕੀ, ਉਹ ਸੀ ਹੀ ਡਰਾਮਾ! ਪਹਿਲਵਾਨ ਦਾਰਾ ਦੁਲਚੀਪੁਰੀਆ, ਦੇਵੇ ਹਿੰਦ ਪਹਿਲਵਾਨ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗ ਸੱਤ ਫੁੱਟਾ ਭਲਵਾਨ ਸੀ। ਜੇ

ਉਹ ਕਤਲ ਨਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਉਚੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਛੋਂਹਦਾ। ਉਹ ਵੀ ਦੂਜੇ ਦਾਰੇ ਵਾਂਗ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਧਨੀ ਕਹਾਉਂਦਾ। ਫਿਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਦੁਖਾਂਤਕ ਭਾਣੇ ਵੀ ਨਾ ਵਾਪਰਦੇ। ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦਵਾਤਾ ਦਾ ਭਰ ਵਗਦਾ ਦਰਿਆ ਸੀ। ਅੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ। ਕਵਿਤਾ, ਆਲੋਚਨਾ, ਅਨੁਵਾਦ ਤੇ ਸੰਪਾਦਨ ਦੀਆਂ 73 ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਸਦਾਬਹਾਰ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਤਰਾਸੀ ਕੋਹ ਦੀ ਦੌੜ ਲਾ ਕੇ ਵੀ ਉਹਦੀ ਕਲਮ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਹਾਸਾ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਛਣਕ ਰਿਹਾ। ਸੰਤ ਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਲੋਕ ਕਾਵਿ ਦਾ ਮਘਦਾ ਸੂਰਜ ਸੀ ਜੋ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ ਛਿਪ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਤਪ-ਤੇਜ਼

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ

ਸਦਾ ਮਘਦਾ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਅੰਦਰ ਰੋਹ ਦੀਆਂ ਚਿਣਗਾਂ ਬਾਲਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਪੁਸਤਕ ਬਾਰੇ ਸਰਵਰਕ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਕਥਨ ਦਰਜ ਹਨ, “ਹੱਥੀ ਪੁਸਤਕ ਜਿਥੇ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੱਕੀ-ਰਸੀ ਕਲਮ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾਈ ਅਨੰਦ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹਦੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਾਂਝਾਂ ਦੀ ਬਾਹ ਵੀ ਪੁਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਕਿਸ ਕਿਸ ਮਹਾਂਰਬੀ ਨਾਲ ਜਾ ਸਾਂਝ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਝ ਵੀ ਏਨੀ ਗੂੜ੍ਹੀ ਕਿ ਮਹਾਂਰਬੀ ਦਾ ਅੰਤਰ-ਮਨ ਵੀ ਸਾਫ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਹੇਨੂਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਰਹਿਤਲ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।” (ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ)

“ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਗਿੱਝੇ ਹੋਏ ਉਹਦੀ ਲਿਖਤ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਸਵਾਦ ਬਦਲਿਆ ਜਾਪੇਗਾ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਕਵਿਤਾ-ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਕੋੜਕੂ ਬਹੁਤੇ ਤੇ ਚਿੰਬਣ ਜੋਗਾ ਦਾਣਾ ਕੋਈ ਕੋਈ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਨਿੰਦਣਯੋਗ, ਭੰਡਣਯੋਗ ਤੇ ਖੰਡਣਯੋਗ ਚਤਰਾਈ ਨਾਲ ਏਨਾ ਘਿਰ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰਯੋਗ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਵਾਕਫੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਜੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚਲੇ ਕੋਝ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ

ਪੁਸਤਕ ਚਰਚਾ

ਮਨ ਉਚਾਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੇਡ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਨਿਰਭਉ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਜੇ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ।” (ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ)

“ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੋਲੀ ਘੁਲ ਕੇ ਘਿਓ-ਗੱਚ ਚੂਰੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਮੱਝਾਂ ਚਾਰੀਆਂ ਤੇ ਹਾਲੀਆਂ ਪਾਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦੀ ਲੈਅ ਵਿਚ ਸਰਸਾਰਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸਾਲ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਜਿਥੇ ਮਲਵਈ, ਮਝੈਲ, ਦੁਆਬੀਏ, ਆਰ-ਪਾਰ ਦੇ ਰਾਏ ਸਿੱਖ, ਕੰਬੋਆ, ਰਾਠੋੜ, ਧਾਣਕੇ, ਮੁਲਤਾਨੀ, ਦੇਸੀ ਬਾਣੀਏ, ਬਾਗੜੀਏ, ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਤੇ ਬਾਰ ਦੇ ਰਿਫੂਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਂਤ-ਸੁਭਾਂਤ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਉਸ ਅੱਗੇ ਬੋਲੀ ਦੀਆਂ ਮਰੋਤੀਆਂ ਤੇ ਤੈਹਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ।” (ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ)

“ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੇਵਲ ਤਰਦੀ-ਤਰਦੀ ਬਿਰਤਾਂਤਬਾਜ਼ੀ ਤਕ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਹ ਬੰਦਿਆਂ, ਘਟਨਾਵਾਂ, ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਵਿਚ ਉਤਰ ਜਾਣ ਦੀ ਅਸੀਮ ਰਚਨਈ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਝਰੋਖੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸਮਝ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੋਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਵੇਂ ਲਿਸ਼-ਲਿਸ਼ ਲਿਸ਼ਕਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਪਏ ਸਥਾਈ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਦਾ ਹੁਨਰ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਸੂਖਮ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹਾਸ-ਵਿਅੰਗ ਤੇ ਟਿੱਚਰ-ਵਿਨੋਦ ਉਹਦੀ ਰਚਨਾ-ਜੁਗਤ ਦਾ ਮੀਰੀ ਗੁਣ ਹੈ।” (ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ)

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਭਾਗ ਪਹਿਲੇ ਵਿਚ ਨੌਂ ਰਤਨਾਂ-ਡਾ. ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ, ਕਵੀਸ਼ਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ, ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੱਸੋਵਾਲ, ਫੁੱਟਬਾਲਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਧਰਮਚੰਕੀਆ, ਬਾਬਾ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ, ਓਲੰਪੀਅਨ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰ ਸਨ ਜੋ 320 ਸਫਿਆਂ ‘ਤੇ ਛਪੇ। ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸੰਗਮ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਸਮਾਣਾ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਗਮ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਜ਼ ਨਾਲ ਫੋਨ 0175-2305347, 91-99151-03490 ਜਾਂ 91-98152-43917 ਰਾਹੀਂ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਚਾਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਆਸ ਹੈ ‘ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਹੇਨੂਰ ਭਾਗ ਤੀਜਾ’ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਪ੍ਰਿੰ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਫੋਨ 905-799-1661 ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਫਲੈਟ ਉਪਲਬਧ ਹਨ

ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ. ਕਾਲੋਨੀ, ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜਬ ਭਾਅ ‘ਤੇ ਫਲੈਟ ਉਪਲਬਧ ਹਨ ਬੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਦੇ ਨੇੜੇ

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਫੋਨ: 91-79001-90251

Flats! Flats!! Flats!!!

NRI colony reasonably priced flats.

Your own home in paush locality of Jalandhar.

Cool road near BMC chownk.

Call, Singh: 91-79001-90251

ਵੱਡਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਇਹ ਸਜ਼ਾ!

ਭੋਪਾਲ: ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਗੁਣਾ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੱਥ ਨੇ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਮਾਰਨ ਦਾ ‘ਪਾਪ’ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਧੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਲੜਕੀ ਦੇ ਪਿਉ ਨੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੇ ਨੂੰ ਡਰਾ ਕੇ ਭਜਾਉਣ ਲਈ ਪੱਥਰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਮਰ ਗਿਆ। ਸੱਥ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕ ਦਿੱਤਾ।

ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਾਪ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਲਈ ਲੰਗਰ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਸੱਥ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਕਈ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਆਹਯੋਗ ਹਨ, ਪਰ ਵੱਡੇ ਦੀ ਮੌਤ ਕਾਰਨ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਸਬੰਧਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵਿਦੀਸ਼ਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਲੜਕੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਅਤੇ ਵੇਟਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

ਅਟਲਾਂਟਾ, ਜਾਰਜੀਆ ‘ਚ ਵਧੀਆ ਚਲਦੇ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਲਈ ਅਨੁਭਵੀ ਤੰਦੂਰੀਏ, ਕਿਚਨ ਹੈਲਪਰ ਤੇ ਵੇਟਰ ਦੀ ਫੌਰੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ। ਚੰਗੀ ਤਨਖਾਹ, ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼

ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ

ਫੋਨ: 757-240-9348

ਮਾਮਲਾ ਵੋਟ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਤਬਾਰ ਦਾ ਹੈ

ਇਹ ਗੱਲ 12 ਜੂਨ 1975 ਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਿਨ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਦੋਂ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਚੋਣ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਬੇਹੱਦ ਤਬਾਹਕੁਨ ਫ਼ੈਸਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੀ ਇਕੋ ਇਕ ਨੁਕਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਦੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਬੇਹਦ ਬੁਨਿਆਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਚੋਣ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮੀਦਵਾਰ, ਸਮੂਹ ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਾ-ਬਰਾਬਰ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਇਸ ਖ਼ਿਆਲ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ

ਹਰੀਸ਼ ਖਰੇ

ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਹੀ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰਮ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਬੇਮੇਲ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੁਣਾਵੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਵੱਧ ਮੁਨਸਿਫ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਚਾਹਤ, ਦਮ ਹਾਸਲ ਕਰ ਗਈ। ਇਹ ਚਾਹਤ ਅਜੇ ਤਕ ਅੰਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਅਮਲੀ ਸਰੂਪ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕੀ ਹੈ।

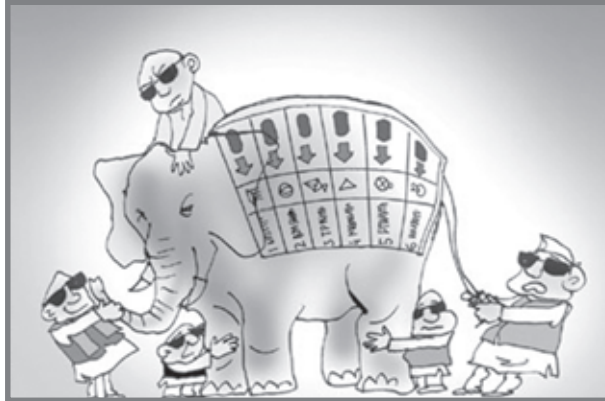
ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਅਕਤੂਬਰ 1951 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫ਼ਰਵਰੀ 1952 ਤਕ ਦੋ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਭਾਵ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਕੋਈ ਆਦਰਸ਼ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮਕਾਜ ਆਮ ਵਾਂਗ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੀਆਂ ਸਨ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੇ ਫ਼ਰਜ਼ਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ; ਪਰ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਸ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਉਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਮਾਪਦੰਡ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਏ ਸਨ- ਜੇਤੂ ਤੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤਸਦੀਕ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਜਾਂ ਹਾਰ ਬਹੁਤ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ; ਪਰ ਭਾਰਤ ਨੇ ਤਾਂ 1952 ਵਿਚ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ 1971 ਵਿਚ ਇੰਦਰਾ ਦੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਤਦ ਤਕ

ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਵਾਜਬੀਅਤ ਗੁਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ; ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਇੱਛਾ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਸੰਦ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਸੀ; ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ- ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ- ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਭੁੱਖੇ, ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਲੋਭਕਾਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਉਦੋਂ ਤਕ ‘ਭੱਦਰਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਖੇਡ’ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ।

ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮਾਰਚ 1971 ਵਿਚ ਰਾਏ ਬਰੇਲੀ ਤੋਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਲਈ ਹੋਈ ਚੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ। ਤਦ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰੈਫ਼ਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪੀਲੇ ਤੇ ਲਾਲ ਕਾਰਡ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਕੁ ਦਮ ਹੋਵੇ ਕਿ ਗ਼ਲਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਉਹ ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਭੇਜ ਸਕੇ। ਦਰਅਸਲ ਟੀ.ਐਨ. ਸੇਸ਼ਨ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਦੇ ‘ਨਿਰਵਾਚਨ ਸਦਨ’ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤਕ ਇੰਜ ਹੀ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਮ ਤੇ ਫ਼ਲ ਬਦਲਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ। ਦੇਸ਼ ਨੇ ਸੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਸਥਾਗਤ ਖ਼ੁਦਮੁਖ਼ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੀਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ‘ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹਮਾਇਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨੋਂ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ-ਢੰਗ ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਸੋਧ ਦੇਣ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਰਾਜ ਵਿਵਸਥਾ ਜੋ ਦਿਨ-ਬਦਿਨ ਅਸਭਿਅਕ, ਵਧੇਰੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਤੇ ਅਤਬ ਬਣ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜੋ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ‘ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫ਼ਸਰ

ਸਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਕਸ਼ਤੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਤੇ ਬੇਲਾਗ਼ਤਾ ਦੇ ਉਚ ਮਿਆਰਾਂ ਦੀ ਤਵੱਕੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਤੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਸਾਬਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਬੇਹਦ ਮੌਕਾਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਜਚਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜੇਮਜ਼ ਮਾਈਕਲ ਲਿੰਗਦੋਰ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਕ ਨਿਰਪੱਖ ‘ਅੰਪਾਇਰ’ ਨਹੀਂ ਹੋ

ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸੰਸਥਾਗਤ ਵੱਕਾਰ ਇੰਨਾ ਕੁ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਗੁੱਝੇ ਕਟਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਝੱਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵੱਕਾਰ ਤੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੇ ਬਿਨਾਂ; ਪਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵੱਕਾਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਹੀਂ ਵਧਿਆ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਲਈ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ।

ਹਰ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਦੂਮਈ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਰਾਹ ਦਸੋਰਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ‘ਨਿਰਵਾਚਨ ਸਦਨ’ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਕੁ ਤਾਕਤ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰਾਖੇ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਸਥਾਈ ਅਕਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਹ ਵੱਡੀ ਜਮਹੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਪਰ

ਇਹ ਵੀ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਜਦੋਂ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਾਲਤੂ ਕੁੱਤੇ ਤੋਂ ਬੇਹੱਦ ਕੌਤੇ ‘ਬੁਲਡੋਗ’ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਸੱਤਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਕੋਲ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸੁਹਜ ਤੇ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਰੋਧਾਂ ਤੇ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀਆਂ ਕਾਰਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣਾ ਜ਼ੋਰ ਚਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਣਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸੰਤੁਲਨ ਕਿਸੇ ਪੱਥਰ ਵਿਚ ਘੜਿਆ-ਘੜਾਇਆ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ।

ਮਈ 2014 ਤੋਂ ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਚੁਣਾਵੀ ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਬਹੁਮਤ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਤੇ ਅਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਚੁੱਪ-ਚੁਪੀਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚਾਲੇ

ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਵਾਦ ਇਸ ਨਿਰੰਤਰ ਬੇਚੈਨੀ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ-ਤਰੀਨ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ।

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਫ਼ਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਤੇ ਬਚਾਅ ਵਿਚ ਬੋਲੇ; ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਜ਼ਰੂਰ, ਪਰ ਕੁਝ ਖਿੜ ਕੇ। ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹਾਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਗਿਲੇ-ਸ਼ਿਕਵੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਹਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ, ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਵਾਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਨੁਕਸਦਾਰ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਖ਼ਾਸ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਹੈ; ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਬੇਹਦ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੰਤਿਮ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਦੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਉਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਤੁਰੰਤ ਦੂਰ ਕਰੇ।

ਇਹ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਬਾਰੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਭਰਵੀਂ ਬੇਚੈਨੀ ਫੈਲੀ, ਬਲਕਿ ਦਿਕਤ ਤਾਂ ਨਿਰਵਾਚਨ ਸਦਨ ਵਿਚਲੀ ਕਥਿਤ ਕਾਇਰਤਾ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹਾਲੀਆ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਗਵਾ ਧਿਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਰਸਯੋਗ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰਾਂ ਵਾਲੀ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਚੁਣੌਤੀ ਸਦਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉਤੇ ਚੌਕਸ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸਿਵਲ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਨਾ ਭੁਗਤੇ। ਅਜਿਹੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸਦੀਵੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਖ਼ਤਰਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਵਾਜ਼ਬ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅੰਤ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ; ਪਰ ਇਹ ਕੰਮ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਨਿਆਂਪੂਰਨਤਾ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰੱਖੇ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਚੋਣਾਵਨੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਰਹੇ।

ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਹਾਰਕ ਹੌਸਲਾ ਤੇ ਸਜੀਵਤਾ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਖ਼ਤਰੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਿਖ ਪਥਰੀ ਵਾਂਗ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਬਾਹਰੀ ਬੰਦਾ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਲਕਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਨਿਰਵਾਚਨ ਸਦਨ ਵਿਚ ਸਮੂਹਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫ਼ੈਸਲੇ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਉਤੇ ਸੰਸਥਾਈ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਰਹਿਨੁਮਾਵਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਕਰਵਾਉਣ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਕਮ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਮਹੂਰੀ ਅਮਲ ਅਧੀਨ ਸੱਤਾ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜੋ ਦਲ ਕਦੀ ਪਿੱਛੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹਨ। ਜੋ ਅੱਗੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਆਮ ਲੋਕ ਕਿਸ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਉਪਰ ਬਿਠਾਉਣਗੇ, ਕਿਸ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਲਭੇ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਜਮਹੂਰੀ ਅਮਲ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਿਊਂਦਾ-ਜਾਗਦਾ ਹੋਰ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸਹੀ, ਜੇ ਹਾਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਹਰ ਅਮਲ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ, ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰਤੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿਚ ਉਭਰਨ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਜਾਏ

ਭਰਤ ਮਿਸ਼ਰ ਪ੍ਰਾਚੀ

ਜਮਹੂਰੀ ਅਮਲ ‘ਤੇ ਹੀ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਿਜਲਈ ਵੋਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ‘ਤੇ ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉਠਣ ਲੱਗੇ ਹਨ; ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਅਮਲ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਤੀਜੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਅਮਲ ਜਟਿਲ ਅਤੇ ਦੇਰ ਨਾਲ ਨਤੀਜੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਵੋਟਿੰਗ ਅਮਲ ਵਿਚ ਬਿਜਲਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੀ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਨਤੀਜੇ ਆਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਈਆਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਉਭਰੀ ਪਾਰਟੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਪਾਰ ਸਫ਼ਲਤਾ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵੱਡੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ- ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ

ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਹੋਂਦ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ‘ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ? ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਮਲ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਅਮਲ ‘ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਣ ਲੱਗੇ ਹਨ? ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਅਮਲ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਈਆਂ ਪੰਜ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਸ ਅਮਲ ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਫ਼ਤਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅੱਜ ਆਪਣੀ ਹਾਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਮਲ ‘ਤੇ ਇਕਤਰਫ਼ਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਿਜਲਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ (ਈ.ਵੀ.ਐਮ.) ਨੂੰ ਹਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਵਾਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਅਮਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਅੱਜ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਭ ਛੋਟੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਸਿਆਸੀ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਚੋਣ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਦੁਆਰਾ ਮਤਦਾਨ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਇਹ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇਸ਼ ਭਰ

ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਉਠਣ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਮੰਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ‘ਤੇ ਮੰਥਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰਚੀ ਦੁਆਰਾ ਵੋਟਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਅਮਲ ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਅਮਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁੰਝਲਦਾਰ, ਪਰ ਵੱਧ ਖਰਚੀਲਾ ਸਾਬਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਬਚਤ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਇਹ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਰੋਸੇਯੋਗ

ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਮਾਜਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਪਾਏ ਜਾਣ, ਬੈਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਪੇਟੀਆਂ ‘ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣੂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅੱਜ ਦੀ

ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੋਲਿੰਗ ਬੁਥਾਂ ‘ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਦੋਵਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਪਰ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੌਰਾਨ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾਲੋਂ ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਵਧੇਰੇ ਬਿਹਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਜਦੋਂ ਉਚੀ ਉਡਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੋਟਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਫਿਰ ਤੋਂ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਮਸ਼ੀਨਾਂ ‘ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਮੰਥਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਜਨਤਾ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦੀ ਬਜਾਏ

ਚੋਣ ਅਮਲ ‘ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਜਮਹੂਰੀ ਪਹਿਲ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਫ਼ਤਵੇ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ ਹਿਤ ਵਿਚ ਮੰਥਨ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਭਰਦੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਝਾਨਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਸੱਤਾ ਦੇ ਮੋਹ ਕਾਰਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਗ਼ਲਤ ਅਮਲ ਅਤੇ ਆਪਹੁਦਰੀ ਸੋਚ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੇ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੀ ਸਾਬਿਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸੱਤਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ਼ੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਮਾਜਿਕ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਦੇਣ, ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜੋੜ-ਤੋੜ ਵਿਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਤਰੀਕੇ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿਚ ਚੋਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬੈਲਟ ਪੇਪਰ ਰਾਹੀਂ ਹੋਵੇ, ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਰਾਹੀਂ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇ, ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪੇਪਰ ਬੈਲਟ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਈ.ਵੀ.ਐਮ. ਨਾਲ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਛੇਤ-ਛਾਤ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਈ.ਵੀ.ਪੀ.ਏ.ਟੀ. (ਵੋਟ ਦੀ ਰਸੀਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ‘ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਈ.ਵੀ.ਪੀ.ਏ.ਟੀ. ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਤਾਂ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਗਤਬਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਭਿਆਚਾਰ ਪਰਿਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵੀ। ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਾਰਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸਹਿਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਹਰੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਈ ਵਾਰ ਇੰਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਘੂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈ ਪਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਵਾਪਰ ਜਾਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਉਸ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਪਛਾਣ ਨਾ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਜਾਂ ਸਥਿਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੰਨੀ ਲਚਕਦਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਤੱਤ ਵੱਧ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਫੋਨ: +91-98728-34835

ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਪਰੰਪਰਿਕ ਹੋਂਦ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸੰਕਟ ਸਮੱਸਿਆਮੂਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨਿਰੰਤਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਲਘੂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਸ਼ਰਤ ਪਛਾਣ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਿਚ ਭਾਰੂ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਦਖਲ ਇਸ ਕਦਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੂਲ ਪਛਾਣ ਬੇਪਛਾਣ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਬੰਦਾ ਖਾਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਭਾਵ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਮਕੈਨੀਕੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਿਮਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਛੁੰਨ ਕੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਿਰਜਣਾ-ਵਿਹੁਣੇ ਰੋਬੋਟੀ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਢਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚ ਜੀਣ-ਬੀਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਅਜੋਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਬਦਲਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸੰਕਟ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚਿੰਤਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਦਾ ਅਮਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੂਹ ਦੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਬਾਇਲੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਿਸ਼ਰਣ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਦਰਜੇਬੰਦੀ ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ ਸਾਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲ

ਪੰਜਾਬੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸੰਕਟ

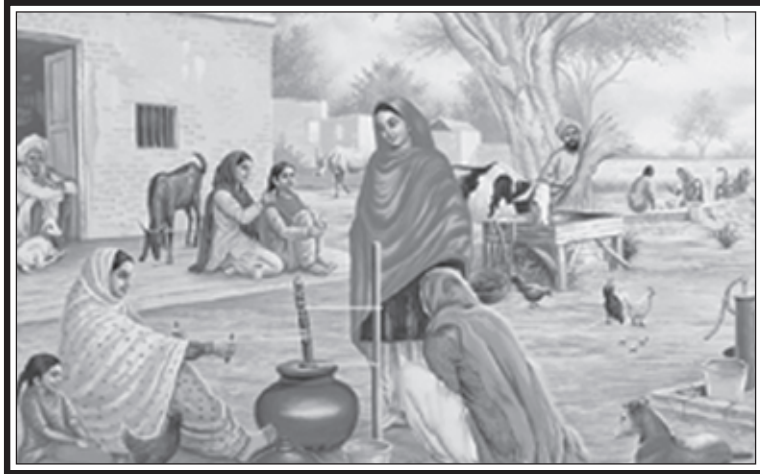
ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਧੀਨ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਧਰੋਬੰਦੀ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਿਸਾਲ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੱਧਕਾਲੀ ਯੁੱਗ-ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਇਸ ਦਰਜੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਨਤਾ ਮਿਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਭਾਰੂ ਪਿਰ ਦੀਆਂ ਵਧੀਕੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿਚ ਸਹਿਹੋਂਦ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ-ਵ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਨੁਕੂਲ ਲੋਕਰਾਜੀ ਰਾਜਸੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਅਹਿਮ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣਮੂਲਕ ਦਰਜੇਬੰਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਰੋਸਮਈ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਉਠਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ ਨੇ ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਦੀ ਅਧਿਐਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਦਾ ਘਣਾ ਸਬੰਧ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਸ ਨੇ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਠਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈਆਂ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮਹਿਜ਼ ਸਹਿਹੋਂਦ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਬੱਝੀਆਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਰਹਿ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਦੀ ਮਾਨਵ ਪੱਖੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੇ ਦਿਖਦੀ ਸਾਂਝ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸਲੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਉਤੇ ਵਧੇਰੇ ਬਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਉਤਰ-ਆਧੁਨਿਕਵਾਦ ਨੇ ਮਹਾਂਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲਘੂ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਦਾ ਜੋ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਨੂੰ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਮਾਨਵੀ ਚਿਹਰਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਰਲਾਅ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇਵੇਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਾਲਾ ਪੱਖ ਵੀ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਬਲਾਕ ਦੇ ਪਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਅਧੀਨ ਜੋ ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਨਵ-ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਖੇਤਰੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸੀਏ ਉਤੇ ਧੱਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਲਘੂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤ੍ਰੇਤੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਖਸੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਮਸਲਾ ਬਣਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਨੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਵੀ ਨਵੀਆਂ ਅੰਤਰ-ਵ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਨੇ ਲਘੂ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਲਵਾਦੀ ਅਤੇ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ

ਪੁਨਰ-ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦੇ ਹਨ ਨੂੰ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਪਛਾਣਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲਘੂ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰੀਤਾਂ-ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਨੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਸਰੂਪ ਵਾਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਨੇ ਭਾਰੂ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਣ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹੁਣ ਕੋਈ ਇਕਮੁੱਠ ਇਕਾਈ ਨਹੀਂ। ਭਾਰਤੀ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀ ਇਸ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਇਕਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਤੰਦ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋੜਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ

ਦੇਹਰੀ ਮਾਰ ਮਾਰੀ ਹੈ। ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਭਾਸ਼ਾ, ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਚੇ-ਨੀਵੇਂ ਦੀ ਦਰਜੇਬੰਦੀ ਦੇ ਚੌਖਟੇ ਵਿਚ ਨੂੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਦੋ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਰਗੇ ਟਕਰਾਵੇਂ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਬੱਝ ਗਏ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਣਦਾ ਸਥਾਨ ਦੁਆਉਣ ਲਈ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ-ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼-ਯੁੱਗੀ ਵਰਗੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਨਵਾਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼

ਬੁਣਤਰ ਵਿਚ ਗੋਲਣਯੋਗ ਵਖਰੇਵੇਂ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਟਕਰਾਵੇਂ ਅੰਤਰ-ਵਿਰੋਧ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਵਿਆਹ-ਪ੍ਰਬੰਧ, ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਲਿੰਪੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਾਸਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦਾ ਅਨੇਕਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਦਬਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਮੂਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣ ਨਾਲ ਜੀਅ ਸਕਣ ਦੇ ਗੌਰਵ ਤੋਂ ਸੌਂਪਣਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨੇਸ਼ਨ ਸਟੇਟ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਤਰਜੀਹਾਂ ਹਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੇ-ਦਰਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹਾਸੀਏ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਦੋ ਵਕਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਖਸਤਾਹਾਲ ਕਰ ਛੱਡੀ ਹੈ। ਉਰਦੂ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਉਤਲੇ ਅਫ਼ਸਰਸ਼ਾਹ ਵਰਗ ਵਿਚ ਮਾਨਤਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ

ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਵੀ ਬੜੇ ਸੰਕੋਚ ਅਤੇ ਚੇਤੰਨਤਾ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਆਰਥਿਕ-ਰਾਜਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਤੇ ਸੱਤਾਵਾਨ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਗੋਚੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਭੋਗਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਗੁਆਚਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਿਮਰਤੀਆਂ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਗੁਆਚਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਹਿਸਾਸ-ਏ-ਕਮਤਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਫਿਰਕੇ- ਈਸਾਈ, ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ ਆਦਿ, ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਗੌਰਵ ਨਾਲ ਜਿਉਂ ਸਕਣ ਵਿਚ ਔਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਸੰਕਟ ਇਸ ਕਦਰ ਗਹਿਰਾ ਹੈ ਕਿ ਸਥਿਤੀ ਉਲਟੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ

ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਨਵ-ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਦਬਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਆਪਣਾ ਵਿਲੱਖਣ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਮਲ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਚਿਰਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਵੇਂ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਿੱਗਰ ਪਛਾਣ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਵਿਲੀਨੀਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹਤ ਵਾਲਾ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਪੱਕੀ ਹੈ। ਬਸਤੀਵਾਦ ਵਾਲੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਸਾਧਾਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਅਮਰਤਿਆ ਸੇਨ ਦੀ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਉਤੇ ਵੀ ਢੁਕਦੀ ਹੈ ਕਿ “ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਅਤੇ ਵਿੱਥ ਬਰਾਬਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।”

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਸਿੱਦਤ ਭਰੀ ਚਾਹਤ ਨਾਲ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਪੱਛਮੀ ਸਮਾਜ-ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਲੀਨੀਕਰਨ ਕੋਈ ਸਹਿਜ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਗੋਰਾ ਸਮਾਜ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਮਾਨਵੀ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਹ ਗੁੱਝਾ ਨਸਲੀ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿਚ ਰੋਹਮਈ ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਵਚੇਤਨ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਤਾਵਾਨ ਗੋਰੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਥਾਂ ਆਦਿ-ਵਾਸੀ ਬਸਿੰਦਿਆਂ ਦਾ ਹਮਦਰਦ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅਜੋਕਾ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਚਾਹੇ-ਅਣਚਾਹੇ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਮੰਡੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਤਾ ਉਸੇ ਗਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੁਨਰ-ਗਠਿਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਪਾਸੇ ਧਨੀ ਕਿਸਾਨੀ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਬਣ ਕੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਿਮਨ ਕਿਸਾਨੀ, ਦਸਤਕਾਰੀ ਵਰਗ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹਾਸੀਏ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹਾਸੀਏ 'ਤੇ ਗਿਆ ਇਹ ਵਰਗ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਤੋਂ ਵਿੱਥ ਥਾਪ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪਛਾਣ ਬਣਾਉਣ ਵੱਲ ਅਹੁਲਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਲਿਤ ਵਰਗਾਂ, ਔਰਤਾਂ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜਾਤ-ਪਾਤੀ ਤੇ ਜਗੀਰੂ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਪੇਸ ਵਿਚ ਜੀਣ-ਬੀਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨੇ ਪੰਜਾਬਾਂ (ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ, ਭਾਰਤੀ, ਪਰਵਾਸੀ) ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਪਰੰਪਰਿਕ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰਤੀਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ-ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਤੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ‘ਪੰਜ-ਆਬ’ ਅੱਜ ਛੇਵੇਂ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੰਗਲੀ ਧਰਤ ਨੂੰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ‘ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ‘ਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਕਸਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਝੁੱਲੀਆਂ ਤੇ ਤੂਫ਼ਾਨਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੇ

ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੇਨੀ
ਫੋਨ: +91-99156-28853

ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਅੱਜ ‘ਉਤਤਾ ਪੰਜਾਬ’ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ? ਉਥੇ ਗਾਇਕ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦੀ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਆਈ ਐਲਬਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਹੀ ਤਰਾਸਦੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ‘ਸਮਾਂ’ ਬਣ ਕੇ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਨੇ ਬਾਲ ਉਮਰ ਦੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ। ਸਰਾਬ, ਅਫ਼ੀਮ, ਭੁੱਕੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ‘ਚਿੱਟੇ’ ਦੀ ਦਸਤਕ ਨੇ ਪੰਜਾਬ

ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ ਸਾਡਾ ਕਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ...

ਨੂੰ ਖੋਖਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤ ‘ਚ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਫਿਲਮਾਇਆ ਹੈ। ਸੱਚ ਕੌਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੁਣਿਆ ਸੀ; ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ‘ਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਸੱਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਉਠਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ, ਪਰ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਿਛਾਂਹ ਨਹੀਂ ਹਟੇ। ਅਖੇ, ਐਲਬਮ ਵੋਟਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਉਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਉਂਜ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਹੀ ਕੀਤਾ।

ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੌਰੇ ‘ਤੇ ਆਏ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਰੈਲੀ ਦੌਰਾਨ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 70 ਫੀਸਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ਈ ਹਨ। ਇਸ ਬਿਆਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ‘ਚ ਤਰਬੱਲੀ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕਈ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਦੀ ਕਰਤੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ‘ਤੇ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਆਫ਼ੀ ਵੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਨੇ ਇਸ ਵਿਰੁਧ ਧਰਨਾ ਦੇ ਕੇ ਰੋਸ ਜ਼ਾਹਰ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਤੇ ਫਿਰ ਕੇਂਦਰੀ

ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਨਸ਼ੇ ਵਧਣ ਬਾਰੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਦਰਅਸਲ ਧੜੇ ਨਾਲ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਤਸਕਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ‘ਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੀ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਖੋਲ੍ਹੇ ਨਸ਼ਾ ਛੁਡਾਉ ਕੇਂਦਰ ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹਨ। ਸਰਹੱਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੈ।

ਮੰਨ ਲਈਏ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਹੋਰ

ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਹੈ, ਪਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖੇਪਾਂ ਫੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਕਿਥੋਂ, ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕੀਹਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ? ਨਾਲੇ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨੋਟ ਬੰਦ

ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਨਸ਼ਾ ਬੰਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ? ਨੋਟਬੰਦੀ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਔਖੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਨੋਟਬੰਦੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਝੱਲੀਆਂ, ਉਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਨਸ਼ਈਆਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਾ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਰੋਜ਼ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਰਹੇ। ਉਦੋਂ ਨਸ਼ੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਵਿਰੋਧ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਮੱਧਮ ਕਿਉਂ ਪੈ ਗਈਆਂ ਸਨ? ਨੋਟਬੰਦੀ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾਗ਼ ਦਿੱਤੇ।

ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦਰਦ ਸਮੋਈ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਿਆਨ ਤਾਂ ਕਰੇਗਾ ਹੀ। ਦਰਦਮੰਦਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਉਠਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਸੁਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਕੁਝ ਕੀਤਾ? ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਖੁਦ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਦਾ ਰੋੜਾ ਵੀ ਬਣਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸਿਆਸਤ ਪਿਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਆਪਣਾ ਵੱਕਾਰ ਗਵਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਲਾਕਾਰ ਸਮਾਜ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ੍ਰੋਤ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਧਿਆਨ ‘ਚ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਲਾ ਕਿਸੇ ਲਈ ਕੀ ਮਾਅਨੇ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਲਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਨਾ ਸਮਝੇ,

ਬਲਕਿ ਕਲਾ ਰਾਹੀਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ‘ਤੇ ਸੀਸ਼ਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਖਾਏ।

ਹੁਣ ਹਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਕੁ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਵੇਂ-ਪੁਰਾਣੇ ਗਾਇਕ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਪਰੋਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋਣਗੇ? ਅਜਿਹੇ ਗਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗਾਏ ਗਾਣੇ ਨਸ਼ਾ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਸਿੱਧ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਮੌਤ ਮੰਡੀ ‘ਚ ਵਿਆਹ ਦੌਰਾਨ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਡਾਂਸਰ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਗੀਤਾਂ ‘ਚ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਥਿਆਰ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਗੰਡਾਸੇ, ਬੰਦੂਕਾਂ, ਰਿਵਾਲਵਰ, ਚਾਕੂ ਤੇ ਬੇਸਬਾਲ ਅਪਰਾਧ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਕੇ ਹੀ ਨੌਜਵਾਨ ਕਲਮ, ਵੰਝਲੀ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪਣਾ ਉਲੂ ਸਿੱਧੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਸ਼ੇ ਜਿਹੇ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲੇ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਉਕਾ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਔਖ ਕੱਟਣੀ ਪਵੇਗੀ, ਪਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਹਾਲਾਤ ‘ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ। ਸੂਰਜ ਅਸਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਰ ਧਰਮ ਕੰਮੇਆਣਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ- ‘ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਬਸ ਮੌਤ ਦਿਉ ਮੇਰਾ ਘੁੱਗ ਵਸਦਾ ਪੰਜਾਬ’।

ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਪਿਆਰ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਰਿਹੈ...

ਮੈਂ 'ਡਿਪਰੈਸਡ' ਹਾਂ ਪਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਡਿਪਰੈਸਡ ਇਕ ਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਥਿਰ ਨਾਵ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਡਿਪਰੈਸਡ ਸਮਾਜਿਕ ਵੰਡਾਂ, ਬਸਤੀਵਾਦ, ਨਸਲਵਾਦ, ਮੋਟਾਪੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਘ੍ਰਿਣਾ, ਵਿਤਕਰੇ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਡਿਪਰੈਸਡ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਕੇਵਲ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਰਸਾਇਣਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਕਰ

ਸੇਲਬ ਲੂਨਾ ਤਰਜਮਾ: ਨਿਕਿਤਾ ਆਜ਼ਾਦ

ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਕ ਹਾਲਾਤ ਉਤੇ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਬਣੀਆਂ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਬਾਰੇ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦੀਆਂ। ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਤਰਜੀਹ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਸਥਾਈ ਮੌਤ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ। ਆਪਣਾ ਇਲਾਕਾ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਕੋਨੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਦਮ ਬੜਾ ਔਕੜਾਂ ਭਰਿਆ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਂਭਿਆ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਸਿੰਗਲ ਜਿਊਣ ਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ? ਅੱਜ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਹਾਂ, ਜਦ ਮੈਂ ਸਿੰਗਲ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਹਨ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਦੇ ਵੀ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਸਾਥੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਕੱਲਾ ਜਾਂ ਅਧੂਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਇਕਲਾਪਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਦ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਸ ਪਾਸ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਰਥਿਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੇ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਇਹ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਂ/

ਕੌਣ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਦ ਅਸੀਂ 'ਸਿੰਗਲ' ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ?

ਨਿੱਠ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ-ਗੁੜਨ ਵਾਲੀ ਨਿਕਿਤਾ ਆਜ਼ਾਦ ਫਿਲਹਾਲ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਕੋਹੜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਫਰੋਲਦੀ ਮਸਲੇ ਦੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਅਹੁਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੇਲਬ ਲੂਨਾ ਦਾ ਇਹ ਲੇਖ ਉਸ ਨੇ ਉਚੇਰਾ ਤਰਜਮਾ ਕਰ ਕੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸੇਲਬ ਨੇ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਇਕ ਆਮ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੇਲਬ ਨੇ ਜਿੰਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਇਹ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਨਿਕਿਤਾ ਆਜ਼ਾਦ ਨੇ ਉਸੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਨਵੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਅਤੇ ਨਿਵੇਕਲੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ ਉਛਾਲੇ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨਿਕਿਤਾ ਆਜ਼ਾਦ

ਪਿਆਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ/ਸਮਾਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਨਿਖੜਵੇਂ ਨਾ ਸਹੀ, ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਿੰਗਲ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਦ ਉਹਦਾ ਭਾਵ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਅਪਣੱਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਹ ਸਭ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਮਾਂਸ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰੋਮਾਂਸ ਨਾਲੋਂ ਅਪਣੱਤ ਦੀ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੀ, ਜਿਹੜਾ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰੇ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਥ ਦੇਵੇ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਸਾਂਝਾ ਕਰੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ਼ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਪਰ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਿਰਫ਼ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਜਦ ਮੈਂ ਨਿੱਕਾ ਸਾਂ ਤਦ ਗੈਰ-ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਦੋਸਤੀ ਵਾਲੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਮਿਲਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਬਝਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਉਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਮਿਲਣੀ ਬਿਲਕੁਲ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼ਾਇਦ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੀ ਨਾਦਾਨਗੀ ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੁੱਖਾਂ ਭਰੇ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਕਠੋਰਤਾ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਮਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਬਕਾਣ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਇੰਨੀ ਤਾਕਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦੀ ਕਿ ਹਰ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਸਕੀਏ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਚੁਣ ਦੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ 'ਤੇ ਸਮਾਂ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਖੈਰ, ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਆਰਥਿਕਤਾਵਾਂ' ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ; ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜੋ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ, ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਾਤ (ਜਾਤ, ਲਿੰਗ ਆਦਿ), ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ 'ਅ-ਪਿਆਰਯੋਗ' ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬਚਿਆ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ?

ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਅ-ਪਿਆਰਯੋਗ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ। ਮੋਟਾ, ਭੂਰਾ, ਔਰਤਾਂ ਵਰਗੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਵਾਲਾ। ਜਦ ਵੀ ਮੈਂ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਭ ਅਕਸਰ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਾਂਗਾ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਵੀ ਇੰਜ ਹੀ ਕਰਨਗੇ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੁਝ ਖਾਸ ਇਨਸਾਨਾਂ ਲਈ ਠੀਕ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਅਧੂਰੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਮਸਲਾ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਅਤੇ

ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅ-ਪਿਆਰਯੋਗ ਅਤੇ ਘ੍ਰਿਣਾਯੋਗ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇ ਕਾਬਲ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਜੇ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਮਿਲਦੀ, ਪਰ ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਸਾਨੂੰ ਅਪਣੇ ਆਪ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਇੰਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮਾੜੇ ਚਰਿਤਰ ਦਾ, ਮੇਰਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਮਾੜੇ ਵਰਤਾਓ

ਕੁਝ ਦੂਜੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ-ਸੁਮੇਲ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ (ਜੋ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ), ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸਰੀਰਕ-ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਪਾਸੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਹਰ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਤੈਅ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਸਮਝਾਂ ਜਾਂ ਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇਵਾਂ ਜਾਂ ਨਾ।

ਇਸ ਨੂੰ 'ਚੋਣ' ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਣਾ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਘੱਟ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੈਕਸੂਅਲ ਤੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ 'ਆਮ' ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਗੋਰੇ, ਪਤਲੇ, ਉੱਚੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਧਰ ਵਾਲੇ, ਜਾਂ ਅਪਾਹਜ ਨਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੋਣ ਜੇ ਉਹਨਾਂ

ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ, ਤਦ ਇਹ ਸਵਾਲ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕੀ ਨਤੀਜੇ ਹੋਣਗੇ? ਇਹ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕਿਥੋਂ ਆਉਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਗੀਆਂ? ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਇਨਸਾਨ ਜੋ ਸਨਮਾਨਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ 'ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਯੋਗ' ਪਿਛੋਕੜ ਤੋਂ ਹੋਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਸੋਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਇਹ ਸਮਝ ਪਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਈ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੀ ਹਨ ਜਦ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਵਿਚ; ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਆਰਥਿਕਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ, ਬਰਾਬਰ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ

ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ, ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਦੋਸਤ ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਦੂਜੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ। ਉਦੋਂ ਵੀ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ-ਸੁਮੇਲ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ (ਜੋ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ), ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਸਰੀਰਕ-ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਪਾਸੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਹਰ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸੀਮਾ ਤੈਅ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਦਾ ਸਾਰਾ ਭਾਰ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰੀਏ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰੀਏ ਜੋ ਇਸ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਰ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ ਦੇ ਮਾੜੇ-ਭੈੜੇ ਮੰਨੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ/ਸਰੀਰਾਂ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵੈਸੇ ਹੀ ਤੱਥਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸੇ ਡਿਪਰੈਸ਼ਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਘਟੀਆ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ/ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਵੱਜੋਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇਣ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖਾਸ ਮੰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ, ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਦੋਸਤ ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੈਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ

ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦੇਣ।

ਅਕਸਰ ਹੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੱਗਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਉਸਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤੈਅ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਗੱਲ ਬੋਝੀ ਹੰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਘਟੀਆ ਜਾਪਦੀ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਹ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ-ਕੀ ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਦਵੇਗਾ? ਕੀ ਉਹ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਵੇਗਾ? ਕੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੇ ਸਮਾਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ? ਕੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਿਹਨਤ ਕਰੇਗਾ? ਕੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਔਖੇ, ਬਕਾਣ ਭਰੇ, ਔਕੜਾਂ ਭਰੇ, ਕੋਈ ਧੰਨਵਾਦ ਨਾ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ, ਅਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਕੰਮ' ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ? ਮੈਂ ਇਹ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਘੱਟ-ਵੱਧ ਕਰ ਸਕਾਂ, ਤਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਜੋ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵਾਂ।

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਦ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਔਪ-ਨਿਵੇਸ਼

ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਝ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੰਝ ਹੀ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ, ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ- ਇਹਨਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਲੜਦੇ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ।

ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਸਿਆਸੀ ਹੈ?

ਦਰਅਸਲ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲ ਲੜ-ਲੜ ਕੇ ਥੱਕ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਵਾ-ਮੰਨਵਾ ਕੇ ਥੱਕ ਗਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਸਾਥੀ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਵੀ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਕਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਉਹ ਸਾਧਨ ਵੰਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਜੋ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣਗੇ- ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਥੱਕ ਗਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਪਤਲੇਪਣ ਅਤੇ ਗੋਰੇਪਣ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਸਾਥੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਨਿਵਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ)

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਸਬਕ

ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਈ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ 2015 ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਬਿਹਾਰ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚਲਾਈ, ਠੀਕ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਮੁਹਿੰਮ ਉਸ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਅਤਿ-ਪਛੜੀਆਂ ਅਤੇ ਅਤਿ-ਦਲਿਤਾਂ (ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਮਹਾਦਲਿਤ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਵੀ

ਅਭੈ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ

ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਮਾਹਿਰ ਜੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਣ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਹਥਕੋਡੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਕੁਝ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤਿ-ਪਛੜੀਆਂ, ਮਹਾਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਪਛੜੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖ ਸਕੇ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਚਾਲ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 90 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਲਾਲੂ ਯਾਦਵ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਜਦ) ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਯਾਦਵਸ਼ਾਹੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਜਾਰਜ ਫ਼ਰਨਾਂਡਿਜ਼, ਸ਼ਰਦ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਕੇ.ਸੀ. ਤਿਆਗੀ ਵਰਗੇ ਜਦ ਨੇਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਲੱਗ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਉਦਾਰ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖੋਮੇ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਲਾਲੂ ਰਾਜ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਕੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਨਿਤੀਸ਼ ਨੇ ਦਲਿਤਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਦਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਪਛੜੀਆਂ ਵਿਚ ਅਤਿ ਪਛੜੀਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦੇ ਕਰਪੂਰੀ ਫ਼ਾਰਮੂਲੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਉਤਾਰਿਆ। ਨਿਤੀਸ਼ ਨੇ ਹੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਉਭਰੇ ਪਛੜੇ ਮੁਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਸਭ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਯਾਦਵਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਜਾਟਵਸ਼ਾਹੀ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਾਰਖੋਰੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਅਹਿਮ ਸਿਆਸੀ ਦਲ ਹੁਣ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਖਿਲਾਫ ਸਾਂਝਾ ਮੋਰਚਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਸਕੀਮਾਂ ਲੜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੁਖੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਗਠਜੋੜ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਾਲ 2019 ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ-ਮੋਹਰਾ ਤਕਰੀਬਨ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਬਣਨਾ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਘੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਭੈ ਕੁਮਾਰ ਦੂਬੇ ਨੇ ਇਸ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨੁਕਤੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਮੌਲਵੀਆਂ ਦੀ ਫ਼ਤਵੇਬਾਜ਼ੀ ਕਾਇਮ ਰਹੀ।

ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਚੋਣ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਜ਼ਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੋਣ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਦੋਵਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਿਧਾਂਤ ਰਾਜਨੀ ਕੋਠਾਰੀ ਦੀ ਦੇਣ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤੀਕਰਨ, ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਕੋਠਾਰੀ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਜਾਤੀਵਾਦੀਕਰਨ ਦੇ ਆਈਨੇ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਹੁੰਦੇ ਜਾਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਅਮਲ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਛੁਪੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸੂਤਰੀਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਠਾਰੀ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ

ਇਕ ਵੱਡੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਕਈ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਸਮਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਜਮਾਵੜੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ-ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਇਹ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਹਿੰਸੇਦਾਰੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਵਖਰੇਵੇਂ ਵਿਚ ਪਏ ਜਾਤੀ-ਸਮੂਹ ਆਧੁਨਿਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਉਤਰਨ ਕਾਰਨ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕਰਨ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਦਾਰ

ਰਾਜਨੀਤਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਚੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਪਰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ, ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਪਛਾਣਾਂ ਦੇ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਸਮਝ ਇਹ ਬਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਠਾਰੀ ਇਹ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ

ਉਸ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਦਰਅਸਲ ਹਰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਦ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ 1993 ਦੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਰ ਬੋਝਚਿਰੀ ਗਠਜੋੜ ਨੇ ਪਛੜੀਆਂ-ਦਲਿਤਾਂ-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ 'ਹਿੰਦੂ ਵਿਜੇ ਦਿਵਸ' ਨੂੰ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਠਾਰੀ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਸਟੀਕ ਬੈਠ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਅੱਜ ਸਥਿਤੀ ਬਦਲ ਗਈ ਹੈ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਆਪਣੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਾਟਾਂ, ਕੁਰਮੀਆਂ,

ਰਾਜਭਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਦਾਂ ਵਰਗੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਜਾਤੀ-ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਲ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵੱਖਰੇ ਫ਼ਿਰਕੇ ਨੂੰ ਗੋਲਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਦਲ ਸਰਗਰਮ ਹਨ; ਪਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀਵਾਦ ਦੀ ਚੋਣਾਵੀ ਤਾਕਤ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਚੁਣਾਵੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਜ਼ਰੀਏ ਇਕ ਉਦਾਰਤਾਵਾਦੀ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਾਂ ਹੋ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਪੁਨਰ-ਉਥਾਨਵਾਦੀ ਰਵੱਈਏ 'ਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਰਾਜ ਦਾ ਆਧਾਰਿਤ ਰਾਜ ਦਾ

ਮਾਡਲ ਬਣਨ ਦੇ ਹਨ। ਅਜੇ ਇਹ ਮਾਡਲ ਸਿਰਫ਼ ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਯੋਗੇਂਦਰ ਯਾਦਵ ਨੇ 1999 ਵਿਚ 'ਦੂਜੇ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਉਭਾਰ' ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (ਪਹਿਲਾ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਉਭਾਰ 60 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਚੁਣਾਵੀ ਗਲਬੇ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ), ਉਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਰੁਝਾਨ ਵਿਚ ਹੁਣ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕੋਠਾਰੀ ਦੇ ਸੂਤਰੀਕਰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਯਾਦਵ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪਛੜੇ ਵਰਗਾਂ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਵਰਗਾਂ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਵੱਡੀ

ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮਤਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਗੋਲਬੰਦੀ ਵੀ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਰਗ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਏਜੰਡੇ 'ਚੋਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਿਤਕਾਰੀ ਏਜੰਡਾ ਚੁਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਡਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਛੜੇ ਅਤੇ ਦਲਿਤ ਵਰਗ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਈਸਾਈਆਂ ਅਤੇ ਬੋਧੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਹਨ। 2017 ਦੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕਤੰਤਰਿਕ ਉਭਾਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਹਾਸੀਆਗ੍ਰਸਤ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤੀਕਰਨ 'ਤੇ ਇਹ ਆਧਾਰਿਤ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਸੰਦ ਵੰਡੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਾਤੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਤੀਆਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਤੀਆਂ ਯਾਦਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਟਵਾਂ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ।

ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਇਹ ਇਕ ਫ਼ਿਰਕੂ ਵੰਡ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਨਫ਼ਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਬਿਹਾਰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਠੀਕ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਰਗੀ ਹੀ ਚੋਣਵੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਵੋਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮਰਥਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਵਿਆਪਕ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਕੁਝ ਖੋਹਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ, ਉਹ ਯਾਦਵਾਂ ਅਤੇ ਜਾਟਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਗ਼ਰੀਬ ਤਬਕੇ ਨੂੰ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਬਸਪਾ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਿਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਮਾਡਲ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਿੱਖੇਗੀ?

ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਪਿਆਰ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਰਿਹੈ...

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹੀ ਪਿਆਰ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾ-ਬੁਝਾ ਕੇ ਔਕ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚੁਣਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਮਹੱਤਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤਰਜੀਹਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਉਦੋਂ ਹੀ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵੰਡਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਖਾਣੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਣਾ ਬੰਦ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਤੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮਰਨ ਲਈ ਛੱਡਣਾ ਹੈ।

ਮੈਨੂੰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ 'ਫੇਮ' ਆਤਮ-ਘਾਤ ਦੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਇਕ ਲਮਹੇ ਵਿਚੋਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ 'ਫੇਮ' ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀਆਂ; ਮਹਾਨ ਲੋਕ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਤਾਕਤ ਦਾ ਸਰੋਤ ਸਨ; ਲੋਕ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਕਲਾ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸਮੂਹ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ

ਨੂੰ ਛੁਹਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਸ ਉਹੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਅਨੋਖੀ ਛੋਟੀ 'ਮਸ਼ਹੂਰੀ' ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ

ਪਿਆਰ ਦੀ ਬਨਾਵਤ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ, ਅਜਿਹੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਕਰਨਾ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਬੱਝਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਇਕੋ ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰਾਖਵੀਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਪਾਏ।

ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਜਾਂ ਟੋਕਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਆਤਮ ਹਤਿਆ ਔਖਾ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਫੈਸਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਮੈਨੂੰ

ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਤੇ ਆਤਮ-ਘਾਤ ਦਾ ਉਸ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਗਤੀ ਤੇ ਤੀਬਰਤਾ ਨਾਲ ਆਤਮ ਹਤਿਆ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ

ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਤਾਲੁਕ ਹੈ।

ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਿਨਸੀ ਪੁੰਜੀ (ਸਬੰਧ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ) ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?

ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਪਲ ਆਏ ਹਨ ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਜਾਂ ਲਗਵਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਉਦਾਸੀ ਨਹੀਂ ਛਾਏਗੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ

ਹੈ, ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕੋਈ ਮੈਸੇਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਗੈਪ ਜਾਂ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਭਰੀਆਂ ਨਾ ਜਾ ਸਕਣ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਪਦਾਰਥਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਿਵੇਸ਼/ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

ਪਿਆਰ ਦੀ ਇਹ ਬਨਾਵਤ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ, ਅਜਿਹੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰੇ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਕਰਨਾ ਮੈਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਬੱਝਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਇਕੋ ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰਾਖਵੀਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਰੋਮਾਂਸ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਨਾ ਵਾਪਰਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਵੇਚੇਤਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਪਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ 'ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀਵਾਦ' ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਨਾ ਕਹਿਣਾ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪੁੰਜੀਵਾਦ ਜੋ ਵੰਡ ਕੇ ਜਿੱਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਫੁਟ ਪਾਉ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ)। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਣਾ

ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਪਸ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ- ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਜਾਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦੇ।

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ 'ਪਿਆਰ' ਕਰੇ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰੇ, ਤਰਜੀਹ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਥੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਪਿਆਰ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ- ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਸਟੇਟ ਅੰਦਰ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਸਰੀਰਾਂ (ਇਨਸਾਨ) ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਬਣਾ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹੈ।

ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਅਤੇ ਰੁਚੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। 'ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣ' ਵਾਲਾ ਇਹ ਭਰਮ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਕੰਮ ਹੈ- ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਧੱਕੇ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਗੈਰ-ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ- ਕੀ ਅਸੀਂ 'ਪਿਆਰ' ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਕੀ ਅਸੀਂ ਉਹ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਕੀ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਹੈ?

#

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਚਉਥੀ ਵਾਰ ਦੀ ਇਸ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਲਈ ਵਰਮੇ ਅੱਗੇ ਹੀਰੇ ਦੀ ਕਣੀ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਰੂਪੀ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਧਾਗਾ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਮਾਲਾ ਪਰੋਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਧਾਗੇ ਨਾਲ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕਰਕੇ ਸੁੰਦਰ ਮਾਲਾ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਲਿਵ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ, ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਧੀਰਜ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣ ਕੇ ਭਾਵ ਚਰਨੀ ਲੱਗ ਕੇ, ਹਲੀਮ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਉਹ ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਾਉਣੀ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣਾ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਭਾਵੇਂ ਅਲੂਣੀ ਸਿਲ ਚੱਟਣ ਵਰਗਾ ਬਿਖੜਾ ਕਾਰਜ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਤਰਸਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਹੀਰੇ ਹੀਰਾ ਬੇਧੀਐ
ਬਰਮੇ ਕਣੀ ਅਣੀ ਹੋਇ ਹੀਰੈ।
ਧਾਗਾ ਹੋਇ ਪਰੋਈਐ
ਹੀਰੈ ਮਾਲ ਰਸਾਲ ਗਹੀਰੈ।
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਗੁਰੂ ਸਬਦ ਲਿਵ
ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਮਰੈ ਮਨੁ ਧੀਰੈ।
ਮਨਜਿਣਿ ਮਨੁ ਦੇ ਲਏ
ਮਨ ਗੁਣਿ ਵਿਚਿ ਗੁਣ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਰੀਰੈ।
ਪੈਰੀ ਪੈ ਪਾ ਖਾਕੁ ਹੋਇ
ਕਾਮਧੇਨੁ ਸੰਤ ਰੇਣੁ ਨ ਨੀਰੈ।
ਸਿਲਾ ਅਲੂਣੀ ਚਟਣੀ
ਲਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਤਰਸਨ ਸੀਰੈ।
ਵਿਰਲਾ ਸਿਖ ਸੁਣੈ ਗੁਰ ਪੀਰੈ॥੧੬॥

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਢਾਲ ਕੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜੋ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਵਿਚ ਜਲ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਨ ਸੂਰਜ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਿ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਵਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਸਿਆਣਪ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਸਮਝਦਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿੱਧੀ-ਸਾਦੀ ਰਹਿਣੀ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਤੀ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖਣ

ਵਿਰਲਾ ਸਿਖ ਸੁਣੈ ਗੁਰ ਪੀਰੈ

ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਮਕਸਦ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਬਾਕੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਕੰਨ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆ ਉਹ ਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨੀ ਲੱਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹਲੀਮੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਲੀਮੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੋਰਾ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਸ ਭਵਜਲ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰਕ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਵਿਚਲਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇੰਜ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਸੱਚ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਇੱਕ ਮੁਕਤਿ ਜੀਵਨ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ:

ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਗੁਰ ਸਿਖ ਸੁਣਿ
ਅੰਦਰਿ ਸਿਆਣਾ ਬਾਹਰਿ ਭੋਲਾ।
ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਇ
ਵਿਣੁ ਗੁਰਸਬਦਿ ਨ ਸੁਣਈ ਬੋਲਾ।
ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਣਾ
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਵਿਣੁ ਅੰਨਾਂ ਖੋਲਾ।
ਵਾਹਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਬਦੁ ਲੈ
ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਚੁਪਿ ਚਬੋਲਾ।
ਪੈਰੀ ਪੈ ਪਾ ਖਾਕੁ ਹੋਇ
ਚਰਣਿ ਧੋਇ ਚਰਣੇਦਕ ਝੋਲਾ।
ਚਰਣ ਕਵਲ ਚਿਤੁ ਭਵਰੁ ਕਰਿ
ਭਵਜਲ ਅੰਦਰਿ ਰਹੈ ਨਿਰੋਲਾ।
ਜੀਵਣਿ ਮੁਕਤਿ ਸਚਾਵਾ ਚੋਲਾ॥੧੭॥

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿਰ ਵਿਚ ਉਗੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹਲੀਮੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਦਰ ਏਨੀ ਹਲੀਮੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਉਗੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਝੁਲਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ-ਰੂਪ ਤੀਰਥ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਹੰਝੂਆਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨ ਧੋਵੇ (ਇਹ ਸਭ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦੀ ਹਲੀਮੀ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ)। ਵਾਲ ਕਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਮਝ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਮਾਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨੀ ਲੱਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਹਲੀਮੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਲੀਮ ਬਣਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਅਗਲੀ ਪੰਕਤੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਛੱਡ ਕੇ (ਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੁਸਤ ਪੰਛੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਣਾ ਕਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੰਦੀ ਥਾਂ ਹੀ ਡਿਗਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਥੇ ਕਾਂ ਵਾਲੀ ਸਿਆਣਪ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ) ਹੰਸ ਵਾਲੀ ਵਿਰਤੀ ਅਪਨਾਵੇ ਜੋ ਸਿਰਫ ਮੋਤੀ ਪਛਾਣਦੀ ਤੇ ਚੁਗਦੀ ਹੈ (ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੱਥਰ ਗੀਟਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਹੰਸ ਸਿਰਫ ਮੋਤੀ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ) ਅਰਥਾਤ ਚੰਗੀ ਗੁਰੂ ਵਾਲੀ ਮੱਤ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੇ ਅਤੇ ਦੁਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੀ ਮੱਤ ਦੇਵੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਨਾਲੋਂ ਤਿੱਖੀ ਅਤੇ ਵਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਬਰੀਕ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਰਸਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ

ਨੂੰ ਸੁਣੇ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਦਾ ਹੈ:

ਸਿਰਿ ਵਿਚਿ ਨਿਕੈ ਵਾਲ ਹੋਇ
ਸਾਧੂ ਚਰਣ ਚਵਰ ਕਰਿ ਢਾਲੈ।
ਗੁਰੁ ਸਰ ਤੀਰਥ ਨਾਇ ਕੈ
ਅੰਝੁ ਭਰਿ ਭਰਿ ਪੈਰਿ ਪਖਾਲੈ।
ਕਾਲੀ ਹੂੰ ਧਉਲੇ ਕਰੇ ਚਲਣਾ
ਜਾਣਿ ਨੀਸਾਣੁ ਸਮੁਲੈ।
ਪੈਰੀ ਪੈ ਪਾ ਖਾਕੁ ਹੋਇ
ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੈ।
ਕਾਗ ਕੁਮੰਤਹੁ ਪਰਮ ਹੰਸੁ
ਉਜਲ ਮੋਤੀ ਖਾਇ ਖਵਾਲੈ।

ਵਾਲਹੁ ਨਿਕੀ ਆਖੀਐ

ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਸੁਣਿ ਗੁਰਸਿਖ ਪਾਲੈ।

ਗੁਰਸਿਖੁ ਲੰਘੈ ਪਿਰਮ ਪਿਆਲੈ॥੧੮॥

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤੀ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੋਖਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ ਜਾਂ ਵਿਲੱਖਣ ਜਾਂ ਅਨੋਖੀ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸੂਚੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਭਗਤੀ ਵਾਲਾ ਮਾਰਗ, ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਜਿਸ 'ਤੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਂ ਭਗਤ ਨੇ ਤੁਰਨਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖਾ ਪੈਂਡਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਵਿਲੱਖਣ ਜਾਂ ਅਨੋਖਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਲਾਲਚ, ਲੋਭ-ਮੋਹ ਅਤੇ ਸੌ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਕਾਂਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਭਗਤੀ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਲੋਭ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਉਮੈ ਖਤਮ ਕਰਕੇ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਇਸ ਮਾਰਗ ਦੀ ਧਾਰ ਖੰਡੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਤਿੱਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਬਾਰੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਉਤੇ ਭਗਤ ਨੇ ਤੁਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਫਿਸਲਣ ਦਾ, ਤਿਲਕ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਸਦਾ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਉਹ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ 'ਮੈਂ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਇਆ ਦੀ ਮਮਤਾ, ਮਾਇਆ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਰਸਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਤੋਂ ਜੁਗਾਂ

ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਅਨੋਖਾ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ:

ਭਗਤਾ ਕੀ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ॥
ਚਾਲਾ ਨਿਰਾਲੀ ਭਗਤਾਹੁ ਕੇਰੀ
ਬਿਖਮ ਮਾਰਗਿ ਚਲਣਾ॥
ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਤਜਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ
ਬਹੁਤੁ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣਾ॥
ਖੰਨਿਅਹੁ ਤਿਖੀ ਵਾਲਹੁ ਨਿਕੀ
ਏਤੁ ਮਾਰਗਿ ਜਾਣਾ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਜਿਨੀ ਆਪੁ ਤਜਿਆ
ਹਰਿ ਵਾਸਨਾ ਸਮਾਣੀ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਚਾਲ ਭਗਤਾ
ਜੁਗਹੁ ਜੁਗੁ ਨਿਰਾਲੀ॥੧੯॥

(ਪੰਨਾ ੯੧੮)

ਅੱਗੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਗੁਲਰ ਅਰਥਾਤ ਅੰਜੀਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਜੀਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਕੀੜਾ ਉਸ ਗੁਲਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਉਥੋਂ ਤੱਕ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਅੰਜੀਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਫਲ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਫਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਇੱਕ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਦਰਖਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਬਾਗ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਬਗੀਚੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਬਾਗ ਹਨ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਇੱਕ ਰੋਮ (ਵਾਲ) ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਸੌਰ-ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਅਣਗਿਣਤ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹਨ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸੌਰ-ਮੰਡਲ ਹਨ। ਜੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਧ-ਸੰਗਤਿ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸੰਕੀਰਣਤਾ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤੰਗ-ਦਿਲੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਇਸ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹਲੀਮੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਸਮਝਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਤਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਤਾਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਣਦੀ ਹੈ:

ਗੁਲਰ ਅੰਦਰਿ ਭੁਣਹਣਾ
ਗੁਲਰ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮੰਡੁ ਵਖਾਣੈ।

ਗੁਲਰ ਲਗਣਿ ਲਖ ਫਲ
ਇਕ ਦੂ ਲਖ ਅਲਖ ਨ ਜਾਣੈ।

ਲਖ ਲਖ ਬਿਰਖ ਬਗੀਚਿਆਹੁ
ਲਖ ਬਗੀਚੇ ਬਾਗ ਬਬਾਣੈ।

ਲਖ ਬਾਗ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚਿ
ਲਖ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਲੂਆ ਵਿਚਿ ਆਣੈ।

ਮਿਹਰਿ ਕਰੇ ਜੋ ਮਿਹਰਿਵਾਨੁ

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਚੰਗੁ ਮਾਣੈ।

ਪੈਰੀ ਪੈ ਪਾ ਖਾਕੁ ਹੋਇ

ਸਾਹਿਬੁ ਦੇ ਚਲੈ ਓਹੁ ਭਾਣੈ।

ਹਉਮੈ ਜਾਇ ਤ ਜਾਇ ਸਿਵਾਣੈ॥੧੯॥

ਅੱਗੇ ਦੂਜ ਦੇ ਚੰਦ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਦੂਜ ਦਾ ਚੰਦ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਭਾਵ ਤੀਜ 'ਤੇ ਉਹ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਅਕਾਰ ਵਿਚ (ਇੱਕ ਫਾਂਕ ਵਾਂਗ) ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਤੀਜ ਦੇ ਚੰਦ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਜਾਣ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਆਕਾਰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪੂਰਨਮਾਸੀ 'ਤੇ ਇਹ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਘਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੰਦਰਮਾ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਝਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਿਛ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਨੂੰ ਨੰਡਕ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਰਤਨ ਜਿਵੇਂ ਨੰਡਕ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਬਰ-ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਇਕਰਸ ਸਭ 'ਤੇ ਵਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਇਹ ਚਾਨਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਚਕੋਰ ਵਰਗੇ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਸਮਾਧੀ ਲਾਉਣ ਦਾ, ਧਿਆਨ ਧਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਚੰਦਰਮਾ ਉਸ ਦੀ ਖਿਚ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਚੰਦਰਮਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਆ ਕੇ ਹੀ, ਇੱਕ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਰਤਨ ਬਣਦਾ ਹੈ (ਹਿੰਦੂ ਮਿੱਥ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿਤਕਣ 'ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਚੌਦਾਂ ਰਤਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੰਦਰਮਾ ਵੀ ਇੱਕ ਰਤਨ ਹੈ):

ਦੁਇ ਦਿਹਿ ਚੰਦੁ ਅਲੋਪੁ ਹੋਇ
ਤੀਐ ਦਿਹ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇ ਨਿਕਾ।
ਉਨਿ ਉਨਿ ਜਗਤੁ ਜੁਹਾਰਦਾ
ਗਗਨ ਮਹੇਸੁਰ ਮਸਤਕਿ ਟਿਕਾ।
ਸੋਲਹ ਕਲਾ ਸੰਘਾਰੀਐ
ਸਫਲੁ ਜਨਮੁ ਸੋਹੈ ਕਲਿ ਇਕਾ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਿਰਣਿ ਸੁਹਾਵਣੀ
ਨਿਝਰੁ ਝਰੈ ਸਿੰਜੈ ਸਹਸਿਕਾ।
ਸੀਤਲੁ ਸਾਂਤਿ ਸੰਤੋਖੁ ਦੇ
ਸਹਜ ਸੰਜੋਗੀ ਰਤਨ ਅਮਿਕਾ।
ਕਹੈ ਅਨੇਰਹੁ ਚਾਨਣਾ ਡੋਰ
ਚਕੋਰ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ ਛਿਕਾ।
ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਅਮੋਲ ਮਣਿਕਾ॥੨੦॥

ਭਵ ਖੰਡਨ ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਸਵਾਮੀ

ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੂ ੧ ਚਉਪਦੇ

ਭਵ ਖੰਡਨ ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਸਵਾਮੀ

ਭਗਤਿ ਵਛਲ ਨਿਰੰਕਾਰੇ॥

ਕੋਟਿ ਪਰਾਧ ਮਿਟੇ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ

ਜਾਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਸਮਾਰੇ॥੧॥

ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲਾਗਾ ਹੈ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ॥

ਦੀਨ ਦਇਆਲਿ ਕਰੀ ਪ੍ਰਭਿ ਕਿਰਪਾ

ਵਸਿ ਕੀਨੇ ਪੰਚ ਦੁਤਾਰੇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਤੇਰਾ ਬਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਰੂਪੁ ਸੁਹਾਵਾ

ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਸੋਹਹਿ ਦਰਬਾਰੇ॥

ਸਰਬ ਜੀਆ ਕੇ ਦਾਤੇ ਸੁਆਮੀ

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੇ॥੨॥

ਤੇਰਾ ਵਰਨੁ ਨ ਜਾਪੈ ਰੂਪੁ ਨ ਲਖੀਐ

ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਉਨੁ ਬੀਚਾਰੇ॥

ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਰਵਿਆ ਸੂਬ ਠਾਈ

ਅਗਮ ਰੂਪੁ ਗਿਰਧਾਰੇ॥੩॥

ਕੀਰਤਿ ਕਰਹਿ ਸਗਲ ਜਨ ਤੇਰੀ

ਤੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖੁ ਮੁਰਾਰੇ॥

ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖਹੁ ਸੁਆਮੀ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਰਨਿ ਦੁਆਰੇ॥੪॥

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਉਸ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਾਦਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਆਖਦੇ ਹਨ- ਹੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਨੂੰ ਮੁਕਾਉਣ ਵਾਲੇ! ਹੇ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀਉ! ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਲਕ! ਹੇ ਨਿਰ-ਆਕਾਰ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ! ਹੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ! ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ

ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈ ਕੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪ ਇਕ ਪਲ ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਲਾਗਾ ਹੈ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ॥

ਦੀਨ ਦਇਆਲਿ ਕਰੀ ਪ੍ਰਭਿ ਕਿਰਪਾ

ਵਸਿ ਕੀਨੇ ਪੰਚ ਦੁਤਾਰੇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਬਾਣੀ ਦੇ ਬੋਹਿਥ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਖੀਵੇਂ ਹੋਏ ਆਖਦੇ ਹਨ- ਕੈਸਾ ਬਿਹਬਲਤਾ ਵਾਲਾ ਅਨੰਦਮਈ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਹੇ ਭਾਈ! ਮੇਰਾ ਇਹ ਮਨ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਿਆ ਹੈ; ਦੀਨਾਂ ਉਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜੇ ਦੂਤ ਵੈਰੀ ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ।

ਤੇਰਾ ਬਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਰੂਪੁ ਸੁਹਾਵਾ

ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਸੋਹਹਿ ਦਰਬਾਰੇ॥

ਸਰਬ ਜੀਆ ਕੇ ਦਾਤੇ ਸੁਆਮੀ

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੇ॥੨॥

ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਆਖਦੇ ਨੇ, ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰਾ ਥਾਂ ਵੀ ਸੋਹਣਾ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਵੀ ਸੋਹਣਾ ਹੈ; ਹੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਵੀ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸੋਹਣੇ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾਤਾਰ ਸੁਆਮੀ! ਹੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਚੋਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਓ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਹਾਂ।

ਤੇਰਾ ਵਰਨੁ ਨ ਜਾਪੈ ਰੂਪੁ ਨ ਲਖੀਐ

ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਉਨੁ ਬੀਚਾਰੇ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਰਵਿਆ ਸੂਬ ਠਾਈ
ਅਗਮ ਰੂਪੁ ਗਿਰਧਾਰੇ॥੩॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀਉ! ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਰੰਗ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ; ਹੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸੁਆਮੀ ਜੀਉ! ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਕਿ ਤੇਰੀ ਤਾਕਤ ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਹੈ; ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਜਲ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈਂ, ਥਲ, ਭਾਵ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈਂ; ਮਹੀਅਲਿ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਤਲ ਉਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈਂ, ਤੇ ਗਿਰ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈ।

ਕੀਰਤਿ ਕਰਹਿ ਸਗਲ ਜਨ ਤੇਰੀ

ਤੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖੁ ਮੁਰਾਰੇ॥

ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖਹੁ ਸੁਆਮੀ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਰਨਿ ਦੁਆਰੇ॥੪॥

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ- ਹੇ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਮੁਰਾਰੀ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈਂ, ਹਰ ਥਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਿਆਰੇ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਹੇ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਸੁਆਮੀ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੇ ਮੁਰਾਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਉ! ਇਹ ਤੇਰਾ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਡਿੱਗਾ ਹਾਂ, ਤੈਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਰੱਖ ਲੈ।

-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨੋ: 916-687-3536

ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਭੇਦ ਹੈ

ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ

ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸ਼ਬਦ-ਜੁੱਟ ਦੇ ਵਖਰੇ ਧਾਰਮਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜਾਣਨ, ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਚਾਲਣ ਨੂੰ ਧਰਮ ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਮ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸਮਾਜਕ ਇਕਾਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਸ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪੰਥ

ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ

hak1270@yahoo.com

ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨੋਂ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵਖਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ। ਜੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਤੇ ਪਰੰਪਰਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਮਾਜਿਕ ਧਰਮ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਵਿਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ, ਕੀਰਤਨ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਈ ਨਿੱਤਨੇਮ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਖੋਜ ਰਾਹੀਂ ਅਧਿਆਤਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਧਿਆਤਮ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਆਤਮ ਗਿਆਨ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਦੁਆਰਾ ਤਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਪਦਾਰਥਕ ਜਗਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੰਸਾਰਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਉਸ ਗਿਆਨ ਲਈ ਗ੍ਰਹਿਣਸ਼ੀਲ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਜੀਵਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖੀ ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਬਨਾਉਟੀ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਸਾਂਝ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਤ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰੇ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕੇ ਕਿ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇ ਅਸੰਗਤ ਸਮਝੇ ਗਏ ਹਨ:

ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਉਸੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵਖਰੀ, ਦੂਜੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਚੀ ਖੇਡ ਦੱਸਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਿਨਸਣਹਾਰ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਬਦਲਣ ਜਾਂ ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ ਜਦਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਤੇ ਨਿਹਚਲ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ

ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀ ਭਿੰਨ ਭੇਦ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਤਬਸਰਾ ਸ. ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਸਥਾਈਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਉਤੇ ਪਏ ਅਸਰਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਥਾਈਕਰਨ ਵਿਚ ਕੀ ਰੋਲ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਆਏ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਣਦੀ ਥਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭਰਮ, ਭੁਲੇਖਾ, ਸੁਪਨਾ ਅਤੇ ਝੂਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਨੁੱਖ ਨਿਰੰਤਰ ਬਦਲ ਰਹੇ ਪਦਾਰਥਕ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਸੱਚ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਅਸਤਿਤਵ ਨਿਰੰਤਰ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਣਨੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਨਿਰੰਤਰ ਬਦਲ ਰਹੇ ਜਗਤ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਅਸਲ ਹੈ, ਉਹ ਬਦਲਣ ਕਰਕੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਜੋ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੀਤ ਚੁਕਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਸਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਵਿਗਿਆਨੀ ਵੀ ਇਸ ਨਿਰੰਤਰ ਬਦਲ ਰਹੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਣਨ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੰਤ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਆਈਨਸਟਾਈਨ ਨੇ $E=mc^2$ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪਦਾਰਥ ਅਰਬਾਂ ਗੁਣਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਦਿਖ ਊਰਜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਕ੍ਰੋਐਂਟਮ ਮਕੈਨਿਕਸ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਮੈਟਰ (Matter) ਅਤੇ ਵੇਵ (Wave) ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਂ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਅਸਤਿਤਵ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਰੂਪ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੀ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੀ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਰਤੇ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਉਸ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਤੇ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੱਚ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਬਿਨਸਣਹਾਰ ਪਦਾਰਥ ਹੈ, ਪਰ ਮਨ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਮਨ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਮਨ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਹਉਮੈ ਉਸ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਉਹ ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਪ੍ਰਭੂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀਵਾਰ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਦਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਹਲੀਮੀ, ਪਰਉਪਕਾਰ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ।

ਅਧਿਆਤਮ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਾਨਵਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

ਅਉਗੁਣ ਛੋਡਹੁ ਗੁਣ ਕਰਹੁ

ਐਸੇ ਤਤੁ ਪਰਾਵਹੁ॥ (ਪੰਨਾ 418)

ਅਤੇ

ਗੁਣੀਆ ਗੁਣ ਲੇ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲੇ

ਕਿਉ ਤਿਨ ਮਿਲਿਉ ਪਿਆਰਿ॥

ਤਿਨ ਹੀ ਜੈਸੀ ਬੀ ਰਹਾ

ਜਪਿ ਜਪਿ ਰਿਦੇ ਮੁਰਾਰਿ॥ (ਪੰਨਾ 936)

ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨਿਰੰਭੇਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਵੈਰਤਾ

ਦੇ ਰੱਬੀ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਉਹ ਮਾਨਵਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਯੋਗ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਏਕਤਾ, ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕਥਨ ਹਨ:

ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਕਰਤੈ ਲਾਈ॥

(ਪੰਨਾ 1261)

ਅਤੇ

ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੇ ਤਬ ਹੀ ਛੁਟਉ

ਜਉ ਮਾਇਆ ਨਹਿ ਲਪਟਾਵਉ॥

ਮਾਇਆ ਨਾਮੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਕਾ

ਤਿਹ ਤਜਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵਉ॥ (ਪੰਨਾ 693)

ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸੰਸਥਾਗਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾਗਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣ ਕੇ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਜੋ ਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਜੋਕਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਤੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਸੰਪਰਦਾ ਤੇ ਡੇਰਾ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸੰਪਰਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਚੁਣੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਨੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮਿਨੀ ਸਟੇਟ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਾਂਗ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤਰੀਆਂ, ਧਾਰਮਕ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਵਿਚੋਂ ਬੇਦਖਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਧਾਰਮਕ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਕ ਕਰਤਵ ਆਪਣੇ ਟਹਿਲ-ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਜੋ ਪੁਰਾਤਨ ਧਾਰਮਕ ਰੀਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਬੱਧ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: “ਜੋ ਇਸਤਰੀ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਕ), ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਉਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਰੱਖਦਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੈ।”

ਸਿੱਖ ਦੀ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਬਹੁਤ ਅਨੋਖੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ

ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮਦਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

“ਖਾਲਸਾ ਸਾਰੇ ਮਤਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਰਹੇ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਅਨਧਰਮੀ ਦਾ ਦਿਲ ਨ ਦੁਖਾਵੇ; ਹਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ; ਸਿੱਖ ਮਰਦ ਅਥਵਾ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਨੱਕ ਕੰਨ ਛੋਟਣਾ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ; ਸਿੱਖ ਇਸਤਰੀਆਂ ਲਈ ਪਰਦਾ ਜਾਂ ਘੁੰਡ ਕੱਢਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ; ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਲਈ ਕਛਹਿਰੇ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਤੋਂ ਛੁਟ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸਬੰਧੀ ਬਾਕੀ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖ ਇਸਤਰੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਏ ਜਾਂ ਨਾ ਸਜਾਏ, ਦੋਵੇਂ ਠੀਕ ਹਨ।”

ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਦੀ ਰੱਛਿਆ ਰਿਆਇਤ, ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਕ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸ਼ਰਧਾ ਅੰਧਮਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਤ ਹੈ। ਕਈ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਅਹਿਮ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਥਾਂ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਹੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਥਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮਾਨਤਰ ਵੱਖਰੀਆਂ ਗੁਰਗੱਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਨਾਤਨੀ ਧਾਰਮਕ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੇ ਵਖਰੇ ਧਾਰਮਕ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਤਹੱਈਆ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵਧਦਾ ਵਧਦਾ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਿਆ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਤੇ ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀਆਂ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਚਾਰ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ।

ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਨਾਤਨੀ ਰੀਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪੇਚੀਦਾ ਅਤੇ ਅਣਗੋਲਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਫਰਜੰਦ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਥਾਂ ਉਦਾਸੀ ਮਤ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੱਤੇ ਤੇ ਬਲਵੰਡ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਉਲੁ ਨ ਪਾਲਿਓ

ਕਰਿ ਪੀਰਹੁ ਕੰਨ ਮੁਰਟੀਐ॥

ਦਿਲਿ ਖੋਟੈ ਆਕੀ ਫਿਰਨਿ

ਬੰਨ ਭਾਰੁ ਉਚਾਇਨਿ ਛਟੀਐ॥

(ਪੰਨਾ 967)

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬਦਲ ਕੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਦਾਤੂ ਜੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਾ ਵਾਰਸ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨਾਲ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਛੱਡਣਾ ਪਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਛੱਡ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਸਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰਗੱਦੀ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨਾਰਾਜ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਵੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਰ ਵਧ ਗਿਆ।

ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾਉਣ

ਲਈ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫਜ਼ੂਲ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਖਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਛੱਡ ਕੇ ਪੁਆਧ ਵਿਚ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਛੱਡਣ 'ਤੇ ਮੀਣਿਆਂ ਅਤੇ ਧੀਰਮੱਲੀਆਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਦੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਧੀਰਮੱਲੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਗੁਰਗੱਦੀ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਪੋਥੀ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਵਿਚ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਵਧਦੇ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ 'ਤੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਾ ਮੁਤਾਲਬਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਬਾਬੇ ਬਕਾਲੇ ਲੱਗ ਗਈ। ਬਾਬਾ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਬਾਪੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇ ਅਭਿਲਾਸੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਘੜਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ 'ਤੇ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਵਲੋਂ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਰਚੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁੱਧ ਰਚੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰਚ ਕੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਾਈ ਰਖਿਆ। ਬਹੁਤੇ ਲੇਖਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਜੋਤ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਵੱਡਾ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲ ਅਤੇ ਸੰਗਠਕ ਪ੍ਰਚਾਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਐਲਾਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਰਾਹਨੁਮਾ ਬਾਪ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਧਾਰਮਕ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮੁਗਲ ਰਾਜ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਕ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਦਾਸੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਨਾਤਨੀ ਪ੍ਰਥਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ। ਮਿਸਲਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਹੋ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਿਆ ਉਦਾਸੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਭਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਕੁਝ ਸੁਧਾਰ ਉਪਰੰਤ ਅੱਜ ਵੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜਾਗਰੂਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਸਿੱਖ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਰੋਧ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਚੇਤੰਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਧਰ ਸਿੱਖ ਪੁਜਾਰੀ, ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਲੁਭਾਉਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਵਪਾਰਕ ਢੰਗ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਧਾਰਮਕ ਆਗੂ ਰਾਜਸੀ ਮਨੋਰਥਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲ ਚੁਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਤੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰਥਕ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਰੁਕਾਵਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮੋਹਬਤ ਕੀ ਝੂਠੀ ਕਹਾਣੀ ਪੈ ਰੋਏ ਬਹੁਤ ਚੋਟ ਖਾਈ ਜਵਾਨੀ ਪੈ ਰੋਏ। ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਸਟੇਡੀਅਮ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਗ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਕਲਸਟਰ ਬਸ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗਾਣਿਆਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਗੀਤ ਇਹੋ ਸੀ। ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਵਾਲੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਜਤਿਨ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਉਛਲ ਪਿਆ, “ਵਾਹ, ਮਜਾ ਆ ਗਿਆ, ‘ਮੋਹਬਤ ਕੀ ਝੂਠੀ ਕਹਾਣੀ ਪੈ ਰੋਏ...’ ਕਿਆ ਬਾਤ ਹੈ। ਗੀਤਕਾਰ ਦੇ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੀ ਰੂਹ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ...?” ਉਸ ਨੇ ਨਾਲ ਬੈਠੀ ਮਹਿਲਾ ਸਵਾਰੀ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਪੁਛਿਆ। ਉਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸ਼ਰਮਾਈ, ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਖਬਰੇ ਗੱਲ ਈ ਨਾ ਕਰਦੀ। ਉਹ ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਬੰਦਾ, ਖਾਸ ਕਰ ਮੁਟਿਆਰ ਭਾਵੇਂ

ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਅਜਨਬੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਚਾਨਕ ਕੁਝ ਪੁੱਛ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸੰਕੋਚ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਮੁਟਿਆਰ ਨੇ ਕੁਝ

ਅਸ਼ੋਕ ਵਾਸਿਸ਼ਠ

ਫੋਨ: 91-98106-28570

ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਪਰ ਉਹ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਇਸ ਮਨੋ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੀ ਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਤਬਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰ ਆਈ।

ਉਸ ਦੇ ਰੁਖ ਤੋਂ ਇਹੋ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਨਿਧਤਕ ਹੋ ਜਤਿਨ ਨੂੰ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਤੱਕਿਆ, ਖੋਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ, ਉਹਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਨਾ ਲਾਈ।

“ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਮੁਹੱਬਤ ਵਿਚ ਠੋਕਰ ਖਾਧੀ ਹੋਵੇ! ਇਸੇ ਲਈ!”

“ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਡਮ...” ਮੈਡਮ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਦਿਆਂ ਜਤਿਨ ਰੁਕ ਗਿਆ।

“ਹਾਂ ਹਾਂ, ਰੁਕ ਕਿਉਂ ਗਏ? ਬੋਲੋ ਨਾ!”

“ਜਦ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਏਨਾ ਵਧੀਆ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਚਲ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਹੋ ਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਲੋਕ ਜਤਿਨ ਨਾਂ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ।”

“ਮੈਂ ਜੰਨਤ ਹਾਂ!”

“ਜੰਨਤ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚਮੁਚ ਦੀ ਜੰਨਤ ਹੋ?”

“ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸੱਚਮੁਚ ਦੀ ਜੰਨਤ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ?”

“ਥੋੜ੍ਹਾ ਸ਼ੱਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ!”

“ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ?”

“ਜੰਨਤ ਭਾਵੇਂ ਜੰਨਤ ਈ ਹੁੰਦੀ ਐ ਪਰ ਉਹ ਏਨੀ...”

“ਬਸ ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਹੁਣ, ਮੈਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ!”

“ਚਲੋ ਨਾ ਸਹੀ ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕਹਿ ਹੀ ਸਕਦਾ! ਤੁਸੀਂ ਜੰਨਤ ਨੂੰ ਮਾਤ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਜੰਨਤ ਹੋ!”

“ਏਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਛੱਡੋ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸੋ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੋਗੀ ਗਾਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਉਛਲ ਕਿਉਂ ਪਏ ਸੀ?” ਜੰਨਤ ਨੇ ਗੱਲ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਤਿਨ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਗੋਲਾ ਦਾਗ ਦਿੱਤਾ।

“ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਠੋਕਰ ਖਾਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ—ਉਹ ਨਾ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਮੋਇਆਂ ਵਿਚ। ਗੀਤਕਾਰ ਨੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮੋਏ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮਨੋ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹਦੇ ਹਨ।”

“ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਠੋਕਰ ਖਾਧੀ ਹੋਵੋਗੀ।”

“ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਕਿਹੋ, ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਠੋਕਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ, ਇਸ ਦਰਦ ਦੀ ਬਾਹ ਪਾਉਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਏਨੇ ਦਰਦ ਭਿੰਨੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਬਦੇਬਦੀ ਉਸ ਕਲਪਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਲਈ ਕੁਰਲਾ ਉਠਿਆ, ਜਿਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਠੋਕਰ ਖਾਧੀ ਹੋਵੇਗੀ।”

“ਦੂਜੇ ਦਾ ਦਰਦ ਦੇਖ-ਸੁਣ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਬਸ ਏਨਾ ਹੀ

ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਅਸ਼ੋਕ ਵਾਸਿਸ਼ਠ ਆਪਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੀਡੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਇੰਨੇ ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਕਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧੁਰ ਤੱਕ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਬੱਸ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਦੇ ਜਣਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਫਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਕਿ ਅੰਦਰੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਦੀ ਹੈ, ‘ਏ ਭਾਈ ਜ਼ਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਚਲੋ, ਆਗੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੀਛੇ ਭੀ, ਉਪਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨੀਚੇ ਭੀ, ਦਾਏਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਾਏਂ ਭੀ।’ ਤੇ ਫਿਰ ਸਫਰ ਦਾ ਸਾਥ ਕਿਸੇ ਪੜਾਅ ‘ਤੇ ਆ ਕੇ ਮੁੱਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, “ਬਸ ਏਨਾ ਹੀ...!” —ਸੰਪਾਦਕ

ਆਤਮਾ ਕੁਰਲਾ ਉਠਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੰਦੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੇ।” ਜੰਨਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੋਹ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਜਤਿਨ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਕਿਹਾ।

ਪਹਿਲਾ ਗਾਣਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਰਿਕਾਰਡਰ ‘ਤੇ ਦੂਜਾ ਗਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਬੋਲ ਸਨ,

“ਤੁਮ ਅਗਰ ਮੁਝ ਕੋ ਨਾ ਚਾਹੋ

ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ।

ਤੁਮ ਕਿਸੀ ਔਰ ਕੋ ਚਾਹੋਗੀ

ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਗੀ।”

“ਵਾਹ! ਅਰੇ ਵਾਹ! ਕਿਆ ਬਾਤ ਹੈ!”

ਜਤਿਨ ਨੇ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਦਾਦ ਦਿੱਤੀ।

“ਹੌਲੀ, ਬਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਲੋਕ ਵੀ ਬੈਠੇ ਨੇ!”

ਜੰਨਤ ਨੇ ਤਾੜਿਆ।

“ਸੱਤ ਬਚਨ ਮਹਾਰਾਜ।”

“ਤੁਮ ਅਗਰ ਮੁਝ ਕੋ ਨਾ ਚਾਹੋ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ। ਤੁਮ ਕਿਸੀ ਔਰ ਕੋ ਚਾਹੋਗੀ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਗੀ।”

“ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਏਨਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ?” ਜਤਿਨ ਨੂੰ ਉਛਲਦਿਆਂ ਦੇਖ ਜੰਨਤ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਬਾਣ ਚਲਾਇਆ।

“ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਹੀ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨੇ।” ਜਤਿਨ ਨੇ ਸਫਾਈ ਦਿੱਤੀ।

“ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ, ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦੇ।” ਜੰਨਤ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਸੁਣ ਜਤਿਨ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਗੀਤ ਸੁਣਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਚੁੱਪ ਬੈਠਾ ਦੇਖ ਜੰਨਤ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਕੂਹਣੀ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਛਲਣ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ, ਮੇਨ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ।”

“ਓਅ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਡਰ ਈ ਗਿਆ ਸਾਂ।”

“ਔਛਾ?”

“ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੀ।”

“ਘਰ ਵੀ ਏਦਾਂ ਕਰਦੇ ਓ?”

“ਘਰ ਕੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੀ, ਜਦ ਬਾਣੇਦਾਰ ਘੁਰਕੀ ਮਾਰਦੇ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਹਵਾ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਐ।”

“ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਏਨੇ ਵੀ ਸ਼ਰੀਫ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ!”

“ਸਹੁੰ ਰੱਬ ਦੀ, ਵੈਸੇ ਮੈਂ ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਮੀ ਹਾਂ।”

“ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਤਿਨ ਜੀ!”

“ਸ਼ੁਕਰੀਆ!”

“ਇਸ ਗਾਣੇ ਨੇ ਮੋਹ ਲਿਆ ਬਈ। ਗੀਤਕਾਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ।”

“ਤੁਹਾਡਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਧਰ ਹੈ?”

“ਮਰਨੈ ਮੈਂ, ਇਹ ਦੱਸ ਕੇ!”

“ਜੇ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਗੀਤਕਾਰ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਦੱਸਣ ਵਿਚ ਕੀ ਹਰਜ ਹੈ!”

“ਹਰਜ ਹੈ ਮੈਡਮ ਜੀ, ਹਰਜ ਹੈ! ਜੇ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਜ਼ਨੀਨ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ...”

“ਕੀ ਦੱਸ ਦੇਵਾਂ?” ਜਤਿਨ ਨੂੰ ਵਿਚੋਂ

ਟੋਕਦਿਆਂ ਜੰਨਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਟੋਹਿਆ।

“ਛੱਡੋ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ, ਤੁਸੀਂ ਬਸ ਗੀਤ ਦਾ ਮਜਾ ਲਓ!”

“ਜੇ ਬੰਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੱਝ ਚੁਕਾ ਹੋਵੇ, ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ?”

“ਇਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ!”

“ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ?”

“ਪਿਆਰ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਮੋਹਤਾਜ ਨਹੀਂ, ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਮਾਣਨ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਰਹੇ, ਇਹ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ!”

“ਪਰ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਚਾਹੁਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹੋ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ!”

“ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਖੋਹਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।”

“ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ!”

“ਮੈਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਿਹਾ!”

“ਹੁਣ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸੀ, ਗਾਣੇ ਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ?”

“ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।”

“ਚਲੋ, ਮੰਨ ਲਿਆ। ਜੇ ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਲ ਦੇ ਬੈਠੇ?”

“ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਲੱਗਾ!”

“ਉਹ ਕਿਵੇਂ?”

“ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਬਈ ਨਾ!” ਉਸ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਏ। ਉਹਦੀ ਅਦਾ ਦੇਖ ਜੰਨਤ ਦਾ ਹਾਸਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

“ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਤਿਨ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੱਸੋ, ਮੇਨ ਲਓ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਭਾਵ ਨੌਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਅਸਲ ਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਈ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੇ ਬਹਿੰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ?”

“ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ? ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਜੇ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਮਤਲਬ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਟੰਗ ਅੜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹੁੰਨਾ? ਜੇ ਪਿਆਰ ਪੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਮੈਂ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ।” ਜਤਿਨ ਨੇ ਭੋਲੇਪਨ ਵਿਚ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ।

“ਪਰ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?” ਜੰਨਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਟੋਹਣ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਕਪਾਸਤ ਪਿਆਰ ਨਿਰਾ ਧੋਖਾ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ, ਇਹ ਕੋਈ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਨਾਹ ਨਾਹ ਕਰਦੇ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬੇਵਕੂਫੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ!”

“ਮਤਲਬ, ਤੁਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਜਾਂਦੇ?”

“ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਜਾਂ ਨਾ ਆਉਣ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਰੁਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਇਹ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ!” ਜਤਿਨ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

“ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੀ

ਦੁਹਾਈ ਤਾਂ ਦੇ ਈ ਸਕਦੇ ਹੋ!”

“ਕਾਹਦੇ ਲਈ?”

“ਪਿਆਰ ਲਈ!”

“ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਏ, ਉਸ ਤੋਂ ਲਾਭੇ ਹਟ ਜਾਣ ਵਿਚ ਈ ਸਿਆਣਪ ਏ!” ਜਤਿਨ ਨੇ ਦਾਨੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ।

“ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ!”

“ਜੀਵਨ ਕੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਹੈ

ਹਰਿਆਲੀ ਔਰ ਰਾਸਤਾ।”

“ਲੈ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਪਤਾ ਈ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ, ਏਧਰ ਨਵਾਂ ਗਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁਕੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਮਗਰ ਈ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।” ਨਵੇਂ ਗਾਣੇ ਦੇ ਬੋਲ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਤਾਂ ਜਤਿਨ ਬੋਲ ਪਿਆ।

“ਗਾਣਾ ਇਹ ਵੀ ਚੰਗਾ!”

“ਓਏ ਹੋਏ ਹੋਏ! ‘ਜੀਵਨ ਕੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਹੈ’, ਹਰਿਆਲੀ ਔਰ ਰਾਸਤਾ’ ਗੱਲ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਮੈਥੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕੋਣ ਜਾਣ ਸਕਦੇ।”

“ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਹੋ?”

“ਖਾਸ ਕੀ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਮੈਂ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹਾਂ ਠੀਕ ਹਾਂ।”

“ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ।”

“ਜੱਗੋਂ ਬਾਹਰਾ ਦੁੱਖ ਵੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਸਾਡੇ ਜਿਹੀ ਹੈਸੀਅਤ ਦੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਏਨਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ।”

“ਫੇਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗਾਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਝੂਮ ਉਠੇ ਹੋ!” ਜੰਨਤ ਨੇ ਚੁਟਕੀ ਲਈ।

“ਕਿਉਂਕਿ ਗੀਤਕਾਰ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ।”

“ਜਰਾ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸੋਗੇ, ਪਲੀਜ਼!”

“ਜੀਵਨ ਦੇ ਇਹੋ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਨੇ ਮੈਡਮ। ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤੀ ਹਰਿਆਲੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ, ਪਰ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਰਹੀ ਰਸਤੇ ਦੀ ਗੱਲ, ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਰਸਤੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ—ਚੰਗੇ ਵੀ ਤੇ ਮਾੜੇ ਵੀ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਰਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਦਮੀ ਧੱਕੇ ਖਾ ਕੇ ਈ ਬਣਦੇ, ਇਹ ਇਸ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪਹਿਲੂ ਹੈ।”

“ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼! ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੋੜ ਚੰਗਾ ਦੇ ਲੈਂਦੇ ਹੋ! ਸਾਫ-ਸਾਫ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਹਰਿਆਲੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ, ਸੜਕਾਂ ‘ਤੇ ਧੱਕੇ ਖਾਧੇ ਨੇ!”

“ਸੜਕਾਂ ‘ਤੇ ਧੱਕੇ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ? ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਹਰਿਆਲੀ ਮਾਣ ਰਿਹਾ!” ਜਤਿਨ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੰਨਤ ਸਮਝ ਤਾਂ ਗਈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, “ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ?”

“ਦੇਖੋ, ਏਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤ, ਏਨੀ...”

“ਬਸ ਬਸ ਰਹਿਣ ਦਿਓ, ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਓ ਹੁਣ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਕਾਰੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ!” ਜੰਨਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾੜ ਦਿੱਤਾ

“ਸੜਕਾਂ ‘ਤੇ ਧੱਕੇ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ? ਦੂਜੀ ਗੱਲ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਵੀ ਹਰਿਆਲੀ ਮਾਣ ਰਿਹਾ!”

ਜਤਿਨ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੰਨਤ ਸਮਝ ਤਾਂ ਗਈ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, “ਉਹ ਕਿੱਦਾਂ?”

“ਦੇਖੋ, ਏਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤ, ਏਨੀ...”

“ਬਸ ਬਸ ਰਹਿਣ ਦਿਓ, ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਓ ਹੁਣ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣਾ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਕਾਰੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ!” ਜੰਨਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾੜ ਦਿੱਤਾ

“ਜੀਵਨ ਦੇ ਇਹੋ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਨੇ ਮੈਡਮ। ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤੀ ਹਰਿਆਲੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ, ਪਰ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਰਹੀ ਰਸਤੇ ਦੀ ਗੱਲ, ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਰਸਤੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ—ਚੰਗੇ ਵੀ ਤੇ ਮਾੜੇ ਵੀ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਰਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਦਮੀ ਧੱਕੇ ਖਾ ਕੇ ਈ ਬਣਦੇ, ਇਹ ਇਸ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪਹਿਲੂ ਹੈ।”

ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।

“ਜੇ ਕਹੋ ਤਾਂ ਗਾਣੇ ਨੂੰ ਮਾਣ ਲਵਾਂ!” ਜਤਿਨ ਨੇ ਗੱਲ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ।

“ਜ਼ਰੂਰ, ਅਸੀਂ ਏਨਾ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕ ਕਿਵੇਂ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਗਾਣਾ ਐਜਵਾਏ ਕਰੋ ਪਲੀਜ਼!”

“ਤੇ ਤੁਸੀਂ?”

“ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਕੰਨ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਉਛਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ!”

“ਕਿਤੇ ਇਹ ਨਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਹਰਿਆਲੀ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਈ।” ਜਤਿਨ ਨੇ ਵਿਚੋਂ ਟੋਕਿਆ।

“ਥੋੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਹਰਿਆਲੀ ਤਾਂ ਮਾਣੀ ਹੀ ਹੈ!”

“ਕਦੇ ਹਰਿਆਲੀ ਵੀ ਹਰਿਆਲੀ ਨੂੰ ਮਾਣਦੀ ਹੈ?”

“ਫੇਰ ਉਹੋ ਗੱਲ, ਕਿਹਾ ਨਾ ਅਸੀਂ...!”

“ਸਮਝ ਗਿਆ ਮੈਡਮ ਸਮਝ ਗਿਆ, ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ!”

“ਚਲੋ ਸਮਝਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦੇ!”

“ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾਰ ਮੰਨਿਆ, ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਇਸ ਕਿਰਪਾ ਲਈ।”

ਏਨੇ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡਰ ‘ਤੇ ਨਵਾਂ ਗਾਣਾ ਵੱਜਣ ਲੱਗਾ,

ਏ ਭਾਈ ਜ਼ਰਾ ਦੇਖ ਕੇ ਚਲੋ

ਆਗੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੀਛੇ ਭੀ

ਉਪਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨੀਚੇ ਭੀ

ਦਾਏਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਾਏਂ ਭੀ।

“ਮੈਂ ਇਹੋ ਕਹਿਣਾ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ, ਖੱਬੇ-ਸੱਜੇ ਦੇਖੋ। ਚੰਗੇ ਰਹੋਗੇ।” ਜੰਨਤ ਨੇ ਗਾਣੇ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸਿਆਣਪ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ।

“ਏਨੀ ਚੰਗੀ ਤੇ ਸਿਆਣੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ।”

“ਉਹਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਬਸ ਜੇ ਕਿਹੋ ਉਹਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਲਵੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋਵੇਗਾ!” ਜੰਨਤ ਨੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮੱਤ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਜੋ ਹੁਕਮ ਮੇਰੇ ਆਕਾ!”

“ਕੌਣ ਆਕਾ ਤੇ ਕਿਸ ਦਾ ਆਕਾ, ਇਥੇ ਤਾਂ ਸਭ ਰੋਟੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪੂਰੇ ਤਾਲ ਐ। ਰੋਟੀ ਲਈ ਅੰਨੀ ਦੌੜ, ਬੰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਮਾਰਿਆ ਫਿਰ ਰਿਹੋ, ਸਭ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ-ਲਾਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਭੰਨੇ।” ਬੋਲਦਿਆਂ ਜੰਨਤ ਦਾ ਸੁਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ।

“ਛੱਡੋ ਜੀ ਚਿੰਤਾ-ਫਿਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ। ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਇਹੋ ਕੁਝ ਦੇਖਣਾ ਸੁਣਨਾ। ਆਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਨੇ, ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਲਈਏ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ।” ਜੰਨ

ਦੋਸਤ ਉਹ ਸ਼ਖਸ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਾਂ 'ਚ ਰਚਿਆ ਸਾਹ ਹੋਵੇ, ਹਨੇਰਿਆਂ 'ਚ ਰਾਹ ਬਣਾਉਂਦੀ ਰੋਸ਼ਨ-ਰਾਹ ਹੋਵੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਮੁਖੜੇ 'ਤੇ ਖੇਡਦੀ ਉਸ ਦੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਭਾਅ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਾਂ 'ਚ ਰਚੀ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਦੁਆ ਹੋਵੇ।

ਮਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਮਸ਼ਾਲ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਚੁਫੇਰਾ ਜਗਮਗਾਉਂਦਾ ਏ, ਕੋਸੇ-ਕੋਸੇ ਸਾਹਾਂ ਵਰਗੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਉਪਜਾਉਂਦਾ ਏ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਮੋਹ ਦਾ ਚੌਮੁਖੀਆ ਦੀਵਾ, ਸਾਡੀ ਸਰਦਲ 'ਤੇ ਜਗਾਉਂਦਾ ਏ।

ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਲੇ ਬਥੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਜਾਣੂੰ ਨੂੰ ਦੋਸਤ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੋਸਤ ਬਣਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ, ਸ ਮ ਾ ਨ ੀ ਤ ਰ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ, ਸੁਹਿਰਦਤਾ, ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਸ਼ਖਸੀਅਤ, ਦੋਸਤੀ ਦੀਆਂ ਨੀਂਹਾਂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸਾਂਝ ਦੇ ਧੌਲਰ, ਦੋਸਤ ਵਰਗਾ ਉਤਮ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਦੋਸਤੀ ਤਾਂ ਨਿਜੀ ਮੁਢਾਦ ਦੀ ਕਰਮਭੂਮੀ 'ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਹੋਈ ਖੋਖਲੀ ਦੀਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਜਿਹੜੀ ਦੁੱਖ, ਕਸ਼ਟ ਜਾਂ ਔਖਾ ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁੱਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੜੇ ਬੁਲੰਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰੇਕ ਰੰਗ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਪਣਤ ਦਾ ਪਲੰਘ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਡਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕਰੂਰ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਮੋਹ ਦੀਆਂ ਪੀੜੀਆਂ ਗੰਢਾਂ 'ਚ ਬੰਨੇ ਹੋਏ, ਨਰੋਏ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦੀ ਜਾਚਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਦਿਸਹੱਦੇ ਬਹੁਤ ਉਚੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਬਿਖੜੇ ਪੈਂਡਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਭੁੱਖ ਤੇ ਪਿਆਸ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਏ ਅਤੇ ਉਮਰਾਂ ਵਰਗਾ ਲੰਮੇਰਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਮਨ 'ਚ ਪਾਲਣੀ ਪੈਂਦੀ ਏ।

ਦੋਸਤੀਆਂ ਦੇ ਦਾਈਏ ਬੰਨਣ ਵਾਲੇ ਦਰਅਸਲ ਕਈ ਵਾਰ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ, ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਸੋਚ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੋਸਤੀ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਪਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਤੁਹਾਡੀ ਅਣਹੋਂਦ 'ਚ, ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਦਮ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ 'ਚ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਸਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੀ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਪਰਾਇਆ ਧਨ, ਪਰਾਇਆ ਮਨ ਅਤੇ ਪਰਾਇਆ ਤਨ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਜੋ ਚਿਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਵੀ ਪਲਾਂ 'ਚ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਤਾਬੂਤ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬੀਹੀ 'ਚ ਧਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਬਗਲ ਵਿਚਲੀ ਛੁਰੀ ਵਰਗੇ ਦੋਸਤਾਂ ਤੋਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਈ ਗੁਣਾ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜੋ ਮਰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਪਾਲਦੇ ਨੇ। ਸੁੰਗਤਵੀਆਂ ਦੋਸਤੀਆਂ, ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਾਂਵੇਂ ਸੰਤਾਪ, ਸਿਸਕਣਾ ਜਾਂ ਸੁਲਘਣਾ ਵਰਗੇ ਅਰਥ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਉਮਰ ਭਰ ਜੁੜਦੇ, ਆਖਰ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਮਨ, ਖਾਲੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਹੱਥਾਂ

ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਦਰਿਆ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਾਠਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਸੁਦਾਈ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਇਸ ਕਾਲਮ ਹੇਠ ਘਰ ਦੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾ ਚੁਕੇ ਹਨ ਕਿ ਘਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੁਢਾਪਾ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਏ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਸਰੀਰਕ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਆਤਮਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਸਕੂਨ ਦੇ ਸਫਰ ਦੀ ਹਮਰਾਜ਼ ਬਣਦੀ ਏ। ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬੋਝ ਸਮਝਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਧੀਆਂ ਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਕੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜੰਮੇ-ਪਲੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਖੂਹ ਦੇ ਔਲੂ 'ਚ ਕੋਸੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਲਾਈਆਂ ਡੁਬਕੀਆਂ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਟੂਟੀਆਂ 'ਚੋਂ ਟਪਕਦੇ ਪਾਣੀ ਸੰਗ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਡਾ. ਭੰਡਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਸ ਵਿਹੂਣੇ ਮਨੁੱਖ, ਤਿੜਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਨਹੂਸ ਖੰਡਰਾਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜੀਵਨ, ਸੁੱਕਣੇ ਪਏ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਹਟਕੋਰੇ ਭਰਦੀ ਲੋਅ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਸੀਹਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਦਲੀ ਰੁੱਤ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਪੈਰ ਧਰਨ ਵਾਲਿਉ, ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਚ ਬੱਝਣ ਵੇਲੇ, ਮਧੋਂਤੇ ਉਤਾਰ ਦੇਵੋ, ਮਨ ਦੀਆਂ ਕਾਲਖੀ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਸੰਗ ਧੋਵੋ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਦਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਬਣੋ। ਹਥਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਮਿੱਤਰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਿੱਤਰਤਾ 'ਚ ਮੋੜ-ਮੁੜਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਣੀਏ ਦੇ ਵਹੀ-ਖਾਤੇ ਵਾਂਗੂੰ ਜੋੜ-ਘਟਾਉ ਵਰਗੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁੰਝਲਾਂ 'ਚੋਂ ਗੁਜਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਏ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਨਾਲ ਇਸ ਫਾਨੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਰੋਂਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਰੋਣ ਦਾ ਦੰਭ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਦੋਸਤੀ 'ਟੁੱਟ ਗਈ ਤੱਕ ਕਰਕੇ, ਲਾਈ ਬੇਕਦਰਾਂ ਨਾਲ ਯਾਰੀ' ਜਿਹਾ ਸੰਤਾਪ ਹੰਢਾਉਂਦੀ ਏ ਤਾਂ ਸੁੱਕਣੇ ਪਏ ਹੰਝੂਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਤਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਕੋਸਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੇਕਦਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਿਆ। 'ਤੁਤ ਦੇ ਮੋਢੇ' ਵਰਗੀ ਦੋਸਤੀ, ਇਮਤਿਹਾਨੀ ਘੜੀਆਂ 'ਚ ਲਿਫ ਤਾਂ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਟੁੱਟਦੀ ਨਹੀਂ।

ਦੋਸਤਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਕਦੇ ਓਹਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕਿਤਾਬ ਵਾਂਗ, ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਮਿੱਤਰਾਂ ਸਾਹਵੇਂ ਖੋਲਦੇ ਹਾਂ, ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਗਨਤੀ ਫਰੋਲਦੇ ਹਾਂ, ਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਲੀਰਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਉਧੇੜਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਮਧੋਂਟਿਆਂ ਤੋਂ ਉਕਤਾਏ, ਮਿੱਤਰਾਂ ਸੰਗ ਹੀ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਨਾਲ, ਨੇੜਤਾ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਤੀਕ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਾ ਕਰੋ। ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਘੇਰਾ ਬੜਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਦੋਸਤੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਕੱਲ 'ਚ ਸਾਡਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਉਂਦੀਆਂ, ਸੰਘਰਸ਼ਪੂਰਨ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਸੇਧ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ, ਸਾਨੂੰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਝਮੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਦੀਆਂ ਨੇ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਮਾਣਨ ਵਾਲੇ, ਗਿਆਨ ਦੇ ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਭੰਡਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਗਿਆਨ ਸਰੋਵਰ 'ਚੋਂ ਬੁੱਕੇ ਬੁੱਕੇ ਗਿਆਨ ਵੰਡਦੇ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੇ ਨੇ। ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦਾ ਬੱਚਾ, ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਾਣਦਾ, ਕਲਾਮਈ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਇਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਇਨਸਾਨ ਬਣਦਾ ਏ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਹੋਂਦ ਲਈ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਸਾਵੇਂਪਣ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ, ਇਕ ਸਦੀਵੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਪਰਚਮ ਲਹਿਰਾਉਂਦਾ ਏ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਸਤਕ 'ਚ ਸਹਿਹੋਂਦ ਦਾ ਦੀਪਕ ਟਿਕਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ 'ਚ ਜਦੋਂ ਸੋਚ ਵੀ ਸ਼ਰੀਕ ਹੁੰਦੀ ਏ ਤਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਚ ਆਇਆ ਨਿਖਾਰ, ਦੋਸਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਹੰਢਣਸਾਰ ਰਿਸ਼ਤੇ 'ਚ ਵਟੀਂਦਾ, ਨਵੇਂ ਦਿਸਹੱਦੇ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਦੋਸਤਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਹ ਦਾਈਏ ਬੰਨ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੀ ਵਿਲਕਦੀ ਆਂਦਰ ਨੂੰ ਸਹਿਲਾਉਣਗੇ, ਉਸ 'ਤੇ ਭਾਵ-ਭਿੰਨੇ ਅਪਣਤ

ਦੀ ਮਰਹਮ ਲਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਸੱਧਰਾਂ ਦੇ ਨਰੋਏ ਬੀਜ, ਮਨ ਦੇ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਉਗਾਉਣਗੇ।

ਮਿੱਤਰਤਾ 'ਚ ਕਦੇ ਵੀ ਮਹਿਮਾਨ ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਅੰਗ ਹੁੰਦੇ, ਆਪਣੀ

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਮਰ ਭਰ ਰਬਾਬ ਨਾਲ ਫਿਜ਼ਾ 'ਚ ਰਸ ਘੋਲਣ ਵਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੀ ਮੋਹ ਅਤੇ ਨੇੜਤਾ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਮੁਜੱਸਮਾ ਸੀ ਜੋ ਆਖਰੀ ਸਾਹਾਂ ਤੀਕ

ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਸੁਦਾਮੇ ਦੀ ਦੋਸਤੀ

ਹੀ ਸਰਦਲ ਦੀ ਛੋਹ ਲਈ ਸਹਿਕਦੇ, ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਵਿੱਥਾਂ ਉਲੰਘ ਕੇ ਅਪੜਦੇ ਨੇ। ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਸੁਦਾਮੇ ਵਰਗੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਗਲਵੱਕਤੀ 'ਚ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਲੜ ਨਾਲੋਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸੱਤ੍ਰੂਆਂ ਦਾ ਫੱਕਾ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਦੇਵੇਂ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਵਲਵਲਿਆਂ 'ਚ ਘਿਰੇ, ਸਾਹਾਂ ਵਰਗੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਬਣਦੇ ਨੇ। ਮਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਮਿੱਠੇ ਮੇਵੇ ਲੱਗਦੇ ਨੇ।

ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਦਮ ਭਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਤਸੀਹਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਸਾਈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਦੇ ਦਿਲ 'ਚ ਉਠੀ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਇਕ ਨਿਰਸੁਆਰਥ, ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਏ। ਭਾਰਤ ਤੇ ਰੂਸ ਵਿਚਲੇ ਦੋਸਤਾਨਾ-ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਚੀਨ ਵੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਝਿਜਕਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਉਨਤੀ ਦੀਆਂ ਪੁਲਾਘਾਂ ਪੁੱਟਦਿਆਂ ਨਵੇਂ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਨਾਦ

ਦਿਸਹੱਦੇ ਛੋਹੇ।

ਦੋਸਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਟੋਕ ਸਕਦਾ ਏ, ਰਸਾਤਲ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਰਸਤਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਏ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ 'ਤੇ ਉਂਗਲ ਧਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦਾ ਸਰਫ, ਸਿਰਫ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦਾ ਏ।

ਦੋਸਤ, ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਦ ਲਈ ਦਰਦ ਨਿਵਾਰਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਪੀੜਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੇ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਮਨ 'ਚ ਜਗਾਉਂਦੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਰਾਂਗਲੀ ਰੁੱਤ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਮਾਜਕ ਜਵਾਬਦਾਏ ਦੌਰਾਨ ਉਠੀਆਂ ਮਾਰੂ ਛੱਲਾਂ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬੇੜੀ ਨੂੰ ਡਗਮਗਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਹੋਂਦ 'ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਦੋਸਤ ਤੁਹਾਡੇ ਸੁੱਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸਦੀਵਤਾ ਲਈ ਚੀਨ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਵਾਂਗਰ ਡਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਸਿਰ-ਪੜ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਕੇ ਪਾਲੀਆਂ ਅਨਮੋਲ ਦੋਸਤੀਆਂ, ਪਵਿੱਤਰ ਈਦਗਾਹ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀਆਂ, ਜਿਸਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡਾ ਸੁਭਾਗ ਬਣਦੀਆਂ ਨੇ। '47 ਦੀ ਵੱਢ-ਟੁਕ ਜਾਂ '84 ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ 'ਚ ਬਚ ਗਈਆਂ ਕੀਮਤੀ ਜਿੰਦਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸਤੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਹਾਸਲ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰਕੂ ਹਨੇਰੀਆਂ 'ਚ ਧਰਮ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਧਰਮ ਪਾਲਿਆ।

ਦੋਸਤਾਂ ਲਈ ਤਲੀ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਸਿਰ, ਦਰਅਸਲ ਦੋਸਤੀ ਦੀ ਦਖਸ਼ਣਾ ਹੁੰਦਾ ਏ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਾਹਵੇਂ ਅਰਪਦੇ, ਆਪਣਿਆਂ ਲਈ ਰਹਿਮਤ ਦੀ ਦੁਆ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਰੰਗ 'ਚ ਰੰਗਦੇ ਹਾਂ।

ਦੋਸਤ ਉਸ ਬੁੱਕਲ ਵਰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਲਵੱਕਤੀ 'ਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵੇਦਨਾ ਦਾ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ, ਮਾਨਸਿਕ ਬੋਝ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। 'ਕੇਰਾਂ ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸੰਕਟਮਈ ਦੌਰ 'ਚ ਉੱਚੇ ਮਰਤਬੇ ਦਾ ਮਾਣ ਬਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਰੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹੰਝੂ ਪ੍ਰਤੱਖਦਿਆਂ ਅਪਣਤ ਨਾਲ ਪਲੇਸਿਆ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੰਝੂਆਂ ਨੂੰ ਵਿਅਰਥ ਵਹਾ ਕੇ ਦਿਲ ਕਿਉਂ ਛੋਟਾ ਕਰਦਾ ਏ।" ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀਮਤੀ ਅੱਖਰੂਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ।" ਉਸ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਪੈਸੇ ਦੀ ਨੀਂਹ 'ਤੇ ਉਸਰਦੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਦੇ ਦੌਰ 'ਚ, ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਅਪਣਤ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਮੋਹ ਦੇ ਸੂਹੇ ਫੁੱਲ ਲੱਗਦੇ ਨੇ।

ਮਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚਲਾ ਰੋਸਾ ਕੁਝ ਹੀ ਪਲਾਂ ਬਾਅਦ ਗਲਵੱਕਤੀ ਵਿਚ ਵਟ ਜਾਂਦਾ ਏ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮਿੱਤਰਤਾ 'ਚ ਮੋੜ-ਮੁੜਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਣੀਏ ਦੇ ਵਹੀ-ਖਾਤੇ ਵਾਂਗੂੰ ਜੋੜ-ਘਟਾਉ ਵਰਗੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁੰਝਲਾਂ 'ਚੋਂ ਗੁਜਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਏ।

ਦੋਸਤੀ ਉਸ ਦਰਿਆ-ਦਿਲੀ ਦਾ ਨਾਮ ਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੰਜੂਸੀ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਆਪਾ ਗਵਾ ਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਰਗਾ ਸਕੂਨ ਮਨ 'ਚ ਪਾਲਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਮੋਹ ਦਾ ਦੀਵਾ ਮਸਤਕ 'ਚ ਬਾਲਦੇ ਹਾਂ।

ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਦੀਵੇ ਜਗਦੇ ਰਹਿਣ, ਸੁੱਚੀ ਸੋਚ ਦਾ ਘਿਉ ਇਸ 'ਚ ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੀਏ ਤੇ ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਆਸ ਦੀ ਬੱਤੀ ਵੱਟਦੇ ਰਹੀਏ। ਬਲਦੇ ਦੀਵੇ, ਰੋਸ਼ਨ ਰਾਹਾਂ ਦੀ ਤਫਸੀਲ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਨਾਂਵੇਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ; ਮੋਹ, ਚਾਅ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪਰਿੰਦੇ ਢੁੱਕ-ਢੁੱਕ ਕੇ ਕੋਲ ਬਹਿਣ ਅਤੇ ਅਪਣਤ ਦੀ ਚੂਰੀ ਖਾ ਕੇ ਚਹਿਚਹਾਉਣ।

ਬਸ ਏਨਾ ਹੀ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨੇ।"

"ਜੀਵਨ ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਮਾਣਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ।"

"ਉਹ ਕਿੰਦਾ?"

"ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਜਤ ਦਾ ਮਾਨਦੰਡ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸੋ ਕਾਲਡ ਇੱਜਤਦਾਰ ਲੋਕ ਚੰਬੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਾਨਦੰਡ ਹੁੰਦਾ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।"

"ਜੀਣਾ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਈ ਨਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੀ!" ਜੰਨਤ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਜਤਿਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ, ਇਬਤਦਾਏ ਇਸ਼ਕ ਹੈ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਾਗੇ ਔਲਾ ਜਾਨੇ ਕਯਾ ਹੋਗਾ ਮੌਲਾ ਜਾਨੇ ਕਯਾ ਹੋਗਾ। ਇਸ ਗਾਣੇ ਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬਰੇਕ ਲੱਗ ਗਈ।

"ਪੁਰਾਣੇ ਗਾਣਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਇਹ ਗਾਣਾ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ, ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਗਾਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਤਨ-ਮਨ ਹਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।" ਜਤਿਨ

ਝੂਮ ਉਠਿਆ ਤੇ ਜੰਨਤ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣ 'ਤੇ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

"ਗੀਤਕਾਰ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਗਾਣੇ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਚਾਹੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ।"

"ਉਡਾਰੀ ਜਿਹੀ ਉਡਾਰੀ, ਜ਼ਰਾ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹੀ, 'ਇਬਤਦਾਏ ਇਸ਼ਕ ਹੈ...।"

"ਪਰ ਇਧਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਐਵੇਂ ਨਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ ਜਾਓ।"

"ਖੋਤਾ ਈ ਖੂਹ 'ਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਗਾਣਾ ਐਂਜਵਾਏ ਕਰੋ, ਇਧਰ ਕੀ ਤੇ ਉਧਰ ਕੀ ਹੈ, ਅਸਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ! ਉੱਜ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੋ, ਖਿਆਲ ਇਹ ਵੀ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ।" ਜਤਿਨ ਨੇ ਔਖਾਂ ਮਟਕਾਉਂਦਿਆਂ ਜੰਨਤ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ।

"ਹਾਂ ਹਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਜ਼ਰਾ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੋ।" ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਟ ਰਹੇ ਜਤਿਨ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਧੱਕਦਿਆਂ ਜੰਨਤ ਬੋਲੀ। ਜਤਿਨ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹਟ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਗਾਣੇ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਝੂਮ ਉਠਿਆ। ਜੰਨਤ ਨੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਅਦਾਵਾਂ ਉਪਰ ਕੋਈ ਟੀਕਾ-ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਚੁੱਪ ਕੀਤੀ ਬੈਠੀ ਰਹੀ। ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਬਾਹਰ ਦੇਖਿਆ, ਸੜਕ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਜਾਮ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਬੜਾ ਜਾਮ ਲੱਗਿਆ, ਜਾਪਦਾ ਅੱਜ ਵੀ ਘਰ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪੁੱਜਾਂਗੇ।"

"ਤੁਸੀਂ ਛੱਡੋ ਜੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ, ਜਾਮ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਬਲਮ ਐ,

ਉਹ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਝ ਰਿਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਗਾਣਾ ਐਂਜਵਾਏ ਕਰੋ।" ਏਨਾ ਕਹਿ ਉਹ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਰੁਮਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੰਨਤ ਨੇ ਇਸ ਗਾਣੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨਾਲ ਤਬਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹਦੀ ਮੁਖ ਮੁਦਰਾ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਗਾਣੇ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਈ ਮਾਣ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬਸ ਕਰਮਪੁਰੇ ਦੇ ਸਟਾਪ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧੀ। ਜਤਿਨ ਹੁਣ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਸੜਕ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਅਗਲਾ ਸਟਾਪ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਇਕ ਭਰਵੀਂ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਜੰਨਤ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੇ ਕਿਹਾ, "ਬਸ ਏਨਾ ਹੀ...!" ਉਹ ਬਸ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਗਿਆ।

ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਸੰਸਥਾ-3

ਅਧਿਆਏ 5

1) ਨਾਂਦੇੜ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ

ਪੰਜ ਅਪਰੈਲ 2006 ਦੀ ਰਾਤ ਨਾਂਦੇੜ ਦੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.ਡੀ. ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਲਕਸ਼ਮਣ ਰਾਜਕੋਂਡਵਾਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ. ਐਸ. ਅਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਕੁਝ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਆਰ.ਡੀ.ਐਕਸ. ਦਾ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਵਿਚ ਲਕਸ਼ਮਣ ਰਾਜਕੋਂਡਵਾਰ ਦਾ ਲੜਕਾ ਨਰੇਸ਼ ਰਾਜਕੋਂਡਵਾਰ ਅਤੇ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਪਾਨਸੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਨਾਲ ਹੀ ਯੋਗੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ, ਰਾਹੁਲ ਪਾਂਡੇ, ਮਾਰੂਤੀ ਬਾਘ ਅਤੇ ਯੁਵਰਾਜ ਤੁਪਤੇਵਾਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਅਤੇ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਸਨ।

ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਅਤੇ ਵਿਚੋਂ ਰਾਹੁਲ ਪਾਂਡੇ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸੰਜੇ ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਨਾਰਕੋ ਟੈਸਟ

ਐਸ.ਐਮ. ਮੁਸ਼ਰਿਫ

ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਅਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਪਰਭਣੀ (2003), ਜਾਲਨਾ (2004), ਪੂਰਣਾ (2004) ਦੀਆਂ ਮਸਜਿਦਾਂ ਉਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਨੇ ਹੀ ਬੰਬ ਸੁੱਟੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਬੰਬ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਵਕਤ ਹੀ ਧਮਾਕਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬੰਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਈਦ ਦੇ ਦਿਨ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਸਜਿਦ ਉਪਰ ਸੁੱਟਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪੁਣੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਥਾਂਵਾਂ ਉਪਰ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਅਤੇ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਜਥੇਬੰਦ ਕੀਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹੇ ਸਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖ਼ਲ ਕੀਤੀ: ਰਾਹੁਲ ਪਾਂਡੇ,

ਖੁਦ ਹੀ ਨਸ਼ਰ ਹੋਏ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ

ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਵਲੋਂ ਕੌਮੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (ਐਨ.ਆਈ.ਏ.) ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਉਪਰ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਓ ਪਾ ਕੇ ਹਿੰਦੁਤਵੀ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਰਗਨਿਆਂ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿਟਾਂ ਦਿਵਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਐਸ.ਐਮ. ਮੁਸ਼ਰਿਫ ਨੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦਾ ਪਰਦਾਪਾਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਤਾਬਚਾ 'ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਸੰਸਥਾ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬਚੇ ਤੋਂ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਅਹਿਮ ਕਿਤਾਬਚੇ ਲੜੀਵਾਰ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪੁਣੇ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਸ਼ਰਦ ਕੁੰਟੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾ. ਦੇਵ, ਅਤੇ ਨਾਗਪੁਰ ਵਿਚਲੇ ਕੈਪ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਈ.ਬੀ. (ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਬਿਊਰੋ) ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਆਹਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ) ਸਨ।

ਨਾਲ ਹੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕੈਂਪ ਲਾ ਕੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਅਤੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਨਾਗਪੁਰ ਸਥਿਤ ਭੌਲੇ ਮਿਲਟਰੀ ਸਕੂਲ ਉਪਰ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਬਲਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਜਿਸਮਾਨੀ, ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਵਗੈਰਾ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਕੈਂਪ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਲਈ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਉਪਰ ਵੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵੀ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੇ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ 'ਯੋਗ' ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

2) ਪਰਭਣੀ (ਨਵੰਬਰ 2003) ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ।

3) ਜਾਲਨਾ (ਅਗਸਤ 2004) ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ।

4) ਪੂਰਣਾ (ਅਗਸਤ 2004) ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ।

5) ਕਾਨਪੁਰ (ਯੂ.ਪੀ.) ਅਗਸਤ 2008 ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ।

24 ਅਗਸਤ 2008 ਨੂੰ ਕਾਨਪੁਰ (ਯੂ.ਪੀ.) ਵਿਚ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਦੇ ਰਾਜੀਵ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਬੰਬ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਦੌਰਾਨ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਕਾਂਡ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਕਾਨਪੁਰ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਆਈ.ਜੀ. ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਜੀਵ ਮਿਸ਼ਰਾ ਦੇ ਘਰੋਂ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਧਮਾਕਾਖੇਜ ਸਮੱਗਰੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ

ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਦੋ ਸੈੱਲਫੋਨਾਂ ਦੇ ਲਈ ਫਰਜ਼ੀ ਨਾਂਵਾਂ ਉਪਰ ਸਿਮ ਕਾਰਡ ਲਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਸੈੱਲਫੋਨਾਂ ਦੇ ਕਾਲ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਉਹ ਦੋ ਮੁਖੀ ਕੌਣ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਨਪੁਰ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਸੀ; ਲੇਕਿਨ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

6) ਕੁਨੂਰ (ਕੇਰਲਾ) ਨਵੰਬਰ 2008 ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ।

ਦਸ ਨਵੰਬਰ 2008 ਨੂੰ ਕੇਰਲਾ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੁਨੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬੰਬ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦੇ ਦੋ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਵਾਰਦਾਤ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ 200 ਮੀਟਰ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਉਪਰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ 18 ਦੇਸੀ ਬੰਬ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸ ਉਪਰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ।

7) ਮਤਗਾਓ (ਗੋਆ) ਅਕਤੂਬਰ 2009 ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ।

16 ਅਕਤੂਬਰ 2009 ਨੂੰ ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੰਧਿਆ ਉਪਰ ਗੋਆ ਦੇ ਮਤਗਾਓ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੀਵਾਲੀ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਹਿੰਦੂ ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜਦੇ ਹਨ, ਵਿਚਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ; ਲੇਕਿਨ ਮੁਲਕ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੰਬ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਕਤ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਮਲਗੋਂਡਾ ਪਾਟਿਲ ਤੇ ਯੋਗੇਸ਼ ਨਾਇਕ, ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਵਾਰਦਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋ ਬੰਬ ਨਕਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਯੋਜਨਾ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਉਪਰ ਲੱਗੇ। ਵਕੂਆ-ਏ-ਵਾਰਦਾਤ ਉਪਰ ਇਕ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਬੈਗ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਉਪਰ

ਪੁਰੋਹਿਤ ਤੇ ਪ੍ਰਗਿਆ ਸਿੰਘ ਠਾਕੁਰ ਦਰਮਿਆਨ ਸਬੰਧ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ 11 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਰਜ ਕੀਤੀ: ਮਲਗੋਂਡਾ (ਬੰਬ ਲਿਜਾਂਦੇ ਵਕਤ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ), ਯੋਗੇਸ਼ ਨਾਇਕ (ਬੰਬ ਲਿਜਾਂਦੇ ਵਕਤ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ), ਵਿਨੈ ਤਲੇਕਰ, ਵਿਨਾਇਕ ਪਾਟਿਲ; ਧਨੰਜੇ ਕੇਸ਼ਵ ਅਸ਼ਟੇਕਰ, ਦਿਲੀਪ ਮਡਗਾਂਵਕਰ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਅਸ਼ਟੇਕਰ, ਸਾਰੰਗ ਕੁਲਕਰਣੀ (ਫਰਾਰ),

ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਵਾਰਦਾਤ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਜੁਲਾਈ 2007 ਤੋਂ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ 8 ਬੰਬ ਬਣਾਏ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬੰਬ ਤਿਆਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬੰਬ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜਾਤੀ ਭੇਦਭਾਵ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵਾਰਦਾਤ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ।

3) ਪਨਵੇਲ

20 ਫਰਵਰੀ 2008 ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ 50

2006 ਵਿਚ ਨਾਂਦੇੜ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਅਫਸਰ।

ਜੈਪ੍ਰਕਾਸ਼/ਅੰਨਾ (ਫਰਾਰ), ਰੁਦਰ ਪਾਟਿਲ (ਫਰਾਰ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਜੁਵੇਕਰ।

ਧਨੰਜੇ ਅਸ਼ਟੇਕਰ ਨੇ ਪੁਣੇ ਵਿਚ 12 ਬੰਬ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਮਤਗਾਓ ਵਿਚ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਬੰਬ ਕਿਸੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

#

ਅਧਿਆਏ 6 ਹੋਰ ਬੰਬ/ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ

1) ਲਾਂਬਾ ਖੇਰਾ (ਭੋਪਾਲ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼)

ਦਸੰਬਰ 2003 'ਚ ਭੋਪਾਲ ਦੇ ਲਾਂਬਾ ਖੇਰਾ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬੰਬ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ। ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ 'ਤਬਲੀਗੀ ਜਮਾਤ' (ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀ) ਦੇ ਇਜ਼ਤਸਾ (ਸੰਮੇਲਨ) ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਸਲਿਮ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਬੰਬਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਘਾਤੋ ਰਾਮਨਰਾਇਣ ਕਾਲਸੰਗਰਾ ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ ਜੋਸ਼ੀ ਸਨ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਅਤੇ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੁਨੀਲ ਜੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਰਾਮਨਰਾਇਣ ਕਾਲਸੰਗਰਾ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ., ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਬਜਰੰਗ ਦਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਲੇਕਿਨ ਫਿਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ, ਇਸ ਦਾ ਅਜੇ ਤਕ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਹੈ।

2) ਤੇਨਕਾਸ਼ੀ (ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ)

24 ਜਨਵਰੀ 2008 ਨੂੰ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਤਿਰੂਨੇਲਵੇਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਤੇਨਕਾਸ਼ੀ (ਦਕਸ਼ਿਣ ਕਾਸ਼ੀ) ਦੇ ਆਰ.ਐਸ.ਐਸ. ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਜਥੇਬੰਦੀ ਉਪਰ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਲੇਕਿਨ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬਾਰੀਕੀ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੰਘ ਨਾਲ ਜੁੜੇ 8 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਉਪਰ ਸਥਿਤ ਪਨਵੇਲ ਦੇ ਸਿਨੇਰਾਜ ਟਾਕੀਜ਼ ਵਿਚ 'ਜੋਧਾ ਅਕਬਰ' ਫਿਲਮ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸੇ ਵਕਤ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ। ਹੇਮੰਤ ਕਰਕਰੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਏ.ਟੀ.ਐਸ. ਨੇ ਵਾਰਦਾਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਟਾਕੀਜ਼ ਵਿਚ ਬੰਬ ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਗਈ।

4) 31 ਮਈ 2008 ਵਿਚ ਵਾਸੀ, ਨਵੀਂ ਮੁੰਬਈ ਸਥਿਤ ਸਿਨੇਮਾਘਰ ਵਿਚ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ ਬੈਗ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬੰਬ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਵਕਤ ਸਿਰ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਬੰਬ ਡਿਟੈਕਸ਼ਨ ਅਤੇ ਡਿਸਪੋਜ਼ਲ ਸੁਕਐਡ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਬੰਬ ਨਕਾਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਈ। ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬੰਬ ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੇ ਰੱਖੇ ਸਨ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਫਾਈਲ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਗਈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਿਕਰਮ ਭਾਵੇ ਅਤੇ ਰਮੇਸ਼ ਗਡਕਰੀ ਨਾਂ ਦੇ ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਦੋ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ 10-10 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ।

5) ਠਾਣੇ

4 ਜੂਨ 2008 ਨੂੰ ਠਾਣੇ ਦੇ 'ਗਡਕਰੀ ਰੰਗਾਯਤਨ' ਥੀਏਟਰ ਵਿਚ 'ਆਮਰੀ ਪਾਚਪੂਤੇ' ਮਰਾਠੀ ਨਾਟਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿਚ 7 ਲੋਕ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਏ.ਟੀ.ਐਸ. ਨੇ ਵਕੂਆ-ਏ-ਵਾਰਦਾਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਇਆ ਕਿ ਵਾਰਦਾਤ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ, ਹਿੰਦੂ ਜਾਗਰਨ ਸਮਿਤੀ ਆਦਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਉਪਰ ਪੇਣ ਅਤੇ ਸਤਾਰਾ ਤੋਂ ਭਾਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਧਮਾਕਾਖੇਜ ਸਮੱਗਰੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਭੇਜੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵਿਕਰਮ ਭਾਵੇ ਅਤੇ ਰਮੇਸ਼ ਗਡਕਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹਰ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ।

(ਚਲਦਾ)

2008 ਵਿਚ ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਬੰਬ ਜੋ ਨਕਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਡਾ. ਉਮੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਪਾਂਡੇ, ਸੰਜੇ ਚੌਧਰੀ, ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਪਾਨਸੇ (ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ), ਲਕਸ਼ਮਣ ਰਾਜਕੋਂਡਵਾਰ, ਰਾਮਦਾਸ ਮੁਲਾਂਗੇ, ਨਰੇਸ਼ ਰਾਜਕੋਂਡਵਾਰ (ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ), ਮਾਰੂਤੀ ਬਾਘ, ਯੁਵਰਾਜ ਤੁਪਤੇਵਾਰ ਅਤੇ ਮਿਲਿੰਦ ਏਕਦਾਤੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਬੂਤ ਸਨ, ਲੇਕਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੁੱਖ ਮੁਲਜ਼ਮ ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਪਾਨਸੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਹਰਾ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਹ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਬਾਲਾਜੀ ਪਾਖਰੇ ਤੇ ਪੁਣੇ ਦੇ ਆਕਾਂਕਸ਼ਾ ਰਿਜ਼ਾਰਟ ਵਿਚ ਲਾਏ ਕੈਪ ਵਿਚ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ

ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਤ ਅਤੇ ਬੰਗਲੌਰ ਵਰਗਾ ਵੱਡਾ ਕਾਂਡ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸਫੋਟਕ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਕ ਡਾਇਰੀ ਅਤੇ ਫੈਜ਼ਾਬਾਦੀ ਦੀ ਮੁਸਲਿਮ ਬਸਤੀ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਵੀ ਮਿਲਿਆ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ (ਐਸ.ਟੀ.ਐਫ.) ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਦੇ ਸੈੱਲਫੋਨ ਮਿਲੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੈੱਲਫੋਨ ਤੋਂ ਹਮਲਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਮੁੰਬਈ ਦੇ ਦੋ ਸੈੱਲ ਫੋਨਾਂ ਉਪਰ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ

ਉਰਦੂ ਵਿਚ 'ਖਾਨ ਮਾਰਕੀਟ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਬੈਗ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਤਰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਤਰ ਦੀ ਸੀਸ਼ੀ ਵੀ ਸੀ। ਜੇ ਬੰਬ ਰੱਖਦੇ ਵਕਤ ਧਮਾਕੇ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀਆਂ ਵਲੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਵਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਈ.ਬੀ. ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਗਲਬੇ ਵਾਲੇ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਉਗਲ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਣੀ ਸੀ।

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਗੋਆ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਨਾਤਨ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਅਭਿਨਵ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ

ਇੱਜ਼ ਬਣਿਆ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਥਾ

ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪਾਰਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਰਚੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੇ ਕਈ ਮੁਖੜੇ ਤਾਂ ਅੱਜ ਕਹਾਵਤਾਂ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਪਾਰਸ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਪੁੱਤਰ ਇਕਬਾਲ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਜਥਾ ਬੱਝਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਾਰਸ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਬਾਬਤ ਉਠਦੇ-ਉਮੜਦੇ ਖਿਆਲ ਇਸ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਰੋਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਕਬਾਲ ਰਾਮੀਵਾਲੀਆ ਪਹਿਲਾਂ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖੀ ਤਾਂ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਬੋਲੇ ਬੋਲੇ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਲਿਖਤ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਨਿਵੇਕਲੀ ਅਤੇ ਨਿਆਰੀ ਵਾਰਤਕ ਦਾ ਰੰਗ-ਰੂਪ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ।

ਸਵੇਰੇ ਚਾਹ ਤੋ ਪਰਾਉਂਠਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ (ਬਲਵੰਤ, ਰਛਪਾਲ ਤੇ ਮੈਂ) ਨੂੰ ਬਾਪੂ ਦੇ 'ਦਰਬਾਰ' ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਰੇਡੀਓ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਫਰਸ 'ਤੇ ਵਿਛੀ ਪੁਰਾਣੀ ਦਰੀ ਉਤੇ ਚੌਂਕਤਾ ਮਾਰੀ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿਚ ਗੁਆਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਨਾ ਕਸੇਵਾਂ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਢਿਲਕ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖੇਤਾ! ਮੇਰੇ ਬਾਲਕੇ ਜਿਹੇ ਕੰਬਦੇ ਹੱਥ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਲੇਸਟ ਲੱਗੇ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਾਮ ਭਾਵੇਂ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗਾਈ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਨੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਛਿੜਕ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਇਹ ਖਦਸ਼ਾ ਹਾਲੇ ਵੀ ਹੰਗਾਲੇ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਪੂ ਸਾਨੂੰ ਅਗੇ ਤੋਂ ਕਵਸ਼ਰੀ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਵਰਜੇਗਾ।

“ਅਖਬਾਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰੋ ਤੇ ਐਸ ਕੋਨੇ 'ਚ ਟਿਕਾਅ ਦਿਓ।” ਐਨਕ ਦੇ ਫਰੇਮ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਸੋਧਦਿਆਂ ਬਾਪੂ ਬੋਲਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਬੋਲਾਂ 'ਚ ਨਾ ਤਲਖੀ ਸੀ, ਨਾ ਨਰਮੀ

ਇਕਬਾਲ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ

ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੁਕਮ।

ਅਗਲੇ ਪਲ ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਖਿਲਰੇ ਅਖਬਾਰ ਸਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਗਲਗੀਰ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। “ਬੈਠੋ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ।” “ਪ੍ਰੀਤ ਲਤੀ” ਰਿਸਾਲੇ ਕੋਲ ਪਏ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਪੜਦਿਆਂ ਬਾਪੂ ਬੁੜਬੁੜਾਇਆ: “ਕਵੀਸ਼ਰੀ... ਕਵੀਸ਼ਰੀ... ਕਵੀਸ਼ਰੀ...”

ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਿਸਿਆਂ ਨੂੰ ਲਮਕਾਉਂਦਿਆਂ ਬਾਪੂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭਵਾਂ ਉਤਾਰ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲਈਆਂ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਖੱਬੇ-ਸੱਜੇ ਹਿਲਾਇਆ, ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਬੁੱਲ੍ਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪਾਸਿਆਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਖਿੱਚੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਉਸ ਦਾ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਟੀਰ ਸੰਘਣਾ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ।

“ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਮੁੰਡਿਓ ਬਹੁ... ਤ ਔਖਾ ਕਿੱਤਾ ਐ। ਮੇਰਾ ਬੇਨੂੰ ਏਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਚਹੁੰਨੈ, ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਕਰੋ ਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲੱਗੋ! ਮੀਰ ਆਵੇ, 'ਨੂਰੀ ਆਵੇ, ਨੌਕਰੀ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹੇ ਮਹੀਨੇ ਮੀਟਰ ਡਿੱਗੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾਵੇ!”

ਬਾਪੂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ‘ਕਵੀਸ਼ਰੀ’ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਦੋਸਤ ਗੁਰਦੇਵ ਦੀ ਭੈਣ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਬਰਾਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਢਾਣੀਆਂ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਝੁੰਮਣ ਲਗ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਪਲੇਠੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ‘ਸੋਅ’ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਆਏ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਅਣਗਿਣਤ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਬੋਝਮਕ ਔਖਾਂ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮੇਜ਼ ਦੀ ਲੱਤ ਨਾਲ ਕੱਸ ਕੇ ਨੂਤੀ ਸੋਟੀ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਨਿੱਕੇ ਬਲੂੰਗੜੇ ਦੇ ਸਿਰ ਵਰਗਾ ਮਾਈਕ੍ਰੋਫੋਨ ਹੱਸਣ ਲੱਗਾ ਸੀ; ਪਰ ‘ਔਖਾ ਕਿੱਤਾ’ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਾਲੇ ਸਰੋਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪਿੱਠਾਂ ਝਾੜਦੇ, ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਨ ਲੱਗੇ। ਬਰਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਜੇ ਭਾਂ-ਭਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਮੰਜਿਆਂ ਹੇਠ ਪਈਆਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਰੁੜ੍ਹਨ ਲੱਗੀਆਂ। ਮਾਈਕ੍ਰੋਫੋਨ ਪਿਚਕਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਲਾਉਡ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਰੋੜ ਖੜਕਣ ਲੱਗੇ।

“ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਾਲਜਾਂ-ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਚਹੁੰਨਾ। ਉਚ ਵਿਦਿਆ।” ਬਾਪੂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਅਟਕਾਓ ਬਾਅਦ ਬੋਲਿਆ- “ਪਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਾਰੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਣੀ ਐ, ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਐ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਮੈਂ ਥੋਨੂੰ ਕਾਲਜਾਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਨਈਂ ਦੇ ਸਕਣਾ।”

ਹੁਣ ਬਾਪੂ ‘ਪ੍ਰੀਤ ਲਤੀ’ ਦੇ ਵਰਕੇ ਅੱਗੇ ਪਿਛੇ ਪਲਟਣ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜਿਹਨ ਵਿਚ ਗੁਆਚ ਗਈ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸਤਰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

“ਥੋਨੂੰ ਕਦੇ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਨਈਂ, ਬਈ ਆਪਣੀ ਕਾਫੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹਾਲੇ ਵੀ ਗਹਿਣੇ ਐ।” ਬਾਪੂ ‘ਪ੍ਰੀਤ ਲਤੀ’ ਨੂੰ ਕਦੇ ਅੱਗੇ ਤੇ ਕਦੇ ਪਿਛੇ ਧਕਦਿਆਂ-ਖਿਚਦਿਆਂ ਬੋਲਿਆ- “ਮੇਰਾ ਪਿਓ ਅਫੀਮ ਦਾ ਤਕਤਾ ਅਮਲੀ ਸੀ। ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਖਰੀ ਸਿਆੜ

ਵੀ ਗਹਿਣੇ ਕਰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਏਨਾ ਸ਼ੁਕਰ ਆ, ਬਈ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹਾਲੇ ਵੇਚਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਉਦੋਂ 12 ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਸਾਂ, ਅਗਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਮਰੀ ਮਾਂ ਵੀ ਤੁਰਗੀ। ਚਾਰ ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਮੈਂ ਕੋਲੋਂ ਨੇ ਉਠਾਇਆ। ਹੁਣ ਦੋ ਬੋਝੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਚਾਰ ਤੁਸੀਂ ਭਰਾ। ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਖਾਸੀ ਵੱਡੀ ਐ। ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਆਂ।”

ਕਮਰੇ 'ਚ ਛਾ ਗਈ ਚੁੱਪ ਲੰਮੇਰੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਬਾਪੂ ਕਦੀ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ, ਕਦੇ ਰੇਡੀਓ ਵਾਲੀ ਅਲਮਾਰੀ ਵੱਲ, ਤੇ ਕਦੇ ‘ਪ੍ਰੀਤ ਲਤੀ’ ਵੱਲ।

“ਅਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡਦੇ ਆਂ।” ਸਾਥੋਂ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਬਲਵੰਤ ਆਖਿਰ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਕੇ ਬੋਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੱਸ ਐਵੇਂ ਸੌਂਕ ਨਾਲ ਈ ਗਾਇਆ ਸੀ।

ਹੁਣ ‘ਪ੍ਰੀਤ ਲਤੀ’ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬਾਪੂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਭਣ ਲੱਗੀ। ਉਹਦਾ ਸਿਰ ਵਾਰ

ਵੱਲ ਉਲਰੇ, ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲੇ: ਸ਼ਿਵਾ ਨੇ ਵਿਛੋੜ ਦਿੱਤਾ ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ ਕੋਲਾਂ ਰੋਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ! ਬਲਵੰਤ ਤੇ ਰਛਪਾਲ ਚੋਂ-ਸਤਰੀ ਪੰਗਤੀ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੇ ਸਤਰਾਂ ਮੁਕਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਗਲੀ ਪੰਗਤੀ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੇ ਸਤਰਾਂ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦਾ। ਮੇਰੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਮੁਕਦਿਆਂ ਹੀ ਰਛਪਾਲ-ਬਲਵੰਤ ਦੀ ਜੋੜੀ ਅਗਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਉਠਾ ਲੈਂਦੀ। ਛੰਦ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਆਪਣੀ ਬੁਲੰਦੀ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਾਪੂ ਦਾ ਸਿਰ ਤੇ ਧੜ ਕਦੇ ਪਾਸਿਆਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹਿਲਦੇ ਤੇ ਕਦੇ ਅੱਗੇ ਪਿਛੇ ਨੂੰ। ਛੰਦ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਸਤਰਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤੀਆਂ, ਬਾਪੂ ਦੀਆਂ ਔਖਾਂ ਵਿਚ ਫੁੱਲ-ਝੜੀਆਂ ਖਿੜ ਉਠੀਆਂ। ਭੁਕਾਨੇ ਵਾਂਗ ਫੁੱਲ ਗਈਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਲਾਲੀ ਬਿਰਕਣ ਲੱਗੀ। ਠੋਡੀ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਵੱਲ ਖਿਚਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਤਰੀ ਵਾਂਗ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਲਾਬੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਗੁਲਦਸਤਾ ਬਣੇ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਵਾਰ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਫੇਰਿਆ।

ਬਾਪੂ ਅਚਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸਤਰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਪਰਤ ਆਈ ਹੋਵੇ- “ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਲੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਸੁਣਾਓ!” ਅਗਲੇ ਹੀ ਪਲ ਸ਼ਾਹਣੀ ਕੋਲਾਂ ਦੇ ਚਰਿਤਰ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਬੀਜੇ ਬਾਣੀਏਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਚਿਤਰਦੀ ਬਾਪੂ ਪਾਰਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਖੁਰਕ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਮੈਂ ਗਲਾ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੇਰੀ ਬਾਲ ਉਮਰੀ, ਤਿੱਖੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗੀ: ਕੱਢ 'ਤੀ ਪਤੀ ਨੇ ਘਰੋਂ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਤੁਰ ਚੱਲੀ ਵਾਲ ਸਿਰ ਦੇ ਖਿਲਾਰ ਕੇ!

ਵਾਰ ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਘੁੰਮਦਾ ਤੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ। ਅਗਲੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਔਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁੰਗੋਤਦਾ ਤੇ ਭਵਾਂ ਉਪਰ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ। ਲਗਾਤਾਰ ਉਸ ਦੀ ਦਾਹੜੀ ਵਿਚ ਕੰਘੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਦਿਲ 'ਤੇ ਘਸਰ ਰਹੀਆਂ ਹੋਵਣ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਾਰੋ-ਵਾਰੀ ਸਾਡੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਘਸਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੀਆਂ ਐਨਕਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨੱਕ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਦਰੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈਆਂ। ਉਹਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਨਾਲ ਗੁਫਤਗੂ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ: ਉਹ ਕਦੇ ਸੱਜੀ ਮੁੱਛ 'ਤੇ ਜਾ ਬੈਠਦੀਆਂ, ਤੇ ਕਦੇ ਖੱਬੀ ਉਤੇ। ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ, ਕਲੰਘਤੀ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਰਤਾ ਕੁ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ, ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਸਮੇਤ, ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦੀਆਂ ਕੰਨੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚੀਆਂ ਗਈਆਂ।

“ਚੰਗਾ ਇਉਂ ਕਰੋ”, ਬਾਪੂ ਅਚਾਨਕ ਬੋਲਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸਤਰ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਪਰਤ ਆਈ ਹੋਵੇ- “ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਲੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਸੁਣਾਓ।”

ਅਗਲੇ ਹੀ ਪਲ ਸ਼ਾਹਣੀ ਕੋਲਾਂ ਦੇ ਚਰਿਤਰ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਬੀਜੇ ਬਾਣੀਏਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਚਿਤਰਦੀ ਬਾਪੂ ਪਾਰਸ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ੁਬਾਨ 'ਤੇ ਖੁਰਕ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਮੈਂ ਗਲਾ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੇਰੀ ਬਾਲ ਉਮਰੀ, ਤਿੱਖੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗੀ:

ਕੱਢ 'ਤੀ ਪਤੀ ਨੇ ਘਰੋਂ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਤੁਰ ਚੱਲੀ ਵਾਲ ਸਿਰ ਦੇ ਖਿਲਾਰ ਕੇ! ਰਛਪਾਲ ਤੇ ਬਲਵੰਤ ਦੇ ਸਿਰ ਇਕ ਦੂਜੇ

“ਵਾਹ ਉਏ ਮੁੰਡਿਓ!” ਉਹ ਮੂੰਹ ਫੁਲਾ ਕੇ ਬੋਲਿਆ- “ਏਨੀ ਵਧੀਆ ਗਾਇਕੀ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਈ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖਗੇ?”

ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਘੁਸ-ਮੁਸਾ ਸੰਘਣਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਬੇਬੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ: “ਚਲੋ ਮੁੰਡਿਓ, ਚਿਮਨੀਆਂ ਸਾਫ਼ ਕਰੋ!”

ਇਕ ਖਾਲੀ ਬੋਰੀ ਰੇਡੀਓ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਵਿਛ ਗਈ ਤੇ ਕਿੱਲੀਆਂ 'ਤੇ ਲਟਕਦੀਆਂ ਲਾਲਟਣਾਂ ਤੇ ਰੇਡੀਓ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਟਾਂਡ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਲੈਪ ਬੋਰੀ ਉਤੇ ਉਤਰ ਆਏ। ਚਿਮਨੀਆਂ, ਲਾਲਟਣਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਸਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮਲਕੜੇ-ਮਲਕੜੇ ਨਿਕਲ ਕੇ, ਸਾਡੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੇ ਗਿੱਲੇ ਪੋਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਵਾਲੀ ਪੀਪੀ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਈ, ਤੇ ਲੈਪ-ਲਾਲਟਣਾਂ ਦੇ ਹੇਠਲੇ

ਸਿਆਲੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੀਜ਼ਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਾਪੂ ਦਾ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜੱਥਾ ਡਾਢਾ ਮਸਰੂਫ ਹੁੰਦਾ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪੰਜਵੇਂ-ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਹੀ ਪਿੰਡ ਪਰਤਦਾ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਹ ਪਿੰਡ ਹੁੰਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤੜਕਸਾਰ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵਜੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ। ਨਿਆਣ ਉਮਰੇ ਅਸੀਂ ਰਜਾਈ ਦੇ ਨਿੱਘ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵੇਲੇ ਚੀਂ-ਚੀਂ ਕਰਦੇ, ਪਾਸੇ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਮਲਦੇ। ਸੋਚਦੇ, ਬਾਪੂ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਛੁੱਟੀ ਹੀ ਬਖਸ਼ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਉਹ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਸੀ।

ਪਾਸਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਗੋਲਾਈ ਵਿਚ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਛੱਲਾਂ ਵੱਜਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਗੰਧ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਫੈਲਦੀ-ਫੈਲਦੀ ਕਮਰਿਆਂ ਤੀਕ ਅੱਪੜ ਗਈ।

ਰਸੋਈ 'ਚ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਅੰਗੀਠੀ ਉਤੇ ਉਬਲਦੇ ਆਂਡਿਆਂ ਦੀ ਗੁੜ-ਗੁੜ ਜਦੋਂ ਰੇਡੀਓ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਤੀਕ ਅੱਪੜੀ, ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਖਲੋਤੀ ਬੋਤਲ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਲਈ ਤਾਂਘਣ ਲੱਗੀ। ਕੱਚ ਦਾ ਗਲਾਸ, ਪਾਣੀ ਵਾਲੀ ਗੜਵੀ, ਤੇ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਗੰਢਿਆਂ ਦੀ ਪਲੇਟ ਬਾਪੂ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਏ ਮੇਜ਼ ਉਪਰ ਉਤਰਨ ਲੱਗੇ। ਬਾਪੂ ਦੀਆਂ ਔਖਾਂ ਵਿਚ ਜੁਗਨੂੰ ਟਿਮਕਣ ਲੱਗੇ।

“ਗੱਲ ਸੁਣੋ ਮੁੰਡਿਓ”, ਦੂਸਰਾ ਪੈਗ ਗਲਾਸ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਬਾਪੂ ਬੋਲਿਆ- ਆਓ, ਬੋਡੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਮੁਕਾਈਏ।”

ਆਂਡੇ ਛਿਲਦੇ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਬਾਏਂ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਏ, ਕਿਤੇ ਬਾਪੂ ਸਾਡੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਗਾਉਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੀ ਨਾ ਲਾ ਦੇਵੇ!

“ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤਕਤਾ ਨਾਮ

ਕਾਨਿਆਂ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਫਿੜਕਾ ਸਿਆਲੋ-ਸਿਆਲ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਬਨੇਰੇ ਵੱਲ ਲਿਪਟਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਵਿਹੜੇ ਵਾਲੇ ਕਿੱਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੜਛੋੜੇ ਅੰਦਰ ਆਮਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸਿਹਰੇ ਵਾਂਗ ਤਣ ਜਾਂਦਾ।

ਮਸੀਨ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਦੋ ਮੰਜਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿਰੁਆਿਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਸਟੂਲ ਉਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਨਾਲ ਜਗਣ ਵਾਲਾ ਲੈਪ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੀਹਦੇ ਪੇਤਲੇ ਜਿਹੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੇ ਭਰਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਜਮ੍ਹਾਂ-ਘਟਾਓ ਵਿਚ ਉਲਝਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਵਿਚ ਲਿਪਟਿਆ ਪ੍ਰਸੰਗ ਯਾਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁਝ ਗਏ।

ਸਿਆਲੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸੀਜ਼ਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਾਪੂ ਦਾ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜੱਥਾ ਡਾਢਾ ਮਸਰੂਫ ਹੁੰਦਾ ਸੀ; ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪੰਜਵੇਂ-ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਹੀ ਪਿੰਡ ਪਰਤਦਾ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਹ ਪਿੰਡ ਹੁੰਦਾ, ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਤੜਕਸਾਰ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵਜੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ। ਨਿਆਣ ਉਮਰੇ ਅਸੀਂ ਰਜਾਈ ਦੇ ਨਿੱਘ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵੇਲੇ ਚੀਂ-ਚੀਂ ਕਰਦੇ, ਪਾਸੇ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਮਲਦੇ। ਸੋਚਦੇ, ਬਾਪੂ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਛੁੱਟੀ ਹੀ ਬਖਸ਼ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਉਹ ਅਸੂਲਾਂ ਦਾ ਪੱਕਾ ਸੀ- “ਉਠੋ! ਉਠੋ!” ਉਹ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਚ ਕਰ ਕੇ ਬੋਲਦਾ- “ਪਹਿਲਾਂ ਨਹਾਓ ਤੇ ਫੁਰਤੀ ਵਿਚ ਆਓ।”

ਇਕ ਸਰਦੀ ਦੀ ਰੁੱਤ, ਦੂਸਰਾ ਤੜਕਸਾਰ ਦੀ ਠਾਰੀ, ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਸਮਾਨ ਦੀ ਚੁੱਪ ਹੇਠ ਖਲੋਤਾ ਨਲਕਾ!

ਕੁੰਗੜੇ ਹੋਏ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਟਿਮਟਿਮਾਂਦੇ ਤਾਰਿਆਂ ਹੇਠ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਧਾਰ ਕੇ ਸੁੱਤੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਲੜਖੜਾਉਂਦੇ, ਅਸੀਂ ਨਲਕੇ ਵੱਲ ਤੁਰ ਜਾਂਦੇ। ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਣਾ ਨਕਲੇ ਦੀ ਠਰੀ ਹੋਈ ਹੱਥੀ ਨੂੰ ਉਪਰੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਂਦਾ: ਨਲਕਾ ਬੁਖਾਰ ਵਾਲੇ ਨਿਆਣੇ ਵਾਂਗ ਚੀਕਦਾ ਤਾਂ ਕੰਧ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿਮਟੀ ਖੁਰਲੀ ਹੋਣ ਬਣੇ ਖੁੱਡੇ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੀ ਨਾਲ ਘਸਰ ਕੇ ਸੁੱਤੀਆਂ ਕੁਕੜੀਆਂ ਕੁੜ-ਕੁੜਾਅ ਉਠਦੀਆਂ। ਦੂਸਰਾ ਜਣਾ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰਦਾ, ਤੇ ਮੱਗ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਾਲਟੀ ਵੱਲ ਇੱਝ ਝਾਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਵਿਚ ਭੁੰਡਾਂ ਦੀ ਖੱਖਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹ ਸਮਝ ਲੱਗ ਗਈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਕੁ ਮੱਗ ਹੀ ਡਰਦਿਆਂ ਡਰਦਿਆਂ ਪਿੰਡੇ ਉਪਰ ਪਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ, ਬਾਕੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਤਕਲੀਫ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਸੁੰ-ਸੁੰ ਸ਼ੁਕਦੇ ਸਟੇਵ ਉਤੇ ਬਾਪੂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਚਾਹ ਜਿਉਂ ਹੀ ਸੁੜਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੁੰਦੀ, ਸਾਡੇ ਨਰਮ ਜਿਹੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਫਪਣ ਲਗਦੀ।

“ਚਲੋ ਬਈ ਪੇਟੀ 'ਤੇ।” ਬਾਪੂ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਆਖਦਾ।

ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੇ ਪੇਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੋਨੇ 'ਚ ਪਈ ਮਧਰੀ ਜਿਹੀ ਪੇਟੀ ਉਪਰ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ। ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਵਾਲਾ ਲੈਪ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੌਕੜੀ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ। ਬਾਪੂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

“ਕਰੋ ਸ਼ੁਰੂ!”

ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਸਾਕੇ ਦੇ ਛੰਦ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰਾ ਸਾਡੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਧੜੀ ਜਾਂਦੇ।

ਵਿਚ ਵਿਚ ਬਾਪੂ ਸਾਨੂੰ ਰੋਕਦਾ, ਦਸਦਾ ਕਿ ਸਰੋਤੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ, ਸੁਰੀਲੇਪਣ ਤੇ ਬੁਲੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਇਹ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਕਹਿ ਕੀ ਰਹੇ ਹੋ। ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਲਫਜ਼ ਨਿਖਾਰ-ਨਿਖਾਰ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਸਟੇਜ ਉਤੇ ਬੁੱਤ ਬਣ ਕੇ ਨਹੀਂ ਖਲੋਣਾ, ਸਗੋਂ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੁਤਾਬਕ ਚਿਹਰੇ ਉਪਰ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਰੁਣਾ, ਉਦਾਸੀ, ਦਰਦ, ਗਮੀ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਆਦਿਕ ਦੇ ਹਾਵ ਭਾਵ ਵੀ ਲਿਆਉਣੇ ਹਨ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਵੀ ਕਰਨੇ ਹਨ।

ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ: “ਦਿਲਜੀਤ ਕੁਰੇ, ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਹੋਵਾਂ ਜਾਂ ਨਾ, ਤੂੰ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਲਾਰਮ ਲਾ ਕੇ ਤੜਕਿਓ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਉਠਾਉਣਾ ਹੈ। ਚਾਹ ਨਾਲ ਖੋਏ ਦੀ ਇਕ ਇਕ ਪਿੰਨੀ ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਸ ਪੇਟੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਇਹ ਵੱਧ ਕਰਨਗੇ, ਓਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਨਿਖਾਰ ਆਵੇਗਾ। ਇਕ ਘੰਟਾ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦਾ ਰਿਆਜ਼ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਕੂਲ ਦਾ ਕੰਮ।”

ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਾਸ਼

ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀਆਂ ਕਰੀਮਾਂ
ਖਿਲਾਫ ਚਲਾਈ ਮੁਹਿੰਮ

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਦਾਕਾਰ ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਰੰਗ ਗੋਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਰੀਮਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਅੰਗ ਦੇ ਬਾਣ ਚਲਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਸਲਪ੍ਰਸਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਫਿਲਮ ਅਦਾਕਾਰ ਜੌਹਨ ਅਬਰਾਹਮ, ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ, ਸੋਨਮ ਕਪੂਰ, ਵਿਦਿਆ ਬਾਲਨ, ਸ਼ਾਹਿਦ ਕਪੂਰ, ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੁਕੋਨ, ਸਿਧਾਰਥ ਮਲਹੋਤਰਾ ਅਤੇ ਇਲੀਆਨਾ ਡੀਕਰੂਜ਼ ਉਤੇ ਤਨਜ਼ ਕੱਸਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰੀਮਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਨਸਲਪ੍ਰਸਤੀ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਪੋਸਟ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸਉਲੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਤੇ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਨੰਦਿਤਾ ਦਾਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ 'ਬਲੈਕ ਇਜ਼ ਬਿਊਟੀ' ਦਾ ਅਕਸਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਸਲਾ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਸੋਹਣੀ ਸੂਰਤ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਹਮਦਰਦ ਦਿਲ ਵਾਲੀ ਸੀਰਤ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਦੇ ਇਸ ਵਿਅੰਗ ਬਾਣ ਦਾ ਦਰਦ ਸਭ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸਹਾਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਸੋਨਮ ਕਪੂਰ ਟਵੀਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੀ। ਉਸ ਨੇ ਅਭੈ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣਪੁਣੇ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਲਤੀ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਟਵੀਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਚਚੇਰੀ ਭੈਣ ਈਸ਼ਾ ਦਿਓਲ ਨੇ ਵੀ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਈਸ਼ਾ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਗਲਤ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਨਮ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪੋਸਟ ਦੁਬਾਰਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੋਨਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਟਵੀਟ ਉਡਾ ਦਿੱਤੇ। ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਵੱਲੋਂ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀਆਂ ਕਰੀਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵਿੱਢੀ ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹ ਮਸਲਾ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਤਰੁਣ ਵਿਜੇ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨੇਇਡਾ ਵਿਚ ਨਾਇਜੀਰੀਅਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਦਾ ਮਸਲਾ ਬਹੁਤ ਭਖ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਰੰਗ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਕਸਰ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਤਰੁਣ ਵਿਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਲੋਕ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹੀ ਹਾਂ! ਇਸ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਘਮਸਾਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਭੈ ਦਿਓਲ ਨੇ ਤਰੁਣ ਵਿਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ।

-ਗੁਰਜੰਟ ਸਿੰਘ

‘ਹਿੰਦੀ ਮੀਡੀਅਮ’ ਰਾਹੀਂ ਦਸਤਕ

ਸਬਾ ਕਮਰ

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਉਠਿਆ ਤੁਫਾਨ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕੁਝ ਕੁ ਮੱਠਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਈਨ ਕੀਤੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਮਹੀਰਾ ਖਾਨ ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਰਈਸ’ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸਬਾ ਕਮਰ ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਹਿੰਦੀ ਮੀਡੀਅਮ’ 12 ਮਈ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸਬਾ ਕਮਰ ਅਤੇ ਇਰਾਫਨ ਖਾਨ ਨੇ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਬੱਚੀ ਨੂੰ ਉਚ ਵਰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾਉਣ ਹਿੱਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੀਡੀਅਮ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਬਾ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਹਰ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ

ਸਬਾ ਕਮਰ ਅਤੇ ਇਰਫਾਨ

ਪਰਿਵਾਰ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ‘ਸਟੇਟਸ ਸਿੰਬਲ’ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜਾਂ ਉਰਦੂ, ਹਰ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਬਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਲੜੀਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਹਵਾ ਜਸ ਖੱਟ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ‘ਧੂਪ ਮੇਂ ਅੰਧੇਰਾ ਹੈ’ ਲੜੀਵਾਰ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਨੇ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਈ ਸੀ।

-ਹਰਕੀਰਤ ਕੌਰ

ਬੀ.ਆਰ. ਚੋਪੜਾ ਦੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ

1980 ਤੱਕ ਆਉਂਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਸਮਨਾਂਤਰ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਮੱਠੀ ਪੈ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਮਾਡਲਾਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਉਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸਵਾਲ ਉਠਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਆਲਮੀਕਰਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦੌਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ਤੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਅਨਿਸ਼ਚਤਤਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਬਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਗੋਬਿੰਦ ਨਿਹਲਾਨੀ ਵਰਗੇ ਹੰਢੇ ਹੋਏ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ‘ਆਕ੍ਰੋਸ਼’ ਵਰਗੀ ਫਿਲਮ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ‘ਆਪ ਤੋਂ ਐਸੇ ਨਾ ਬੇ’ ਅਤੇ ‘ਆਪ ਕੋ

ਦੀਵਾਨੇ’ ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਧਤਾਧਤ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹਿੱਟ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। 1980 ਵਿਚ ਬਣੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਣੀ ਕੌਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਫਿਲਮ ‘ਸਤਹ ਸੇ ਉਠਤਾ ਆਦਮੀ’ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪਟਕਥਾ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰਾਮਸੇ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਫਿਲਮ ‘ਅੰਧੇਰਾ’ ਆਪਣੀ ਮਾਤੀ ਤਕਨੀਕ ਅਤੇ ਗਰੀਬਤੋਂ ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਪਾਸੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਡਾਕੂਆਂ ਤੇ ਠੱਗਾਂ ਦੀਆਂ ਫਾਰਮੂਲਾ ਆਧਾਰਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ

ਦਾ ਤਤਕਾਲਾ ਕੇ ਪਰੋਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇਕ ਫਿਲਮ ਸੀ ‘ਚੰਬਲ ਕੀ ਕਸਮ’। ਇਹ ਫਿਲਮ ਰਾਮ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸਰਪਟ ਭੱਜਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਅਤੇ ਡਾਕੂਆਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਲੁਕਣ-ਮੀਚੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇ ਵਸੂਲਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ। ‘ਧਮਾਕਾ’, ‘ਧਨ ਦੌਲਤ’ ਅਤੇ ‘ਚੋਰੋਂ ਕੀ ਬਰਾਤ’ ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ੁਧ ਮਨੋਰੰਜਕ ਫਿਲਮਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਸਤੇ ਬਜ਼ਾਰ ਸਾਹਿਤ ‘ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਪਟਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਸਾਲਾ ਲਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਭਾਰੂ ਸੀ।

1982 ਵਿਚ ਆਈ ਫਿਲਮ ‘ਇਨਸਾਫ ਕਾ ਤਰਾਜ਼ੂ’ ਨੂੰ ਇਸ ਸਾਲ ਦਾ ਹਾਸਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾ

ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੰਦ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਾਲੀਵੁਡ ਵਾਲਾ ਪੂਰਾ ਮਿਰਚ-ਮਸਾਲਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁੱਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ‘ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਦਲਿਆ। ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਔਰਤ ਦੀ ਕਿਰਦਾਰਕੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਸਖਤ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿ ਲੰਮਾ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ੀਨਤ ਅਮਾਨ ਦੇ ਜਿਸਮ ਨੂੰ

ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਅੱਖ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਗਹਿਰੀ ਸੱਟ ਵੱਜੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਬੀ. ਆਰ. ਚੋਪੜਾ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੁਝ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕਾਰਨ

ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ

ਫੋਨ: +91-98554-04330

ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਵਿਚ ਖਾਸੀਆਂ ਮਕਬੂਲ ਸਨ। ਬੀ.ਆਰ. ਚੋਪੜਾ ਮੁਲਕ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਤਿ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਭੋਗੀ ਸੀ। ਜੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ‘ਸਿਨੇ ਹਾਰਲਡ’ ਵਿਚ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਐਮ.ਏ. ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬੇਬਾਕ ਲੇਖਣੀ ਲਈ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮਕਬੂਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ‘ਅਫਸਾਨਾ’ ਬਣਾ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਰੁਝਾਨ ਵਿਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰ ਲਈ। ਫਿਲਮ ਸੁਪਰ ਹਿੱਟ ਰਹੀ ਅਤੇ ਬੀ.ਆਰ. ਚੋਪੜਾ ਖਬਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਸੁਪਰ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮ ‘ਏਕ ਹੀ ਰਾਸਤਾ’ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧਵਾ-ਵਿਆਹ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਸਾਧਨਾ’ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਪੁਨਰ-ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਬੀ.ਆਰ. ਚੋਪੜਾ (ਐਨ ਸੱਜੇ) ਦੀ ਫਿਲਮ ‘ਇਨਸਾਫ ਕਾ ਤਰਾਜ਼ੂ’ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਜ਼ੀਨਤ ਅਮਾਨ ਤੇ ਪੋਸਟਰ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ‘ਅਫਸਾਨਾ’ ਦਾ ਪੋਸਟਰ।

ਆਪਣੀਆਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦਾ ਲਕਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਮਤਲਬ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਇਥੋਂ ਅੰਨ ਜਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ- ਅੰਨਦਾਤੀ। ਫਲ ਬੂਟੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜੇ ਅਗਾਂਹ ਬੰਦੇ ਦਾ ਸਾਹ ਚਲਦਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਦੇ ਨੇ। ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਫੁੱਲ ਮਨ ਮੋਹਦੇ ਨੇ। ਬੰਦੇ ਦਾ ਮੋਹ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਪੈਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਪੱਥਰ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਇਹਦੀ ਦੇਣ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀਆਂ 'ਚ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਛਾਂ ਹੇਠਾਂ ਬਹਿਣ ਲਈ ਬੜੇ ਰੁੱਖ ਹੁੰਦੇ ਸੀ- ਟਾਹਲੀਆਂ, ਡੇਕਾਂ, ਬਰਨੇ; ਖੂਹਾਂ 'ਤੇ ਪਿੱਪਲ, ਬੋਹੜ, ਸਰੀਹ, ਜਾਮਨਾਂ, ਐਂਬ। ਬੇਰੀਆਂ ਕਿੱਕਰਾਂ, ਨਿੱਮਾਂ, ਘਰੀਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤੇ ਖੂਹਾਂ 'ਤੇ ਵੀ। ਨਿੱਕੇ ਮੋਟੇ ਫਲਾਂ ਵਾਲੇ ਬੂਟੇ ਘਰੀਂ ਵੀ ਹੁੰਦੇ, ਖੂਹਾਂ 'ਤੇ ਵੀ। ਵਿਰਲਾ ਵਿਰਲਾ ਕੇਸੂ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੋਣਾ। ਖਜੂਰਾਂ ਦਾ ਵੀ। ਇਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਧਰਾਤਲ ਸੀ।

ਮੈਂ ਇਥੇ ਅਪਣੇ ਪਿੰਡ ਉਧੋਵਾਲ ਦੇ ਪਿੱਪਲ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਹਾਂ। ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ ਧਰਮ-ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਵੱਧ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਭਾਣੇ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਰੁੱਖ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦੇ ਇਹਨੂੰ 'ਬਾਹਮਣ' ਆਖਦੇ ਨੇ। ਕਈ ਇਹਨੂੰ ਬੋਧੀ ਰੁੱਖ ਵੀ ਕਹਿ ਲੈਂਦੇ ਹਨ;

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ

e-mail: sidhu@ntlworld.com

ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਵੇਈ 'ਚੋਂ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਬਾਬੇ ਬੁੱਧ ਨੂੰ ਪਿੱਪਲ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਹਿੰਜੋਦੜੋ ਸਭਿਅਤਾ ਦੀ ਖੁਦਾਈ 'ਚੋਂ ਲੱਭੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਮੋਹਰ 'ਤੇ ਪਿੱਪਲ ਪੂਜਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ। ਅਜੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਚ ਪਿੱਪਲ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਸਾਰੇ ਮੰਗਲ ਪੂਜਾ ਵੇਲੇ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੰਡੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਸਮ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸੀਨਾ-ਬ-ਸੀਨਾ ਦੰਦ ਕਥਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੱਪਲ ਵੱਢਣਾ ਛਾਂਗਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਰਿਹਾ, ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਕਹਾਤਾ ਚਲਾਉਣਾ ਅਪਸ਼ੰਸ਼ਿਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਲੱਕੜ ਨੂੰ ਆਰੇ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਕਿਸੇ ਘਰ 'ਚ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਪਿੱਪਲ ਨੂੰ ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹੱਥ ਨਾ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਅਪਣੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ: ਸਾਨੂੰ ਦਿਓ, ਅਸੀਂ ਵੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾਨੇ ਆਂ, ਨਾਲੇ ਬਾਲ ਲਵਾਂਗੇ। ਪਿੱਪਲ ਬੋਹੜ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਰੁੱਖ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਬਥੇਰੇ ਸੁੱਖ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਸਣੇ ਆਕਸੀਜਨ, ਛਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਤੇ ਲੱਕੜ ਦੇ, ਪਰ ਪਿੱਪਲ ਤੇ ਨਿੱਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚੌਢੀ ਘੰਟੇ ਆਕਸੀਜਨ ਵੰਡਦੇ ਨੇ।

ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸਕੂਲੇ ਲੱਗਿਆ ਪਿੱਪਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਇੰਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਦੇਖਦਾ ਆਇਆਂ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਬਾਪ ਵੀ ਇੰਦਾਂ ਦਾ ਹੀ ਦੇਖਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਾਇਦ ਬਾਪ ਦਾ ਬਾਪ ਵੀ। ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਇਹਦੀ ਜੜ੍ਹ ਲੱਗਣ ਦੀ ਗੱਲ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਗਈ; ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਲੱਭਣੀ ਹੋਰ ਵੀ ਔਖੀ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸੂਹ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਆਪ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਇਹਦੀ ਛਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਸੱਤਰ ਅੱਸੀ ਫੁੱਟ ਤਾਂ ਹੋਵੇ; ਵੀਹ ਫੁੱਟ ਤਾਂ ਤਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਢਾਈ ਕੁ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਪੱਕੀਆਂ ਇੰਦਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ; ਇਹ ਇਹਦੀ ਸੋਭਾ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਹਦੀ ਜੀਰਾਂਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੇ ਬੜਾ ਕੁਝ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਬੜਿਆਂ ਦੇ ਭੇਤ ਸਾਂਝੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ- ਭੇਤ ਸਾਂਝਣ ਹਾਰ। ਇਹਦੀ ਹੋਂਦ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀਆਂ 'ਚ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਸਕੂਲ ਵਾਲਿਆਂ ਇਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਚਾਰ ਦੁਆਰੀ ਕਰ ਲਈ- ਨਿਕ-ਨਿਕੀ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਸਣੇ ਪਿੱਪਲ ਸਰਕਾਰੀ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚ ਚਲੇ ਗਈ। ਹੁਣ ਹੋਰ ਉਚੀ ਕੰਧ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਰੁੱਖ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ: ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ। ਲਾਗੇ ਬੰਨੇ ਵਾਲੇ ਵੀ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਨਿਆਣੇ ਵੀ- ਜੋ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਜੋ ਜੋ ਵੀ ਇਹਦੀ ਛਾਂਵੇਂ ਬੈਠਾ। ਇਹਦਾ ਹੋਣਾ ਵੀ, ਜੋ ਆਵੇ ਜੋ ਰਾਜੀ ਜਾਵੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਵੇ ਪਿੱਪਲਾ ਤੂੰ ਆਪ ਵੱਡਾ, ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਡਾ ਪੱਤਿਆਂ ਨੇ ਛਹਿਬਰ ਲਾਈ।
ਵੇ ਡੁਆਇਆ ਬਾਬੇ ਤੂੰ ਸੋਹਦਾ ਨਾਹੀ,
ਪੱਤਿਆਂ ਨੇ ਛਹਿਬਰ ਲਾਈ।

ਜੀਵੇ ਧਰਤੀ ਜੀਵੇ

ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਛੋਪਲੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਛੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। 'ਜੀਵੇ ਧਰਤੀ ਜੀਵੇ' ਲੇਖ ਵਿਚ ਧਰਤੀ, ਰੁੱਖਾਂ, ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਨਿਹਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਵਲੈਤ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਸਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣਾ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਲੋਕ ਉਹਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਚੁੰਗੀਆਂ ਭਰਦੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਪੂਰੀ ਨੀਝ ਨਾਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁੱਚੀ ਤੇ ਸੱਚੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਾਗਰ ਹੋ ਨਿਬੜਦੀਆਂ ਹਨ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਧਿਆਣੀਆਂ ਦਾ ਪਿੱਪਲ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮੋਹ ਹੈ- ਦੋਹਰਾ ਤੀਹਰਾ ਨੇੜ। ਪੇਕੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਹਰ ਸ਼ੈਲੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਪਿੱਪਲ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਪਿੱਪਲ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰਦਾ ਵੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਮਨ ਦਾ ਉਬਾਲ ਵੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ। ਪਹਿਲੀਆਂ 'ਚ ਔਰਤਾਂ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਉਂ ਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਸੀ:

ਪਿੱਪਲਾ ਵੇ ਮੇਰੇ ਪੇਕੇ ਪਿੰਡ ਦਿਆ,
ਤੇਰੀਆਂ ਠੰਢੀਆਂ ਛਾਂਵਾਂ।
ਢਾਬ ਤੇਰੀ ਦਾ ਗੰਧਲਾ ਪਾਣੀ,
ਉੱਤੋਂ ਬੂਰ ਹਟਾਵਾਂ।
ਸਭੇ ਸਹੇਲੀਆਂ ਸਹੁਰੇ ਗਈਆਂ,
ਕਿਸ ਨੂੰ ਹਾਲ ਸੁਣਾਵਾਂ।
ਚਿੱਠੀਆਂ ਬੇਰੰਗ ਭੇਜਦਾ,
ਕਿਹੜੀ ਛਾਉਣੀ ਲੁਆ ਲਿਆ ਨਾਵਾਂ।

ਜਗੀਰੂ ਤੇ ਮੱਧਯੁਗੀ ਸਭਿਅਚਾਰ ਟੁੱਟਦਾ ਟੁੱਟਦਾ ਹੀ ਟੁੱਟਣਾ ਸੀ। ਤਰੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕਿਥੋਂ ਹੋਣੀ ਸੀ! ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਭੇਤ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ 'ਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਨੌਕਰੀ ਪੇਸ਼ੇ ਤੇ ਔਰਤ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੀਆਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਬਹਾਰਾਂ ਤੇ ਸੌਣ ਵੀ ਔਸੀਆਂ 'ਚ ਹੀ ਲੰਘ

ਨਰਮ ਤੋਂ ਸਖਤ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਪਪੀਸੀਆਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਲਈ ਫਲ ਬਣ ਜਾਂਦੇ। ਕਾਂ ਖਾਂਦੇ, ਤੋਤੇ ਆ ਕੇ ਪਪੀਸੀਆਂ ਨੂੰਗਦੇ। ਅੱਧਾ ਖਾਂਦੇ; ਅੱਧਾ ਖਿਲਾਰਦੇ। ਨਿਆਣੇ ਨਰਮ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਵਟ-ਵਟ ਕੇ ਪੀਪਨੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦੇ- ਇਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਖਿਡੌਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਤਾਂ ਸਾਈਕਲ ਦਾ ਰਿਮ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਭਜਾਈ ਫਿਰਨਾ। ਪੱਤੇ ਹਵਾ 'ਚ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ, ਆਪਸ 'ਚ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਖੜ-ਖੜ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਵਗਦੀ ਵਾਅ ਤੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਜੋ ਰਾਗ ਚਲਦਾ, ਉਹ ਕਮਾਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ; ਧੀਮਾ-ਧੀਮਾ, ਮਿੱਠਾ-ਮਿੱਠਾ। ਮੌਸਮ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੁਰਾਣਾ ਰੰਗ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਹਵਾ ਵਗਣੀ ਤਾਂ ਪੱਤਿਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਰਾਗ ਛੇਤ ਲੈਣਾ। ਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਛੀਆਂ ਵੀ ਆ ਬਹਿਣਾ। ਘੁੰਗੀਆਂ ਨੇ ਘੁੰਗੂ ਘੁੰਘੂ, ਘੁੰਗੂ ਘੁੰਘੂ ਗਾਉਣਾ ਤੇ ਕਬੂਤਰਾਂ ਨੇ ਗੁਟਰ ਗੁੰਘੂ ਦੇ ਗੋਣ ਗਾਉਣੇ। ਵਿਚੇ ਕਾਵਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅਪਾਣੀ ਰੋਲੀ ਪਾ ਦੇਣੀ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਨੇ ਬੇਸੁਆਦੀ ਵੀ ਕਰ ਦੇਣੀ। ਬੈਠਿਆਂ ਸੁੱਤਿਆਂ ਤੇ ਮਲਕ ਦੇਣੀ ਮੋਟੀ ਸਾਰੀ ਵਿੱਠ ਕਰ ਦੇਣੀ। ਅਗਲੇ ਨੇ ਹੇਠੋਂ ਭੁਰਨ ਕਰ ਕੇ ਉਠਣਾ ਤੇ ਦੁਰ-ਦੁਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਚੰਗਾ-ਮਾੜਾ ਬੋਲੀ ਜਾਣਾ। ਲਾਗੇ ਖੂਹੀ ਦੇ ਚਲੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੂੰਹ ਮੱਥਾ ਸੁਆਰਨਾ।

ਇਹਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜੇਠ ਹਾੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਲੂਆਂ ਨੂੰ

ਜੁਆਕ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਗੁੱਸਾ ਆ ਜਾਣਾ, ਤਾਂ ਧੁੱਪੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦੇਣਾ; ਹੱਥ 'ਤਾਂਹ ਕਰਵਾ ਦੇਣੇ ਜਾਂ ਕੰਨ ਫੜਵਾ ਦੇਣੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਚਪੇਤ ਜਾਂ ਹੂਰਾ-ਮੁੱਕੀ ਵੀ ਜੜ ਦੇਣਾ।

ਨਿਆਣੇ ਇਹਦੇ 'ਤੇ ਜੰਗ-ਪਲੰਗਾ ਖੇਡਦੇ: ਦਸ ਗਿਣਨ ਤੱਕ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪਿੱਪਲ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਫੜਿਆ ਜਾਂਦਾ; ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਉਹਦੀ ਹੁੰਦੀ ਦੂਜਿਆਂ ਨੇ ਫੜਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਈ ਹਲਕੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਿਆਣੇ ਪਤਲੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ 'ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ; ਡਰ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ ਹੁਣੇ ਟਾਹਣੀ ਟੁੱਟ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਧੜਮ ਕਰਦਾ ਥੱਲੇ ਆ ਡਿਗੂ, ਪਰ ਬਚਾਅ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਐਸੀ ਹੀ ਖੇਡ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਬੜੇ 'ਤੇ ਵੀ ਖੇਡ ਲੈਂਦੇ।

ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਥੋਂ ਸੱਪ ਵੀ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ। ਵੇਲੇ ਕੁਵੇਲੇ ਨਿਕਲੇ ਸੱਪ ਤਾਂ ਏਧਰ ਓਧਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਪਰ 'ਕੱਠ-ਵੱਠ 'ਚ ਨਿਕਲੇ ਸੱਪ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਨਪਰਚਾਵਾ ਬਣਦੇ। ਡਰ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਸੀ।

ਤਾਇਆ ਲਾਲੀ (ਲਾਲ ਚੰਦ ਵਲਦ ਨਬੀਆ) ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਸੀ; ਕਮਾਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਨਿਆਣੇ ਇਹਦੀਆਂ ਮਖੌਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਹੱਸਦੇ। ਇਹ ਸੱਪਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਡਰਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਨਿਆਣਿਆਂ, ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਬੜੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਮੋਰੀ 'ਚ

ਜਾਂਦਾ; ਐਸੇ ਵੇਲੇ ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਪਿੱਪਲ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਪੱਤਝੜ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰ, ਅਜੇ ਮੇਰੇ ਮਾਹੀ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦੇ:

ਪਿੱਪਲਾ ਵੇ ਕੇਹੀ ਖੜਖੜ ਲਾਈ ਆ,
ਵੇਖ ਛੱਰਾਟੇ ਸਾਉਣ ਦੇ।
ਅਜੇ ਜਵਾਨੀ ਭਰੀ ਭਰਾਈ,
ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਆਉਣ ਦੇ।

ਪਿੰਡ 'ਚ ਪਿੱਪਲ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈਨ, ਪਰ ਸਕੂਲ ਵਾਲੇ ਪਿੱਪਲ ਦੀ ਠਾਠ ਆਪਣੀ ਰਹੀ। ਪਿੰਡ ਵਿਚਲੇ ਪਿੱਪਲਾਂ ਦੀ ਛਾਂ ਵਿਰਲੀ ਸੀ, ਇਹਦੀ ਸੰਘਣੀ; ਫੈਲਾਅ ਤੇ ਜਿਸਮ ਵਲੋਂ ਵੀ ਇਹ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਲੰਘਦੇ ਵੜਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਥੇ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ- ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ। ਲਾਗਲੀ ਖੂਹੀ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ- ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧੋ ਲੈਂਦੇ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਬੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ-ਧੰਦੇ ਮੁਕਾ ਕੇ ਦੁਪਿਹਰੇ ਇਥੇ ਆ ਬਹਿੰਦੇ। ਕਦੇ ਅੱਖ ਲਾ ਲੈਂਦੇ; ਕਦੇ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰ ਕੇ ਗਰਮੀ ਦਾ ਵੇਲਾ ਟਪਾ ਲੈਂਦੇ। 'ਰਾਮ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਆਪੋ-ਅਪਣੇ ਕੰਮੀਂ ਜੁੱਟ ਜਾਂਦੇ।

ਇਸ ਪਿੱਪਲ ਦੀ ਛਾਂ ਬਹੁਤ ਗਾੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਪੱਤੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਪੱਤਝੜ ਆਈ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹ ਰੁੰਡ-ਮਰੁੰਡ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ; ਪੱਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਝੜਦੇ। ਬਸੰਤ ਆਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰੂੰਬਲਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ। ਫਿਰ ਹਰੇ-ਕਚੂਰ ਪੋਪਲੇ ਨਿਕਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਇਹ ਪੱਤੇ ਅਤਿ ਦੇ ਮੁਲਾਇਮ ਹੁੰਦੇ; ਕੂਲੇ ਕੂਲੇ। ਪੱਤੇ

ਕਥੜੀਆਂ ਵੀ ਖੇਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੇ। ਨਿਆਣਿਆਂ-ਸਿਆਣਿਆਂ ਤਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਵੀ ਲਾਈਆਂ। ਬਾਰਾਂ ਟੈਨੂਆਂ ਵੀ ਖੇਡੀਆਂ ਤੇ ਅੱਡਾ ਖੱਡਾ ਵੀ। ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਧੀਆਂ ਵੀ ਖੋ ਖੋ ਖੇਲਦੀਆਂ। ਕੰਮ ਦੇ ਬਕਾਏ ਲੋਕ ਏਥੇ ਦੇ ਘੜੀਆਂ ਲੋਕ ਵੀ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਮਗਰੋਂ ਸਾਇਕਲਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਠਹਿਰ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਯਾਤਰੀ ਸਿਰ ਹੇਠਾਂ ਕੋਈ ਢਾਸਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ, ਇਕ ਲੱਤ ਅੱਧੀ ਮੋੜ ਕੇ ਦੂਜੀ 'ਤੇ ਧਰ ਲੈਂਦੇ। ਗਰਮੀ ਢਲ ਪੈਂਦੀ, ਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਪਣਾ ਰਾਹ ਫੜਦੇ।

ਸਕੂਲ ਦੇ ਨਿਆਣੇ ਇਥੇ ਬਾਲ ਸਭਾ ਕਰਦੇ। ਮਾਸਟਰ ਕੁਰਸੀਆਂ ਡਾਹ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ। ਨਿਆਣੇ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੇ। ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਗੋਣ ਸੁਣਾਉਂਦੇ, ਲੜੀਫਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ, ਕੋਈ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ। ਕੁਝ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਚੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੁਣਾਉਂਦੇ; ਕੁਝ ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਚੋਂ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਆਪਣੀ ਤੁਕਬੰਦੀ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ। ਭਰ ਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸਤਾਦ ਕਲਾਸਾਂ ਵੀ ਪਿੱਪਲ ਹੇਠਾਂ ਲਾ ਲੈਂਦੇ। ਹਵਾ ਵਗਣੀ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਲੱਗਣਾ। ਪਿੰਡੇ ਚ ਜਾਨ ਆ ਪੈਣੀ। ਹੁੰਮੁ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਤਾਂ ਛਾਂਵੇਂ-ਛਾਂਵੇਂ ਬੈਠੇ ਵੀ ਔਖੇ ਹੋਈ ਜਾਣਾ। ਕਈਆਂ, ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਲਾਗਲੀ ਖੂਹੀ ਤੋਂ ਪਿੰਡੇ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਵਰ੍ਹਾ ਲੈਣਾ, ਜਾਂ ਲੱਤਾਂ ਗਿੱਲੀਆਂ ਕਰ ਲੈਣੀਆਂ; ਠੰਢੇ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਮਾਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ

ਵੜਦੇ ਸੱਪ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ 'ਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਤਾਏ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਛੇੜਖਾਨੀ ਕਰਨੀ। ਖੁੱਡ 'ਚ ਵੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੱਪ ਇਹਨੇ ਨਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ, ਨਾ ਅੰਦਰ ਵੜਨ ਦੇਣਾ। ਰਤਾ ਕੁ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲੈਣਾ। ਫਿਰ ਪੂਛ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰੀ ਜਾਣਾ। ਬੋੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਅੰਦਰ ਜਾ ਲੈਣ ਦੇਣਾ। ਫਿਰ ਖਿੱਚ ਲੈਣਾ। ਸਾਡੇ ਭਾਣੇ ਇਹ ਤਾਏ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਾ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੱਪ ਜ਼ਹਿਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਕਈ ਭਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ- ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਣ ਵਾਲੇ, ਕੁਝ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ।

ਇਸ ਪਿੱਪਲ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਔੜਾਂ ਬਰਸਾਤਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਨੇ। ਇਹ ਕਿਹਨੇ ਲਾਇਆ, ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਖੇ ਦੇ ਨਾਂ ਮੜ੍ਹ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਸੱਚ ਝੂਠ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, ਬਈ ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਂ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਇਹਦਾ ਵੱਡਾ ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਨੇ ਹੀ ਲਾਇਆ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਐਨ ਲਹਿੰਦੇ ਨੂੰ ਜੰਡੀ ਖੜੋਤੀ ਸੀ। ਅਜੇ ਵੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਇਥੇ ਮੰਗਲ ਵੀ ਪੂਜ ਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬੀਬੀਆਂ-ਮਾਈਆਂ ਧਾਗੇ ਵਲ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਜੰਵ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹਰ ਵਿਆਹੁਤ ਬਰਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਰੁਕਦਾ; ਭੋਣਾਂ-

ਬੀਬੀਆਂ ਸੁਹਾਗ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਅਟਕ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਲਾੜਾ ਮਿਆਨ 'ਚੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੱਢਦਾ, ਜੰਡੀ ਦੀ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਟਾਹਣੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਾਲ ਲਾਹੁੰਦਾ। ਫਿਰ ਵਾਜੇ ਗਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਉਚੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਜੰਵ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ। ਪਿੰਡੋਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਇਹ ਆਖਰੀ ਰਸਮ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਬੀਬੀਆਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਉਂਦੀਆਂ; ਘਰੀਂ ਆ ਕੇ ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ- ਲੋਟ-ਪੋਟ ਹੁੰਦੀਆਂ; ਹੋਰ ਰਸਮਾਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਬਰਾਤੀ ਕੁੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ। ਪਿੱਪਲ ਤੇ ਜੰਡ ਨੇ ਸਭ ਜਨੇਨਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਨੇ; ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪਹਿਲੀਆਂ 'ਚ ਬਾਰਾਤਾਂ ਤੁਰ ਕੇ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ; ਫਿਰ ਗੱਡਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਟੈਪੂ-ਟਰਾਲੀਆਂ ਤੇ ਵੀ। ਹੁਣ ਕਾਰਾਂ ਬੱਸਾਂ, ਜੀਪਾਂ ਚੱਲ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਕਪੜੇ ਲੀੜੇ ਬਦਲ ਗਏ ਨੇ। ਰਸਮਾਂ ਵੀ ਬਦਲ ਗਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਵਾਢੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਲੋਕ ਇਹਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠਾਂ ਬੋੜ ਵੀ ਵੱਟ ਲੈਂਦੇ ਸੀ। ਭਰੀਆਂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਹੀ ਦੇ ਬੋੜ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਸਲਵਾਤ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਕੰਮ ਨਾੜ ਜਾਂ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਰਾਲੀ 'ਤੇ ਆ ਪਿਆ। ਕਾਹੀ, ਨਾੜ ਨੂੰ ਚਲ੍ਹੇ 'ਚ ਸੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਫਿਰ ਗਿੱਲੀ-ਗਿੱਲੀ, ਨਰਮ-ਨਰਮ ਦੀਆਂ ਬੋੜਾਂ ਵੱਟਦੇ। ਇਹ ਬੋੜ ਕੁੱਪ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵੀ ਆਉਂਦੇ। ਧਾਈਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਛਾਂਵੇਂ ਬੈਠਾ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ। ਵੱਟ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਛਾਂਵੇਂ-ਛਾਂਵੇਂ ਹੁੰਦਾ, ਹੌਲੀ ਵੱਟ ਦਿੰਦਾ; ਜਦੋਂ ਧੁੱਪ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਵੱਟ ਦੇਣ ਲੱਗਦਾ। ਧੁੱਪ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਾਫਾ ਜਾਂ ਮੜ੍ਹਾਸਾ ਬੱਧਾ ਹੋਣਾ। ਕਈ ਧਾਈਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ਭੂਤਨੀਆਂ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਲਾਲਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ: ਧੁੱਪੇ ਖੜੋਣਾ ਸੋਖਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਧਾਈਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਝਿੜਕਾਂ ਖਾਂਦਾ; ਧਾਈਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਸਿਆਣਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂ ਮਾਲਕ; ਵੱਟ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਾਮਾ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਨਿਆਣਾ। ਪਹਿਲੀਆਂ 'ਚ ਬੋੜ ਵੀ ਲੰਮਾ ਵੱਟਦੇ ਸੀ, ਫਿਰ ਭਰੀ ਭਰੀ ਦਾ ਵੱਟਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵੇਲੇ ਵੀ ਇਥੇ 'ਕੱਠ ਹੁੰਦੇ। ਵੱਢ-ਟੁੱਕ, ਮਾਰ-ਕੁੱਟ ਦੇ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਪੁਲਿਸਾਂ ਚੜ੍ਹ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਵੱਡੇ ਅਫਸਰ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਸਜਦੇ। ਇਕ ਦੋ ਮੋਹਤਬਰ ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਕੁਰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਬਹਿੰਦੇ। ਬਾਕੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਪੈਰਾਂ ਭਾਰ ਥੱਲੇ ਹੀ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਬੜ੍ਹੇ 'ਤੇ ਜਾ ਬਹਿੰਦਾ। ਦੋ-ਦੋ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਇਥੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਲੋਕ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਕੀ ਬਣੁੰਗਾ। ਵਿਚੇ ਰਾਜੀਨਾਮਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ: ਕਿਤੇ ਸੁਲਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਕਿਤੇ ਦੋਹੇ ਧਿਰਾਂ ਅੜ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਕੋਰਟਾਂ ਕਚਿਰੀਆਂ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ।

ਵੇਟਾਂ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਪਿੱਪਲ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਦੇਖਦਾ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੰਦੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਤੰਬੂ ਲਾ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ; ਇਹਦਾ ਟੱਬਰ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਧਿਰਾਂ ਬੰਦੇ ਭੰਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ। ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਰੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਤੱਕਦੇ। ਤਕੜੇ ਦਾ ਮਿੰਨਤ ਤਰਲਾ ਕਰਦੇ; ਮਾੜੇ ਨੂੰ ਦਬਕਦੇ ਧਮਕਾਉਂਦੇ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਗੱਲ ਵੱਧ ਵੀ ਜਾਂਦੀ। ਲਗਦਾ ਕਿਸੇ ਜਾਨ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਪਰ ਬਚਾਅ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਬਚ-ਬਚਾਈ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ, ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ? ਪਿੱਪਲ ਜ਼ਰੂਰ ਢਿੱਡੋਂ ਖੁਸ ਹੁੰਦਾ ਹੋਣਾ, ਕਿ ਮੇਰੇ ਆਪਣਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਮੇਲੇ ਮੁਸਾਹਿਬੇ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਕੋਈ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਇਥੇ ਆਉਂਦਾ। ਇਕ ਦੋ ਕੁ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਜੱਗਾ ਵੀ ਆਇਆ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਉਹਦਾ ਆਪਣਾ ਤਰੀਕਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗਰੁੱਪ ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਕਲਾਕਾਰ ਵੀ ਹੁੰਦੀ; ਇਕ ਅੱਧਾ ਸਿਖਾਂਦੂ ਵੀ ਤੇ ਨਾਲ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਵੀ- ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਵਗਦਾ; ਨਾਲੇ ਚੁਟਕਲੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ, ਨਾਲੇ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਜੱਗਾ ਵਿਚੇ ਢੋਲਕੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਗਾਉਣ ਲਾ ਦਿੰਦਾ; ਇਉਂ ਆਪ ਸਾਹ ਵੀ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਤੇ ਅਗਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਪਿੱਪਲ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਹੁਣ ਇਹਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੂਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨਾਮਾ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਬਿੱਜ ਪੈ ਗਈ। ਰੋਬੂ 'ਚ ਰਤਾ ਕੁ ਕਸਰ ਪੈ ਗਈ। ਸਕੂਲ ਵਾਲਿਆਂ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋਰ ਕੰਧਾਂ-ਕੰਧੋਲੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਨੇ, ਪਰ ਪਿੰਡ ਤੇ ਪਿੱਪਲ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਾਹੀਂ ਵਸੇ ਹੋਏ ਹੈਨ। ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਏ; ਸਾਡਾ ਪਿੱਪਲ ਖੜ੍ਹਾ ਵਰਤਦੀ ਲੀਲਾ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

LET THE OBSESSION BEGIN

ON WILLOW^{HD}

1-888-554-6754 SLING.COM/CRICKET

WORLD CRICKET \$10 A MONTH

EASY TO USE ON THE GO

slingTM
TELEVISION

Promotional Offers: Available to new customers upon account activation. One per customer and cannot be combined. Must provide email address and credit card. **Billing:** **Monthly Pack:** Your credit card will be charged monthly for applicable subscription until you cancel your service. **6 Months Pack:** You will be charged once for the 6 months period of your service. After the expiration of your 6 months period, you will be moved to the respective month-to-month service for your 6 months package. **Annual Pack:** You will be charged once for the 12 month period of your service. After the expiration of your 12 month period, you will be moved to the respective month-to-month service for your annual package. **Cancellation:** Cancel by calling 1(877) 811-4788. Programming fees are charged monthly in advance and no credits or refunds will be issued for partial or prepaid months after cancellation. **Equipment Requirements:** Requires internet-connected compatible device. Compatible devices include: PC or Mac, Roku, iOS 7.0 and higher, Android 4.0.3, Amazon Fire TV, Amazon Fire Stick and Google Nexus and Xbox One. **Miscellaneous:** Access on one device (1 stream) is included in the monthly programming package price (except HBO, which includes 3 streams). 2 additional international streams available for \$5/mo. Limit 3 international and 1 Domestic streams per account. Certain programs may be unavailable due to programmer restrictions or blackouts. Only available within the United States. State and local taxes will apply. All prices, packages, programming and offers subject to change without notice. Other restrictions may apply. See sling.com website for details. Offer ends 12/31/2017. © 2017 Sling TV LLC. All rights reserved.